

M A S A L L A R

AİSOPOS

Çeviren:
Nurullah Ataç

Cumhuriyet

DÜNYA KLASİKLERİ DİZİSİ 173

MASALLAR

Bu kitabın hazırlanmasında MASALLAR'ın MEB Yunan klasikleri dizisinde yayınlanan ilk baskısı temel alınmış ve çeviri dili günümüz Türkçesine uyarlanmıştır.

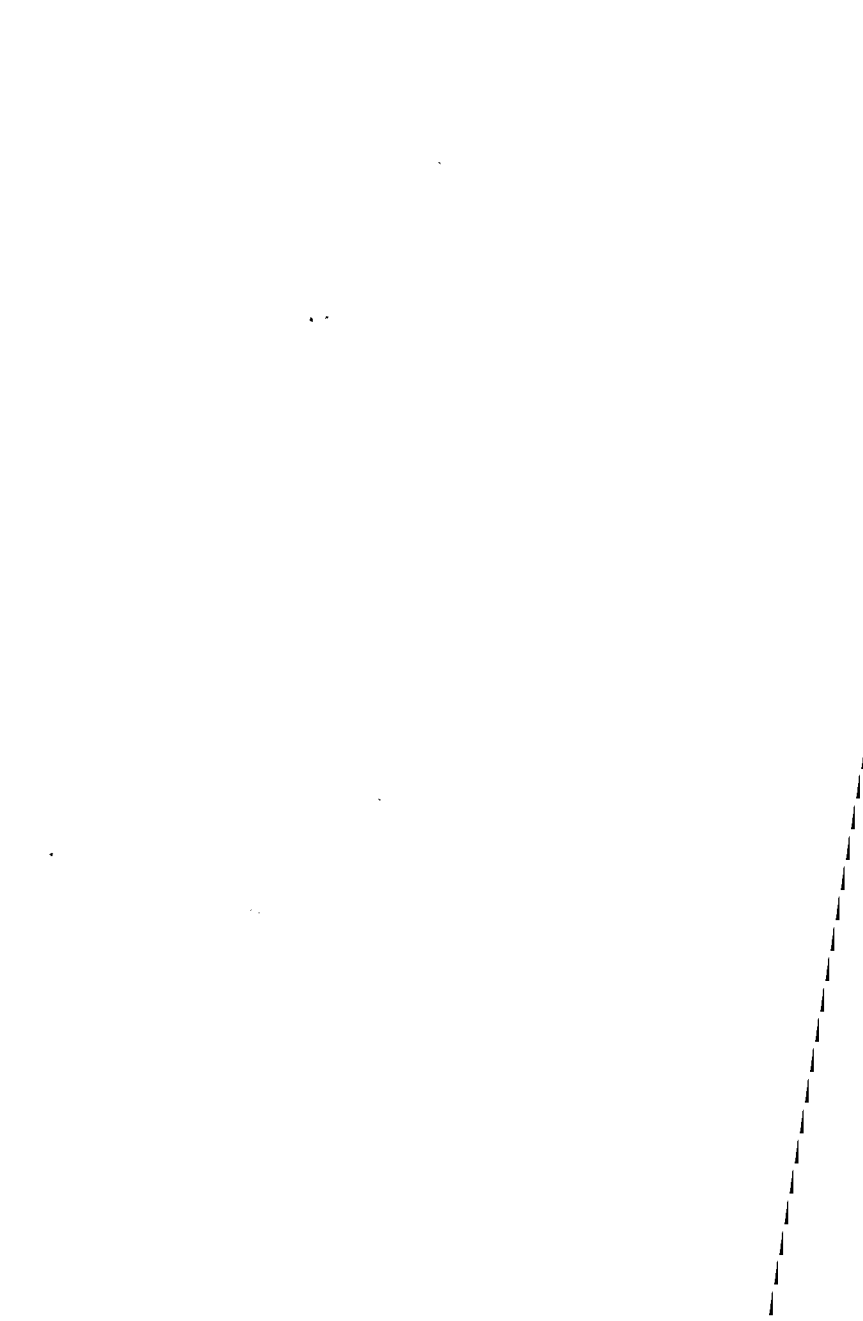
**Yayına hazırlayan : Egemen Berköz
Dizgi : Yenigün Haber Ajansı Basın ve Yayıncılık A.Ş.
Baskı : Çağdaş Matbaacılık Yayıncılık Ltd. Şti.
Eylül 1998**

AISOPOS

MASALLAR

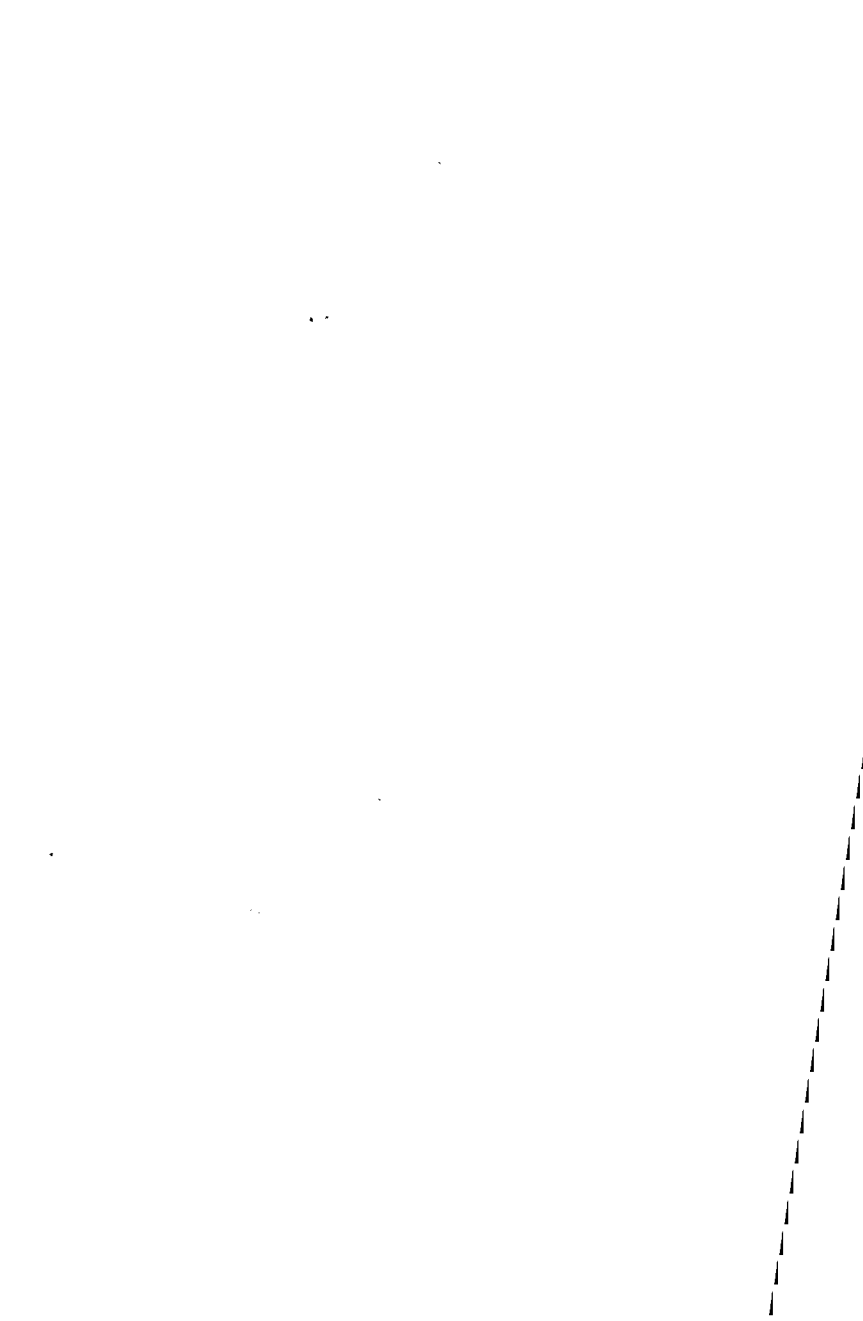
Çeviren:
Nurullah Ataç

Cumhuriyet
Cumhuriyetimizin 75. yılı
çoşkusuyla...

Hümanizma ruhunu anlama ve duymada ilk aşama, insan varlığının en somut anlatımı olan sanat yapıtlarının benimsenmesidir. Sanat dalları içinde edebiyat, bu anlatımın düşünce öğeleri en zengin olanıdır. Bunun içindir ki bir ulusun, diğer ulusların edebiyatlarını kendi dilinde, daha doğrusu kendi düşüncesinde yinelemesi; zekâ ve anlama gücünü o yapıtlar oranında artırması, canlandırması ve yeniden yaratması demektir. İşte çeviri etkinliğini, biz, bu bakımdan önemli ve uygarlık davamız için etkili saymaktayız. Zekâsının her yüzünü bu türlü yapıtların her türlüüne döndürebilmiş uluslarda düşüncenin en silinmez aracı olan yazı ve onun mimarisi demek olan edebiyatın, bütün kitlenin ruhuna kadar işleyen ve sinen bir etkisi vardır. Bu etkinin birey ve toplum üzerinde aynı olması, zamanda ve mekânda bütün sınırları delip aşacak bir sağlamlık ve yaygınlığı gösterir. Hangi ulusun kitaplığı bu yönde zenginse o ulus, uygarlık dünyasında daha yüksek bir düşünce düzeyinde demektir. Bu bakımdan çeviri etkinliğini sistemli ve dikkatli bir biçimde yönetmek, onun genişlemesine, ilerlemesine hizmet etmektir. Bu yolda bilgi ve emeklerini esirgemeyen Türk aydınlarına şükran duyuyorum. Onların çabalarıyla beş yıl içinde, hiç değilse, devlet eliyle yüz ciltlik, özel girişimlerin çabası ve yine devletin yardımıyla, onun dört beş katı büyük olmak üzere zengin bir çeviri kitaplığımız olacaktır. Özellikle Türk dilinin bu emeklerden elde edeceği büyük yararı düşünüp de şimdiden çeviri etkinliğine yakın ilgi ve sevgi duymamak, hiçbir Türk okurunun elinde değildir. 23 Haziran 1941.

Milli Eğitim Bakanı
Hasan Âli Yücel

SUNUŞ

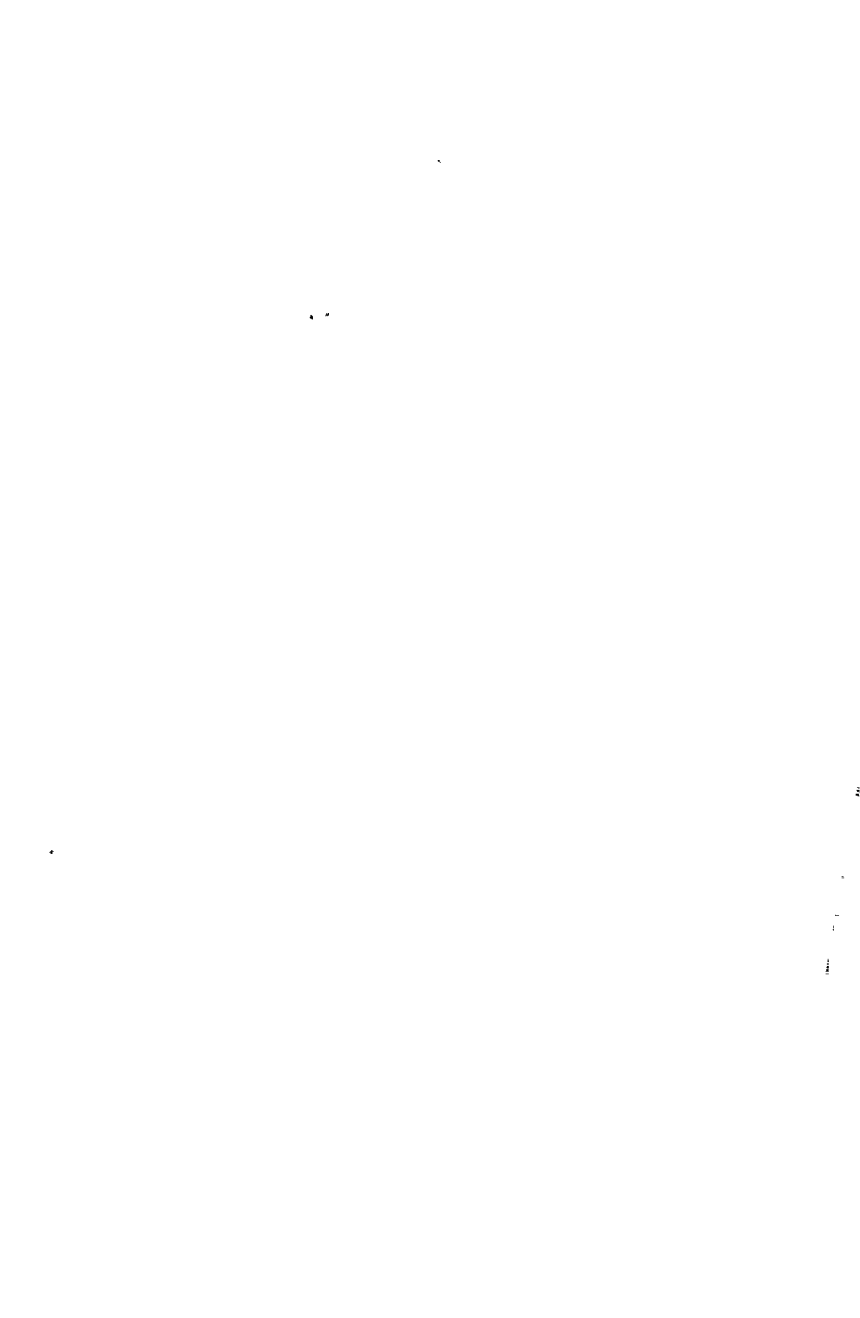
Cumhuriyet'le başlayan Türk Aydınlanma Devrimi'nde, dünya klasiklerinin Hasan Âli Yücel öncülüğünde dilimize çevrilmesinin, kuşkusuz önemli payı vardır.

Cumhuriyet gazetesi olarak, Cumhuriyetimizin 75. yılında, bu etkinliği yineleyerek, Türk okuruna bir "Aydınlanma Kitaplığı" kazandırmak istedik.

Bu çerçevede, 1940'lı yıllardan başlayarak Milli Eğitim Bakanlığı'nca yayınlanan dünya klasiklerini okurlarımıza sunmaya başladık.

Büyük ilgi gören bu etkinliği Milli Eğitim Bakanlığı'nca yayınlanmamış -ancak Aydınlanma Devrimi yarıda kalmasaydı yayınlanacağına kesinlikle inandığımız- dünya klasiklerini de katarak sürdürüyoruz.

Cumhuriyet

MASALLAR

İYİLİKLERLE KÖTÜLÜKLER

Kötülükler iyilikleri güçsüz bulmuş, yeryüzünden sürmüşler. Onlar da ne yapsın? Göğe ağmış, yüce tanrı Zeus'un (1) önüne çıkmışlar: "Bizim durumumuz ne olacak? Bundan sonra insanoğlu için bizim elimizden ne gelir?" diye sormuşlar. Tanrı: "Siz artık insanoğluna hepimiz birden gitmeyin, birer birer gidin" demiş. O gün bugün kötülükler insanların yanbaşındadır, saldırıp durur; iyiliklerse gökte oturduklarından, uzun zaman geçer de ondan sonra inerler.

Bu masal da gösteriyor: Bir iyilik mi umuyoruz? Çok bekleriz; ama başımızda dolaşan kötülük çabucak gelip çatar.

(1) İlkçağ insanları bir Tanrı'ya değil, kimi erkek, kimi kadın birçok tanrıya inanır, onların gökçe oturduklarını sanırlardı: Zeus, o tanrıların en büyüğü, birkaçının da babasıdır. İnsanlara iyilik eder, yardım eder, ama elinde yıldırım vardır, bazen de onunla çarpır. Romalılarla adı Iuppiter'dir.

PUTÇU

Adamın biri tahtadan bir Hermes (2) yontusu yapmış, pazara götürüp satılığa çıkarmış. Bakmış ki alan olmuyor, ille bir alıcı bulayım diye başlamış bağımaya: "Bu benim sattığım tanrının insana çok iyiliği dokunur, her işinde kazancını artırır." Oradan biri geçiyormuş, durmuş: "Be adam! O kadar iyiliği dokunursa ne diye satarsın? Sakla da sana iyilik etsin" demiş. Putçu: "Beklemeye vaktim mi var benim? Ben hemen bir yardım istiyorum. Oysa ki bu, acele nedir, hiç bilmez: durur durur da ondan sonra eder edeceği yardımı!" demiş.

Bu masal, hep çıkarlarını arayıp tanrıları bile umursamayan kimselerin durumunu gösterir.

KARTALLA TILKİ

Dişi bir kartalla dişi bir tilki ahbab olmuşlar: "Birbirimize yakın oturalım da dostluğumuz ilerlesin" demişler. Bunun üzerine kartal havalanmış, ulu bir ağacın tepesine yuva kurmuş, orada yumurtlayıp yavru çıkarmış; tilki de ağacın dibindeki çalılara sokulup orada eniklemiş. Günün birinde tilki azığını aramaya çıkmış; kartalın da kamı açmış, bir şey bulamayınca çalıya çullanmış, tilki eniklerini kapığı gibi yuvasına götürmüş, yavrularıyla birlikte yemiş. Tilki dönüp de eniklerini göremeyince işi anlamış, anlamış ama ne yapsın?

(2) Hermes de bir tanrıdır; Zeus'un oğlu, el ulaştırıcı; öteki tanrılara da çalılık eder. Kendisi güzel söz söyleme gücünün, alışverişin, bir de hırsızların tanrısıdır; ölenleri de öbür dünyaya o götürür. Romalılarda adı Mercurius'tur

Dört ayaklı bir hayvancağız, oku yok, kanadı yok: Göklerde uçan kartalı yakalayıp öcünü alamaz ki! Boynunu büküp ah etmiş; başka ne gelir güçsüzlerin elinden?.. Tilkinin ahı tutmuş; aradan çok geçmemiş, kartal dostluğa hayınlık etmenin cezasını görmüş. Birtakım adamlar kırdı oturmuşlar, bir keçi kurban ediyorlarmış; kartal hemen oraya da çullanmış, tanrılar uğruna yakılan (3) etlerden bir parçayı alevler içinden kapıp yuvasına götürmüş. O gün yel esiyormuş, etin içinde kalan bir kıvılcımı patlatıvermiş; ateş yuvayı sarmış, yavrular uçacak kadar palazlaşmış olmadıklarından tutuşup yere düşmüşler. Tilki seğırtip gelmiş, analarının gözü önünde yavruları birer birer yiyivermiş.

Bu masaldan ibret alın: dostluğa hayınlık ettiniz mi, oyun ettiğiniz kimselerin öç almaya güçleri yetmez diye güvenmeyin; onların elinden bir şey gelmese bile, tanrılar o kötülüğünüzün yanınıza komazlar.

4

KARTALLA TONUZLAN (4)

Bir dişi kartal, bir tavşanın arkasına düşmüş. Tavşancağız oraya bakmış, buraya bakmış, kimseler yok! Gözüne bir tonuzlan böceği ilişmiş: “Kurtar beni!” diye ona yalvarmış. Tonuzlan: “Hiç korkma! ben buradayım!” demiş, sonra kartala dönüp: “Etme! bu tavşan geldi bana sığındı, kapıp götürme, bana bağışla!” diye çok dil dökmüş. Ama kartal ufacık bir tonuzların sözüne mi bakar? Tavşanı onun gözü önünde yemiş bitirmiş. Tonuzlan içerlemiş, kartala garaz kesilmiş.

(3) İlkçağ insanları, kestikleri kurbanların bazı yerlerini yer, bazı yerlerini ateş üstüne koyup kokusu tanrılara ulaşsın diye yakarlarmış.

(4) Kın kanatlılardan bir böcek; pislige dadandığı için b kböceği de denir.

Onu hep gözetler, nerelere yuva kurduğunu öğrenirmiş; sonra da yuvaya gider, yumurtaları yuvarlayıp yuvarlayıp kırarmış. Kartal oraya gitmiş, olmamış, buraya gitmiş, olmamış: tonuzlan peşinden ayrılmıyor. Kartal, yüce tanrı Zeus'un kuşudur, kalkmış ona gitmiş: "Yavrularımı büyütecek bir yer göster bana" diye yalvarmış. Zeus: "Bari gel de benim kucağıma yumurtla" demiş. Ama bu düzeni tonuzlan da görmüş. Hiç durur mu? Hemen pislikten ufacak bir top yapmış, ağzına alıp uçmuş, Zeus'un kucağına atıvermiş. Zeus: "Şu pisliği atayım üstürnden!" diye yerinden fırlamış, yumurtaları hiç düşünmemiş. Yumurtalar yere düşmüş kırılmış... İşte o zamandan beri kartallar, tonuzlanların çıktığı mevsimde yuva kurmazlarmış.

Bu masal ne diyor? Kimseyi küçük görmeyin diyor. Ne kadar güçsüz olursa olsun, bir gün gelir, o da sizden öcünü alır.

5

KARTALLA ALAKARGA, BİR DE ÇOBAN

Bir kartal, yüksek bir kayanın üzerinden çullanıp bir kuzuyu kapıvermiş. Onu görünce alakargaya da bir heves gelmiş: "Ben yapamaz mıyım sanki!.. Nem eksik? Ben de kuşum!" demiş. Hemen atılıp, koca bir koça konmaz mı? Tırnakları büküm büküm yünlere takılmış, bir türlü kurtaramamış. O öyle çırpına dursun, öteden çoban da: "Buna ne oluyor?" diye bakarmış. Kalkıp gelmiş, tutup kanatlarının ucunu kesmiş, akşam olunca çocuklarına götürmüştü. Çocuklar: "Bu ne kuşudur?" diye sorunca çoban: "Benim bildiğim alakarga; ama kendisine sorarsan kartalım diyor" demiş.

Güçlülere, büyüklere öyküneyim (5) dediniz mi, böyle olur sonunuz : hem emekleriniz boşa gider, hem de herkesi kendinize güldürürsünüz.

6

KANADI KESİK KARTALLA TILKI

Adamın biri bir kartal yakalayıp kanatlarının ucunu kesmiş, kümese, tavuklarla ördeklerin arasına salıvermiş. Zavalılı kuşçağız boynunu bükmüş, kederinden yiyip içemez olmuş. Sanırsınız ki tutsak edilmiş bir kral: kümeste öyle dolaşmış. Başka bir adam kartalı görüp acımış, parasını sayıp almış, kanatlarını büsbütün yolmuş, yerini pelesenk özülle oğmuş; kanatlar da yeniden çıkmış. Kartal uçar uçmaz bir tavşan tutup, o iyilik gördüğü adama getirmiş. Bunu gören bir tilki: “Ne yapıyorsun sen? diye sormuş. Ona armağan götüreceksin de ne olacak? Sen asıl ilk efendine bir armağan götür. Şimdiki efendin zaten iyi adam, doğuşundan öyle; ötekinin gözüne girmeye çalış da bir gün seni gene yakalayıp kanatlarını yolmasın” demiş.

Bu masal: “Gördüğünüz iyiliği unutmayın, ona karşılık siz de bir iyilik edin; ama kötülerini de sizden uzaklaştırmanın bir yolunu bulun” demek istiyor.

7

OKLA VURULMUŞ KARTAL

Kartalın biri, bir kayaya konmuş, oradan tavşanları gözetlemiştir. Bir adam onu uzaktan görmüş, okunu attığı gibi,

(5) Öykünmek, taklit etmek, başkasının yaptığını yapmaya kalkmak demektir.

ta yüreğinden vurmuş. Kartal bakmış ki kendisini vuran okun kanatları gene kendi tüyünden... Bunu görünce büsbütün kötü olmuş: “Öldüğüme yanmam, beni kendi tüylerimle öldürdüler, ona yanarım!” demiş.

Kendi silahımızla vurulduk mu, acısı bir kat daha ağır olur.

8

BÜLBÜLLE ATMACA

Bülbül, yüksek bir meşeye konmuş, öter dururmuş. Bülbül olur da ötmez olur mu? O öter, ama öttüğünü duyan da olur. Bu kez bir atmaca duymuş, karnı da açmış, hemen üzerine çullanıp tırnakları arasına alıvermiş. Bülbül bakmış ki kurtulmanın yolu yok, yalvarmaya başlamış: “Minimicik bir kuşum ben, bir başıma bir atmacanın karnını nasıl doyururum? Karnın açsa benden ne istersin? Sen git de koca koca kuşlar tut” demiş. Atmaca gülmüş bu söze: “Sen beni budala mı sandın? Elime bir av geçirmişim, daha göremediğim bir avın sevdasına düşer de onu bırakır mıyım hiç?” demiş.

İnsanlar arasında da, daha çoğunu bulacaklarını umup ellerindekini kaçıranlar hiç de akıllıca bir iş yapmış olmazlar; bu masal işte onu söylüyor.

9

BÜLBÜLLE KIRLANGIÇ

Kırlangıç, bir gün bülbülü bulmuş: “Bak, ben insanların çatıları altına yuvamı kuruyor, orada yaşıyorum; sen niye gelmezsin?” diye sormuş. Bülbül: “Eski dertlerimi anımsayıp yeniden dertlenmek istemem de onun için ıssız, gözden uzak yerlerde yaşarım” demiş.

Bir kimseyi bir kez bahtı vurup yaraladı mı, o kimse artık o yerden, gönlünde yara açmış o yerden de kaçmak ister; bu masal onu anlatıyor.

10 ATINALI BORÇLU

Bir Atinalı'nın borcu varmış; alacaklısı gelmiş, boğazına yapışmış. Adamcağız: "Şimdi sıkıntım var, ne olur? Bırak da sonra gelersin!" diye yalvarmışsa da olmamış, alacaklıyı bir türlü razı edememiş. Ne yapsın? Bir tanecik dişi domuzu varmış, onu getirmiş, alacaklısının önünde satılığa çıkarmış. Bir alıcı çıkmış: "Bani çok doğurur mu bu hayvan?" diye sormuş. Borçlu: "Çok doğurur mu da sözmü? Ardi arası gelmez, öyle doğurur: Demeter (6) bayramında dişi, Athena (7) bayramında da erkek enikleri olur" demiş. Alıcının şaşıtığını görünce, bu kez alacaklı söze kaşmış: "Ne şaşıyorsun? Hele Dionysos (8) bayramı gelsin, görürsün; bu domuz sana oğlak da doğurur" demiş.

Bu masal da gösteriyor: Çok insan vardır, tek kendi işleri bozulmasın diye, olmayacak şeyler söylemekten, hem de ant içerek söylemekten çekinmezler.

11 ZENCİ

Adamın biri zenci bir köle almış: "Eski efendisi aldırmanmış, temizliğine bakmamış da onun için bu böyle kapkana olmuş" diyerek hamama sokmuş. Yıkamış, yıkamış, bir da-

(6) Demeter, toprak işlevini, çiftçilerin tanrısıdır. Romalılar Ceres denirler.

(7) Zeus'un kafasından çıkan kızı Pallas Athena, akıl, zekâ tanrısıdır. Atina şehrinin koruyucusudur. Romalılarda adı Minerva'dır.

(8) Dionysos, şarap, içki tanrısıdır. Bakkhos, Bacchus da denir.

ha yıkamış, ama ne su işe yaramış, ne sabun; bir türlü ağartmamış, pek üzerine düştüğü için üstelik bir de hasta etmiş.

Bir adam doğuşundan nasılsa, hep öyle kalır; bu masal, işte onu gösteriyor.

12

GELİNCİKLE HOROZ

Gelincik bir horoz yakalamış: “Şunu yiyeceğim, ama bari bir de neden göstereyim!” demiş. “Gece yarısı oldu mu, başlarsın ötmeye, insanları uyutmaz, rahatsız edersin; bari yiyeyim seni kaldırayım ortadan!” demiş. Ama horoz yanıtını bulmuş: “İnsanları uyandırırıysam, kötülük olsun diye değil, iyilik olsun diye uyandırıyorum: Kalkıp işlerine bakıyorlar” demiş. Bunun üzerine gelincik başka bir yandan tutturmuş: “Ben senin ahlâkını da beğenmiyorum: Ana demiyorsun, kız-kardeş demiyorsun, bütün tavuklara sataşıyorsun. Olur mu böyle şey?” diye sormuş. Horoz, bu kez de altta kalmamış: “Sana ne oluyor? Efendilerim hoşnut; tavuklar bol bol yumurtluyor” demiş. Gelinciğin artık kafası kızmış: “Eee! çok oldun artık! Seni dil ebesi seni! Sen her söze bir karşılık buluyorsun diye benim karnım zil mi çalacak?” demiş, horozu yiyip yutmuş.

Bu masaldan da anlaşılıyor; bir kişi doğuştan kötü olmaya görsün! edeceği kötülüğe bir bahane bulamadı mı, bu kez de açıkça eder.

KEDİYLE FARELER

Bir eve fareler üşüşmüş. Bir kedi bunu haber almış, o eve gitmiş; artık fareleri birer birer tutup yiyormuş. Fareler bakmışlar ki olacak gibi değil, hep yakalanıyorlar: “Bari biz de deliğimizden çıkmayalım!” demişler. Kedi işi anlamış, o da bir düzen kurmuş. Odada tahta bir takoz varmış, oraya tırmanmış, kendisini asıp ölü gibi öyle durmuş. Farelerden biri delikten başını uzatıp bakmış, kediyi o durumda görünce: “Kurnazlığına diyecek yok, dostum! Ama ne yalan söyleyeyim? Sen çuval olsan, ben gene yaklaşmam senin yanına!” demiş.

Aklı başında insanlar, birini deneyip de kötülüğünü anladılar mı, bir daha onun düzenine kapılmazlar. Bu masal bize bunu öğretiyor.

GELİNCİKLE TAVUKLAR

Bir gelincik bir çiftlikte birkaç hasta tavuk olduğunu öğrenmiş, hemen hekim kılığına girmiş, yanına da aletlerini alıp oraya gitmiş. Çiftliğin kapısına gelince içeriye seslenmiş: “Nasılsınız bakalım? Hastasınız diye duydum, iyileştirmeye geldim.” Tavukların hepsi bir ağızdan yanıtlamışlar: “İyiyiz, bir şeyimiz yok bizim; hele sen buradan git, daha da iyileriz!” demişler.

Kötüler asıl meramlarını gizleyip iyilik etmek ister gibi gözükmeye kalkarlar, ama aklı başında kimseler onların düzenini anlayıverir.

KEÇİYLE ÇOBAN

Çoban keçilerini toplayıp ağıla götürmek istemiş. Ama hayvanlardan biri iyi bir ot mu bulmuş, nedir? Bir türlü gelmezmiş. Çoban kızıp bir taş yakalamış, öyle de güzel nişan almış ki keçinin bir boynuzunu kırınmış. Bunun üzerine: “Ben ettim, sen etme! aman efendiye söyleme!” diye başlamış yalvarmaya. Keçi bakmış bakmış: “Haydi ben söylemeyeyim, ama nasıl saklarız? Boynuzlarımdan birinin kırılmış olduğunu her gören göz görmez mi?” demiş.

İşlediğin suç açık olduktan sonra, ne etsen saklayamazsın.

KEÇİYLE EŞEK

Bir adamın bir keçisiyle bir de eşeği varmış. Keçi: “Ona benden daha iyi bakıyorlar! Onu benden daha iyi yediriyorlar!” diye eşeği kıskanmış. Bir kurnazlık düşünmüş, eşeğe demiş ki: “Ne olacak bu senin durumun? Bir değirmen taşına koşarlar, onu çevirirsin, bir arkana yük vururlar, onu taşırsın! Bir gün rahat ettiğin yok... Ben senin yerinde olsam ne yapardım, bilir misin? Bir hendeğin yanından geçerken saralıyımışım da saram tutmuş gibi yuvarlanıveririm, belki birkaç gün dinlenirim!” Keçi işte böyle demiş, eşek de inanmış onun sözüne, hendeğin yanından geçerken kendini atıvermiş. Bütün vücudu yara bere içinde kalmış. Efendisi hemen bir baytar getirmiş, ondan ilaç sormuş. Baytar, eşeğin ötesine berisine bakmış, en sonunda: “Bir keçi ciğeri bulup kaynatacaksın, suyunu bu hayvana içireceksin; iyileştirmenin başka yolu yok” demiş. Adamcağız da tek eşeği iyileşsin diye keçiyi gözden çıkarmış, kesivermiş.

Başkasına kötülük için düzen kuran, kendi kuyusunu kazmış olur.

ÇOBANLA YABAN KEÇİLERİ

Çoban keçilerini otlağa götürmüş, bir de bakmış ki hayvanlarının arasına yaban keçileri karışmış. Hiç ses etmemiş, akşam olunca hepsini alıp ağıla götürmüş. Ertesi gün bir fırtına kopmuş. Çoban hayvanlarını dışarı çıkaramamış, hepsine de içeride bakmak zorunda kalmış. Ama kendi keçilerine birer tutam ot vermiş: “Ölmesinler, yeter!” demiş; ötekilerini ise kendisine bağlanıp da kaçmasınlar diye bol ot vererek iyice beslemiş. Fırtına geçip de hava düzeldikten sonra hepsini almış, çayıra çıkarmış; yaban keçileri dağı bulunca dağılıp kaçırılmışlar. Çoban: “Ben size o kadar iyi bakayım da siz böyle kaçırveresiniz! Amma da nankörmüşsünüz ha!” deyince, keçiler dönüp: “Biz senden asıl onun için kaçıyoruz ya! Bizi daha dün buldun, kaç yıllık keçilerinden daha iyi baktın; yarın da başkasını buldun mu, bizi bırakıp onların yüzüne gülersin!” demişler.

Bu masal da gösteriyor: Daha yeni tanıdığın bir adam sana, kırk yıllık arkadaşlarından çok dostluk gösteriyorsa, sakın kanma onun sevgisine. Bil ki arkadaşlığınız ilerledikten sonra, o başkalarıyla tanışırsa bu kez de seni bırakır, onların yüzüne güler.

ÇİRKİN KARAVAŞLA APHRODİTE

Hem çirkin, hem de kötü huylu bir karavaş (9) efendisinin gözüne girmiş, koynuna girmiş. Ondan kopardığı paralarla süslenmiş, püslenmiş, hanımına nispet etmeye başla-

(9) Karavaş: Cariye, hizmetçi demektir.

miş. Aphrodite'ye de (10) saçılar saçıp kurbanlar keser, kendini öyle yaptığı için teşekkür edermiş. Bir gece Aphrodite onun düşüne girmiş, demiş ki: "Saçıların da senin olsun, kurbanların da! Ne diye güzel yapacaktım seni? Ben asıl o adama, seni güzel bulan efendine kızıyorum."

İnsan, hele soyu sopu belirsiz, yüzü gözü de çirkin olursa, kötü yollardan zengin oldum diye koltuklarını kabartıvermemeli.

19

AISOPOS TERSANEDE

Masalıcı Aisopos'un bir gün boş vakti varmış; kalkmış, bir tersaneyi gezmeye gitmiş. Orada çalışan işçiler: "Şunu kızdıralım, bakalım ne olacak?" deyip alaya başlamışlar. Aisopos dönmüş demiş ki: "Eskiden yalnızca boşlukla su varmış; Zeus bir başka öge (11) daha belirsin istemiş; adını toprak koymuş, denizi üç kez içeceksin diye buyurmuş. Toprak bir kez içmiş, dağları ortaya çıkarmış; bir kez daha içmiş, kırlar, ovalar gözükmüş. Üçüncüsünü içmeye kalkarsa, karışmam ha! size bu dünyada hiçbir iş kalmaz."

Bu masaldan anlaşılıyor: İnsan kendinden ince, kendinden akıllısıyla alaya kalkarsa, öyle bir payını alır ki!

20

İKİ HOROZLA BİR KARTAL

İki horoz, tavuklar yüzünden dövüşüyorlarmış; biri ötekini kaçırmış. Yenilen bir çalılığa çekilip oraya saklanmış; yene-nense havalanmış, yüksek bir duvarın üstüne çıkmış, böbür-

(10) Aphrodite: Güzellik, sevgi tanrıçası. Romalılarda adı Venüs'tür.

(11) Öge: Unsur, element.

İcne b b rlene ötmeye başlamış. Yukarıdan bir kartal geçiyor-
muş; horozun sesini duyunca üstüne çullanmış, almış g -
t rm s; kuytu çalılığa sinen horozsa tavukları istediği gibi ar-
kasına takıp yaşamış.

Bu masal bize, Tanrı'nın böbürlenen kullarını sevmeyip
sessizlerden, zavallılardan yana olduğunu gösterir.

21

HOROZLARLA KEKLİK

Adamın biri evinde horoz besliyormuş; bir gün çarşıda
bir keklık bulmuş, onu da alıp, horozlarla otursun diye küme-
se getirmiş. Horozlar keklıği dövmüşler, kovalamışlar, etme-
dikleri eziyet kalmamış. Zavallı keklık: "Ben yabancıyım,
onların soyundan değilim de onun için beni istemiyorlar" di-
ye üzülür dururmuş. Ama bir gün bakmış ki horozlar birbir-
leriyle de boyuna d y ş yor, kan içinde kalmadan ayrılmı-
yorlar. Bunun  zerine demiş ki: "Bu horozlar beni dövüyor
diye ben neden yanıp yakınıyorum? Birbirlerine de kıyıyor
onlar, kendilerini de esirgemiyor!"

Bu keklığin sözünden ibret alın: Baktınız ki komşularını-
z kendi analarını babalarını, soylarını soplarını rahat bırak-
mıyor, size de kusur ederlerse hemen kızdırmeyin.

22

BALIKÇILARLA PALAMUT

Balıkçılar balığa çıkmış, uğraşmış, bir şey tutamamış-
lar; kayıklarına oturmuşlar: "Nedir bu bizim başımıza ge-
len?" diye d ş n rlermiş. Tam o sırada, daha büyük bir ba-
lığın elinden kurtulmaya çalışan bir palamut, can korkusuy-

la kendini kayığa atıvermiş. Balıkçılar alıp kente götürmüşler, orada satmışlar.

Öyledir işte: Uğraşır, çabalarsın, bir şeyi elde edemezsin; bir de bakarsın ki kısmet ayağına getiriverir.

23

TAŞ TUTAN BALIKÇILAR

Balıkçılar koca bir çökütmeyi kayıklarının arkasından sürüklüyorlarmış. Ağır olduğu için pek seviniyor: “İşimiz iş bugün!” deyip keyiflerinden oynuyorlarmış. Ama çökütmeyi kumsala çekip de açınca bir de ne baksınlar? İçinde bir iki balıkla bir yığın taş, bir yığın kum var. Pek canları sıkılmış: Çok balık tutamadıklarına değil, asıl sevinçlerinin karınlarında kaldığına üzölmüşler. İçlerinde bir yaşlı varmış, o demiş ki: “Bırakın bu yanıp yakınmayı, arkadaşlar! Derler ya: Acı, sevincin kardeşiymiş, nereye olsa birlikte giderlemiş; biz de pek sevinmiştik, elbette başımıza bir şey gelecekti!”

Biz de yaşamın ne kadar değişik olduğuna bakalım da her işimizi başarıyla bitireceğimizi sanmayalım; günün güzeli olur da fırtınalı olmaz mı?

24

KAVAL ÇALAN BALIKÇI

Bir balıkçı varmış, güzel kaval çalarmış. Bir gün kavalını da almış, ağını da almış, denize çıkmış, bir kayanın üstüne çıkıp orada kavalını çalmaya başlamış. “Balıklar şimdi duyacak, bu sestən hoşlanıp birer birer denizden çıkacak, gelecekler bana!” diyormuş. Çaldıkça çalmış, çaldıkça çalmış, ama ne gelen var, ne giden! Bakmış olacak gibi değil, kava-

lı bir yana bırakmış, serpmeyi suya salmış, birçok balık tutmuş. Ağdan çıkarıp kuma sermiş; onların zıpzip sıçradığını gördünce: “Sizi edepsiz hayvanlar sizi! Demin ben kaval çalarken oynamıyordunuz, şimdi ben bıraktım, başladınız zıplamaya!” demiş.

Bu masal, sırasız iş görenlerin durumunu bildirir.

25

BALIKÇIYLA İRİLİ UFAKLI BALIKLAR

Bir balıkçı ağını denizden çekip, iri balıkları tutmuş, kumun üzerine sermiş; ama ufak balıklar, deliklerin arasından kaçıp kurtulmuşlar.

Yoksullar bir işten kolayca sıyrılır, ama herkeslerin zengin diye bildiği kimseler tehlikeyi çabuk çabuk atlatamazlar.

26

BALIKÇIYLA İZMARİT

Balıkçının biri ağını denizden çekince içinde bir izmarit bulmuş. İzmarit başlamış balıkçıya yalvarmaya: “Ben daha ufacığım, beni şimdi tutacaksın da ne olacak? Sen şimdi beni bırak, hele ben büyüyeyim, koca bir balık olayım, o zaman gene tutarsın, bak ne kadar kazanırsın!” demiş. Balıkçı: “Sen beni budala yerine mi koyuyorsun? Yarın tutacağım balık bugünkünden büyük olacakmış diye bugün tuttuğumu elimden kaçırarak adam mıyım ben?” demiş.

Daha büyük bir kazanç umduğu için elindeki küçükü diye salıvermek akıllı adam işi değildir; onu söylüyor bu masal.

SU DÖVEN BALIKÇI

Bir balıkçı, bir ırmakta balık tutuyormuş. Ağlarını germiş, suyu bir kıyıdan öbür kıyıya kapatmış; sonra bir sicimin ucuna bir taş bağlamış, balıklar şaşırıp sersemleşsin de kendilerini ağa atsınlar diye başlamış suyu dövmeye. Oralarda oturanlardan biri gelmiş, balıkçıya çatmış: “Ne vuruyorsun böyle, be adam? İçtiğimiz suyu bulandırmak mı istiyorsun” demiş. Balıkçı “Ne yapalım? Sizin suyunuz bulanmasın diye ben acımdan mı öleyim?” demiş.

Devletlerin durumu da buna benzer: halkı avuçlarının içine alıp oynatmak isteyenler, ülkeyi ikiliğe saldılar mı, işlerine pek gelir.

MARTI KUŞU

Martı kuşu yalnızlığı sever, bunun için de hep denizlerde yaşar. Derler ki insanlardan korunmak için gider, yuvasını da deniz boyundaki kayalar üzerine kurarmış. Böylece bir martı, yumurtlama vaktinde, bir buruna gitmiş, suların üzerinde bir kaya bulup oraya yuva kurmuş. Ama yiyecek aramaya çıktığı bir gün yel esmiş, deniz kudurmuş, ta kayanın tepesine yükselip martının yavrularını boğmuş. Martı dönüp de başına gelenleri görünce: “Eyvahlar olsun! Ben karaların düzenlerinden korkup sulara sığınmıştım; meğer deniz daha hainmiş!” diye ağlayıp inlemiş.

Nice insanlar da vardır, kendilerini düşmanlarından korurlar ama hiç farkına varmadan, düşmandan da daha tehlikeli dostların eline düşerler.

MENDERES'TEN SU İÇEN TILKİLER

Bir gün tilkiler Menderes boyunda toplanmışlar: susamışlar da su içmek istiyorlarmış. Ama su şarıldıya şarıldıya aktığından korkmuşlar, yaklaştırmaya bir türlü cesaret edememişler. Birbirlerini yüreklendirmeye çalışmışlarsa da olmamış, o köpüren suyun yanına varmayı hiçbiri göze alamamış. İçlerinden birinin kabadayılığı tutmuş: “Bu ne korkaklık be! Aranızda bir tane de mi yiğit yok?” demiş, kendisinin de onlar gibi tabansız olmadığını göstermek için suya atılmış. Akıntı onu almış, ırmağın ta ortasına sürüklemiş. Ötekiler kıyıda seslenmişler: “Bizi bıraktın da nerelere gidiyorsun? Gel şuraya da nereden tehlikesizce su içebiliriz, bize bari onu göster” diye bağırılmışlar. Öteki, kendini akıntıdan kurtaramayacağına anlayınca, yiğitlik gene kendinde kalsın diye: “Hele durun biraz; kentte bir işim var benim, birini göreceğim; dönüşte uğrar, nereden su içeceğinizi gösteririm size!” demiş.

O tilki gibi nice insanlar da vardır, kurum satacağız diye kendilerini tehlikeye atarlar.

KARNI ŞIŞMIŞ TILKI

Tilkinin biri bir meşenin önünden geçiyormuş, kovuğa bakmış, biraz ekmekle biraz da et görmüş. Olur a! çobanlar bırakmıştır. Tilkinin karnı açmış, hemen ağacın kovuğuna girip eti de, ekmeği de yemiş. Ama karnı şişince kapı dar gelmiş, bir türlü çıkamamış, sızlanıp inlemeye başlamış. Oradan başka bir tilki geçiyormuş, iniltileri duyunca merak etmiş, gelip nedenini sormuş. Olan biteni öğrenince: “Hiç tasalanma!

bu yediklerin nasıl olsa erir, sen yine eski durumuna dönersin, girdiğin gibi de çıkarsın” demiş.

Bu masal da gösteriyor: zaman, her zorluğu gidermenin yolunu bulur.

31

TILKIYLE BÖĞÜRTLEN

Tilki, bir çitten aşarken ayağı kaymış, düşmeyeyim diye böğürtlene tutunmak istemiş. Böğürtlenin dikenleri ayaklarını kanatmış; canı acıyınca: “Bu da ne! Ben senden yardım bekliyorum, sen bana büsbütün kötülük ediyorsun!” demiş. Böğürtlen: “A kardeş, sen de ne diye bana sarılmaya kalkarsın? Bilmez misin? benim huyum gelip geçene sarılıp yolundan alıkomaktır!” demiş.

İnsanlar arasında da öyle budalalar vardır ki kötülerin kötülüğüne bakmaz, onlardan yardım görebileceklerini sanırlar; bu masal işte onları anlatıyor.

32

TILKIYLE ÜZÜM

Aç bir tilki bakmış ki çardaktan salım salkım üzümler sarkıyor, imrenmiş, yemek istemiş; yetişemeyince de: “Daha koruk bunlar, yenmez!” demiş.

Nice insanlar vardır, giriştikleri işi beceriksizlikleri yüzünden başaramadılar mı, hemen o işi kötülemeye kalkarlar.

TILKIYLE EJDERHA

Tilki bir gün uyuyan bir ejderha görmüş: “Boy dediğin böyle olmalı işte!” deyip kendi de onun yanına yatmış, uzamaya çalışmış; o kadar çabalamış ki sonunda geberivermiş.

Kendinden büyüğe benzemeye kalkanın sonu böyle olur işte: hem umduğuna erişemez, hem de kendi kendini yok eder.

TILKIYLE ODUNCU

Tilkinin biri, arkasına düşen avcılardan kurtulayım derken karşısına bir oduncu çıkmış: “Bir yer göster de saklanayım!” diye ona yalvarmış. Oduncu: “Benim kulübeye gir, orada görmezler seni” demiş. Az sonra avcılar gelmiş, oduncuya: “Buralarda bir tilki görmedin mi?” diye sormuşlar. Oduncu ağzıyla: “Görmedim!” dermiş, ama bir yandan da eliyle işaret edip hayvanın nereye saklandığını gösterirmiş. Avcılar oduncunun dediğini duymuş, eline bakmamışlar. Tilki onların geçip gittiğini görünce saklandığı yerden çıkmış, hiçbir şey söylemeden uzaklaşmak istemiş. Oduncu şaşırılmış: “Nasıl oluyor! Sana iyilik ettim, canını kurtardım, sen bana bir teşekkür bile etmiyorsun!” diye siteme başlamış. Bunun üzerine tilki: “Ben sana teşekkür ederdim, ederdim ama dilinle elin birbirine uymadı ki!” demiş.

Vardır öyle insanlar: sözlerine bakarsan iyidirler ama aslını ararsan, kötülük etmeye çalışırlar; bu masal işte öyleleri için söylenmiş.

TILKIYLE TİMSAH

Tilkiyle timsah soydan soptan açmışlar, ikisi de: “Ben senden kibarım!” diye övünürlermiş. Timsah atalarının ününü sanını ballandıra ballandıra anlatmış: “Sen beni ne sanıyorsun? Benim babalarım içinde idman okullarının başına geçmiş olanlar bile vardır!” demiş. Tilki: “Ne demezsin!.. Zaten senin derinden belli; idman okulundan yetişmesen sırtın böyle mi olurdu hiç?” demiş.

İnsanlar arasında da böyledir: yalancının görünüşü, ayıbını ortaya çıkarıverir.

TILKIYLE KÖPEK

Tilkinin biri bir koyun sürüsüne girmiş, süt kuzularından birini yakalayıp okşamaya başlamış. Köpeklerden biri: “Senin ne işin var burada?” diye sormuş. Tilki: “Hiç, bu kuzucağızı pek sevdim de okşayayım dedim, uslu uslu oynuyoruz” demiş. Köpek: “Ya şimdi bırakırsın onu, ya ben de gelir seni okşarım; köpek okşaması nasıl olurmuş, öğrenirisin!” deyip oradan kaçırtmış.

Bu masal, oyunbazın, hırsızın beceriksizi için söylenilmiş.

TILKIYLE PARS

Bir tilkiyle pars güzellikten açmışlar, sen güzelsin, ben güzelim diye başlamışlar çekişmeye. Pars tüyünün renk renk olmasını ileri sürerek hep onunla övünürmüş. Tilki bakmış

bakmış: “Ayol! tüyünün renk renk olması da bir şey mi? benim düşünüp ettiklerim renk renk, çeşit çeşittir, güzel diye bana denir” demiş.

Bu masal, akıl güzelliklerinin vücut güzelliklerinden üstün olduğunu gösterir.

38

TILKIYLE MAYMUN

Maymun bir gün, hayvanların ortasında kalkıp oynamış; görenler pek beğenmiş, onu kendilerine kral seçmişler. Tilki kıskanmış; bakmış ki bir kapanın içinde bir parça et duruyor: “Bir hazine buldum, ama onu almak benim gibi kullara değil, senin gibi krallara yakışır!” diyerek maymunu kapanın başına götürmüştü. Maymun düşüncesizlik etmiş, elini kapana sıkıştırmış. “Sen düşürdün beni bu tuzağa” diye çıkışmaya başlayınca tilki: “Ayol! Sen hem bu kadar alıksın, hem de kalkmış hayvanlara kral olacağım dersin!.. Olur mu böyle şey?” demiş.

Bir işe düşünüp taşınmadan atılanlar yalnızca o işi başaramamakla kalmaz, üstelik kendilerine de güldürürler.

39

TILKI Mİ KIBAR? MAYMUN MU?

Tilkiyle maymun birlikte yolculuğa çıkmışlar, ama yolda kibarlıktan açıp çekişmeye başlamışlar. Tilki demiş ben kibarım, maymun demiş ben senden kibarım. Gitmişler, gitmişler, bir mezarlığa varmışlar. Maymun sağına bakmış, soluna bakmış, derin derin içini çekmiş. Tilki: “Ne oldun öyle?” diye sormuş. Maymun: “Nasıl çekmem içimi? Şu gördüğün mezarlar yok mu? Her birinin altında yatan benim ba-

bamın ya bir kölesi, ya bir azatlısı!” demiş. Tilki: “At atabil-
diğin kadar! Biri kalkıp da yalanını çıkaracak değil ya!” de-
miş.

İnsanlar arasında da böyledir: yalancılar, ayıplarını yüz-
lerine vuracak kimse olmadı mı, asıl o zaman başlarlar övün-
meye.

40

TILKIYLE TEKE

Tilkinin biri bir kuyuya düşmüş, bir türlü çıkamazmış. Oradan bir teke geçmiş, susadığı için kuyuya bakmış, tilkiyi içeride görünce: “Bu su iyi mi? İçilir bir şey mi?” diye sor-
muş. Tilki işi babacanlığa vurup suyu bir övmüş, bir övmüş, tekenin ağzının suyunu akıtımış: “Hiç durma, in aşağı!” de-
miş. Teke onun sözlerine kanmış, zaten susuzluktan da dili damağına yapışıyormuş, hiç düşünmeden aşağı inmiş. Su-
suzluğunu giderdikten sonra akli başına gelir gibi olmuş, til-
kiye: “Eee! Nasıl çıkacağız buradan?” diye sormuş. Tilki:
“Sen hiç merak etme: ben buradan ikimizi de kurtarmanın yo-
lunu biliyorum. Sen şimdi doğrulup ön ayaklarını duvara da-
yar, boynuzlarını da havaya dikersin; ben tırmanıp çıkar, son-
ra seni de çekerim” demiş. Teke bu akli pek beğenmiş, he-
men razı olmuş; tilki arkadaşının bacaklarından omuzlarına,
omuzlarından boynuzlarına atlayıp kuyunun ağzına varmış,
hemen oradan uzaklaşmış. Tekenin: “Biz böyle mi sözleştik?
Sen sözünde durmaz mısınız?” diye sitem ettiğini duyunca dön-
müş: “Be herif! Senin çenende kıl olduğu kadar kafanda da
akıl olsaydı, nasıl çıkacağını düşünmeden hiç iner miydin bu
kuyuya?” demiş.

Aklı başında bir insan, sonunun ne olacağını düşünüp in-
celemeden, hiçbir işe girişmemelidir.

KUYRUKSUZ TILKI

Bir tilkinin kuyruğu kapana sıkışmış, kopuvermiş; tilki o kadar utanmış ki: “Artık bana yaşamak haram oldu! Herkesin içine böyle nasıl çıkarım?” diye düşünmeye başlamış. Düşünmüş düşünmüş, aklına bir çare gelmiş: “Öteki tilkiler de kuyruklarını kessinler, birinin benden farkı kalmasın!” demiş. Bütün tilkileri başına toplamış, onlara öğüt vermiş: “Bu koca kuyruğu arkanızda ne diye taşırsınız? Hem çirkin, hem de yük oluyor... Hiçbir işe de yayamıyor: kesip atıverin” demiş. Ama dinleyenlerden biri söz almış: “Haydi sen de! Bir çıkarın olmasa bize böyle öğüt mü verirsin!” demiş.

Bu masal, kimsenin iyiliğini düşündüklerinden değil, kendi çıkarlarını aradıklarından başkalarına öğüt vermeye kalkanların durumunu gösterir.

HİÇ ASLAN GÖRMEMİŞ TILKI

Bir tilki varmış, ömründe aslan görmemiş. Bir gün bakmış, önüne koca bir aslan çıkmış. Daha ilk gördüğü için öyle bir korkmuş ki az kalsın ölecekmış. İkinci görüşünde gene korkmuş, ama ilk sefer ki kadar korkmamış. Üçüncüsünde cesaret edip yanına yaklaşmış, konuşmaktan bile çekinmemiş.

Alışıklık en korkunç şeylere bile çekinmeden baktırır; bu masal onu gösteriyor.

TILKIYLE MASKE

Tilkinin biri bir oyuncunun evine girmiş, pılsı pırtısı, ne si varsa hepsini karıştırmış, bir maske bulmuş. Şöyle zevkle yapılmış, ince bir sanat adamının elinden çıkmış bir maske... Evirmiş, çevirmiş, en sonunda: "Güzel kafa doğrusu! Ama işte beyni yok!" demiş.

Bu masal, görünüşte şatafatlı, ama düşünceye geldi mi yoksul insanların durumuna yakıştır.

THESEUS MU BÜYÜK? HERAKLES Mİ?

İki adam oturmuşlar, Theseus mu (12) daha büyük, Herakles mi (13) diye çekişiyorlarmış. O iki tanrı gazaba gelmişler; biri kalkmış birinin, öteki de öbürünün yurduna satarak öclerini almışlar.

Kulların arasında çıkan kavga çoğu efendilerini kızdırır, böylelikle başkalarına zararı dokunur.

KANLI

Adamın biri günâhtır dememiş, bir insan öldürmüş. Ölenin soyu soppu öc almak için peşine düşmüşler. Ellerinden kurtulayım diye ta Nil boyuna kaçmış; orada karşısına bir kurt

(12) Atina kralı Aigeus'un oğlu Theseus büyük bir kahramandır; ülkesini büyük bir beladan kurtardığı için tanrılar arasına girmiştir.

(13) Zeus ile Alkmene'nin oğlu Herakles, daha doğduğu gün iki yılın öldürmüştür. Ejderleri öldürmek, dünyayı birtakım pisliklerden temizlemek gibi işler görmüştür; bunlara Herakles'in on iki işi derler. Herakles Thebailidir. Romalılar ona Hercules der. Ölümünden sonra tanrılar arasına girmiştir.

çıkmiş. Korkup bir ağaca tırmanmış, dalların arasına saklanmış. Bakmış ki üzerine doğru bir ejderha geliyor, kendini hemen suya atmış. İrmak tabiri timsah gelip onu paralayivermiş.

Tanrıların çarpmak istedikleri bir suçluyu ne toprak kurutabilir, ne hava, ne de su. Bu masal işte onu gösteriyor.

46

OLMAYACAK ŞEYLER ADAYAN ADAM

Adamın biri sayrı (14) düşmüş, artık kurtulmayacağına benziyormuş. Emcilerin (15) kendisinden umutlarını kestiğini görünce tanrılara yalvarmış, sürü sürü kurbanlar, askılar adamış. Karısı yanındaymış, bütün dediklerini duymuş: "Sen nereden o kadar para bulacaksın da bu adakları yerine getireceksin?" diyesormuş. Adam yorğandan başını çıkarıp, "Ben iyileşirsem adaklarımı yerine getiririm mi sanıyorsun" demiş.

İnsanlar kolayca birçok şey adarlar ya, o adakları yerine getirmeyi çoğu akıllarından bile geçirmez. Bu masal onu söylüyor.

47

KORKAKLA KARGALAR

Korkağın biri asker olmuş, savaşa gidiyormuş. Kargaların bağırdığını duyunca elinden silahlarını bırakmış, kımıldanmadan öyle durmuş Kargalar susunca gene silahlarını almış yürümüş. Kargalar gene bağırılmaya başlamışlar, o gene durmuş. En sonunda dönüp: "Keyfiniz istiyorbağırıyorsunuz, ama bilmiş olun tattırınmayacağım size etimden" demiş.

Bu masal korkaklar için söylenmiş.

(14) Sayrı, hasta demektir.

(15) Emci, doktor anlamında.

KARINCANIN ISIRDIĞI ADAMLA HERMES

Bir gün bir fırtına çıkmış, bir gemiyi bütün yolcularıyla batırmış. Adamın biri kıyıda bakıp olanı biteni görmüş: “Tanrıların bu ettiği haksızlık değil mi? Bir tek imansız cezalandırmak için nice suçsuz insana da kıyıyorlar!” demiş. oralarda birçok karınca varmış; tam o sırada bir tanesi gelip adamı ayağından ısırımış. Adam da kızmış, biri ısırıldı diye topuğuyla hepsini ezip öldürmüş. Hermes tanrı birden bire gzkp değneğini adamın omuzuna vurmuş, demiş ki: “Senin onlara ettiğini tanrılar da insanlara etmiş, ne demeye hakkın olur senin?”

Bir yıkım oldu mu hemen tanrılara karşı gelip dil uzatmayın; önce kendi sularınızı düşünün.

HUYSUZ KADINLA KOCASI

Bir adamın huysuz bir karısı varmış, evin adamlarına etmediğini komazmış. Adamcağız: “Acaba bu kadın babasının evinde de böyle miydi? Orada da hizmetçiye, uşağa eziyet ediyor muydu” demiş, bir bahane bulup kadını babasının evine göndermiş. Birkaç gün geçip de kadın dönünce kocası: “Babanın adamları seni nasıl karşıladılar” diye sormuş. Kadın: “Sığırtmalarla obanlar bana yan yan bakıyorlardı” demiş. Bunun zerine kocası: “Sabah karanlığı sürüleri götürüp de ta akşama kadar dnmeyenler sana yan yan baktıktan sonra seni bütün gün görenler kim bilir nasıl bakıyorlardı!” demiş.

Böylece çok vakit küçük Şeylerden büyük Şeyler, görünen Şeylerden görünmeyen Şeyler anlaşılır.

50
DÜZENCI

Düzencinin biri bir adama: “Delphoi tapınağındaki tanrı sözcüsü (16) bir şeyin doğrusunu bilmez, bütün dedikleri yalandır. İnanmazsan göstereyim sana” demiş. Bir gün için sözleşmişler. O gün o düzenbaz bir serçe kuşu tutmuş, abasının altına saklayıp tapınağa gitmiş. Tanrı sözcüsünün önüne varmış: “Elimdeki canlı mı, cansız mı” diye sormuş. Tanrı cansızdır diyecek olursa serçeyi diri diri çıkaracak, canlıdır diyecek olursa kuşu boğup öyle gösterecekmiş. Ama tanrı onun meramını anlamış: “Sus be adam! Onun canlı olması da, cansız olması da senin elinde” demiş.

Tarırlar düzene aldanmaz, bu masal onu gösteriyor.

51
ÖVÜNGEÇ

Sporcunun biri varmış; koşuda da, güreşte de, yumruk dövüşünde de atlamada da, demir kaydırağı atmada da, özette beş büyük oyunun beşinde de elinden büyük bir şey gelmezmiş; yurttaşları ona: “Sen bir şey beceremezsin” deyip dururlarmış. Bir gün kalkmış, kendi yurdundan çıkıp başka yerleri dolaşmış. Dönüşünde: “Ben şurada şunu yaptım, burada bunu yaptım” diye başlamış övünmeye: “Hele Rodos’ta bir atlayış atlardım, Olympos şenliklerinde başına defneden taç geçirilen sporcuların bile harcı değildi; orada bulunanlardan

(16) İıkçağ insanları tarırların tapınaklarına gidip gelecekte ne olacağını sorarlarmış. Tarırların verdiği yanıtı tanrı sözü, onu söyleyen toyuna da tanrı sözcüsü denirmiş; çünkü toyunun ağızından çıkan sözleri ona tanrı söyler. Delphoi’de Apollon tanrının tapınağı varmış. Apollon güzel sanatların, şiirin, hekimliğin, sürülerin, güneşin, ısığın tanrısıdır.

biri gelmeli de o anlatmalı size bunları” demiş. Bu sözleri dinleyenlerden biri kalkmış: “Be adam! Bu dediklerin doğruysa tanık göstermek istemez. Rodos’takiler otursun oturdukları yerde, sen buraya Rodos de, kalk, bir daha atlayıver” demiş.

Bu masal da gösteriyor: İnsan bir işi yapabilecek mi, kal-kar yapar; yaparım diye övünmesinden bir şey çıkmaz.

52

KIR SAÇLI ADAMIN İKİ OYNAŞI

Kır saçlı bir adamın, biri genç, biri geçkin iki oynaşı var-mış. Yaşlıcası, o adam kendisinden genç olduğu için utanır, her gelişinde kara saçlarından birkaç teli yolarmış. Genci de yaşlı bir erkeğin koynuna girmekten sıkıldığı için ak saçları koparırmış. Bunun için arası çok geçmemiş, adamcağızın ka-fasında bir tel bile kalmamış.

Öyledir: İki şey birbirine eş olmadı mı, yakışmadı mı so-nunda bir kötülük çıkar.

53

FIRTINAYA TUTULAN ADAM

Atinalı bir zengin bir gemiye binmiş, daha birçok insan-la birlikte yola çıkmış. Fırtına kopmuş, gemi batmış. Öteki yolcular yüzerek kurtulmaya çalışırken Atinalı oturmuş, ken-disini kurtarsın diye Athena tanrıçaya yalvarmaya, adaklar adamaya başlamış. Bu durumu görenlerden biri: “Athena’dan yardım isteme demiyorum, ama kollarından da yardım iste-sen iyi edersin” demiş.

Biz de tanrılara yalvaralım, dua edelim; ama kurtulmak için gücümüzün yettiği kadar kendimiz de çabalayalım.

Bizim çalıştığımızı görüp tanrılar da bizi korursa ne mut-

lu bize! Kendini bırakıvermiş insanı tanrılar değil, ancak şeytanlar kurtarır.

Bir kimsenin başına bir yıkım gelince, o kimse kurtulmak için önce kendi çalışmalı, sonra tanrılara yalvarmalı.

54 KÖR

Körün biri, önüne getirilen her hayvana elini sürer, ne olduğunu hemen söylemiş. Bir gün bir kurt eniği getirmişler; kör ellemiş, ötesini berisini yoklamış, bir türlü anlayamamış. “Kurt eniği mi, tilki eniği mi, yoksa onlara benzer başka bir hayvanın eniği mi, anlayamadım; bildiğim bir şey varsa o da bu hayvan, koyun sürüsüne salınacak hayvanlardan değil” demiş.

Kötülerin iç yüzü, çoğu böyle dışlarından da belli olur.

55 ALDATICI

Yoksul adamcağızın biri sayrı düşmüş, kötölemiş, kötülemiş, öbür dünyanın yolunu tutmuş. Ölümünden kurtarsınlar diye tanrılara yüz sığır adamış. Tanrılar: “Bakalım, duracak mı sözünde” deyip onu çarçabuk iyileştirmiş, yatağından kaldırmışlar. Adamcağız ne yapsın? Ne sığırı var, ne de yüz sığır alacak parası. İç yağından yüz tane sığır yapmış, taştan bir kurbanlık kurup onun üzerinde yakmış: “Ey tanrılar! Adağımı işte getirdim yerine” demiş. Tanrılar: “O bizi aldattı, biz de onu aldatalım” deyip gece ona bir düş göndermişler. Bir ses ona uykusunda: “Yarın kumsala in, orada bin drakhme (17) bulacaksın” demiş. Adamcağız pek sevinmiş, sabahı zor

(17) Drakhme, yahut bugünkü Yunanlıların dedikleri gibi drahmi, bir Yunan parasının adıdır. İlkçağın bin drakhmesi kırk beş elli alın kadar ederdi.

etmiş, hemen kumsala koşmuş... Karşısına korsanlar çıkmış, yakalamışlar, götürüp satmışlar, bin drakhme etmiş. Bin drakhmeyi bulmuş, ama böyle bulmuş.

Bu masal yalancıya pek yakışır.

56

KÖMÜRCÜYLE ÇIRPICI

Kömürcü, komşusu çırpıcıya gidip: “Biz neden böyle ayrı ayrı oturuyunuz? Gel birlikte oturalım, hem ahbablığımız ilerler, hem de evlerimiz bir olacağı için daha az harcar, ucuza geçiniriz” demiş. Çırpıcı razı olmamış: “Hiç bana gelmez. Benim yıkayıp temizlediğimi sen hemen isle tozla karartıverirsin” demiş.

Bu masal da gösteriyor: Birbirine uygun olmayan şeyleri bir araya getirmek doğru olmaz.

57

AKIL

Derler ki önce hayvanlar yaratılmış, tanrı onların kimine güç, kimine hız, kimine de kanat vermiş; insan çırpıplak kalmış, demiş ki: “Her canlının bir payı oldu; bir beni paysız bıraktın!” Zeus şöyle yanıt vermiş: “Sana ne bağışladığımı görmüyor musun? En büyük armağanı sana verdim. Sana tanrılar arasında da, insanlar arasında da güçlü, güçlülerin güçlüsü, hızlıların hızlısı akli bağışladım.” Tanrı böyle deyince insan kendi payının hepsinden üstün olduğunu anlamış; o zamandan beri tanrılara tapar, hamdeder.

Tanı, akli bağışlamakla insanların hepsine en büyük armağanı sunmuştur; ama kimi insan bunun değerini anlamaz da duygusuz, akılsız hayvanlara imrenir.

İNSANLA TILKI

Adamın biri, türlü zararları dokunuyor diye bir tilkiye gazez kesilmiş. Hayvanı yakalamış, öcünü daha iyi almak için kuyruğuna bir kez bağlamış, bezi yağlayıp ateşlemiş. Ama bir tanrı tilkiyi o adamın tarlalarına salmış. Tam da ekinin kaldırılma zamanıymış; adamcağız tutuşan başaklara bakıp bakıp ağlamış.

İnsan hoş görmeyi bilmeli, öyle aşırı öfkeye kapılmamalı; tez kızan kimselere öfke çok zarar getirir.

İNSANLA ASLAN

Bir aslanla bir insan birlikte yola çıkmışlar. İki de koltuklarını kabarta kabarta kendi soylarını övüyorlarmış. Bir yere gelmişler, bakmışlar bir yontu: Bir adam, bir aslanı boğazından yakalamış, boğuyor. İnsan o yontuyu aslana göstermiş: "Görüyorsun ya! Biz sizden ne kadar güçlüyüz" demiş. Aslan bıyık altından gülererek: "Biz yontu yapmasını bilmeyiz de onun için; yoksa aslanın pençesi altında ne adamlar görürdün sen" demiş.

Nice kimseler yigitiz, gözümüz pektir diye övünürler; ama bir de deneyin, ne oldukları ortaya çıkarıverir.

İNSANLA SATYROS

Vaktiyle adamın biri bir satyros (18) ile dost olmuş, sık sık buluşurlarmış. Kış gelmiş; satyros bakmış ki insan ellerini

(18) Satyros: Yan bellerinden yukarıya insana, aşağıya keçiye benzeyen, küçük kıvrık belleri; şarap tanrısı Dionysos'un arkadaşlarıdır.

ağızına götürüp götürüp hohluyor. “Ne yapıyorsun öyle?” diye sormuş. İnsan: “Parmaklarım üşüdü, onları ısıtıyorum” demiş. Az sonra önlerine yemek getirmişler. Yemek pek sıcak olduğundan insan lokma lokma alıp ağızına götürmüş, üfleyerek yemiş. Saytros gene: “Ne yapıyorsun öyle?” diye sormuş. İnsan, “Yemek çok sıcak da soğutuyorum” diye yanıt vermiş. Bunun üzerine satyros: “Uzak olsun benden senin dostluğun. Meğer senin ağızından sıcak da çıkarmış, soğuk da” demiş.

Biz de bundan ibret alalım, iyiye de, kötüye de kaçan kimselerin dostluğundan uzak duralım.

61

YONTU KIRAN ADAM

Bir adamın evinde tahtadan bir tanrı yontusu varmış; yoksul olduğu için hep ona yalvarır: “Bana bir iyilik et” demiş. Çok yalvarmış, gene bir iyilik görmemiş; en sonunda kafası kızmış, tanrıyı bacağından tuttuğu gibi duvara çalmış. Tanrının kafası parçalanıp içinden altın dökülmüş. Adamcağız şaşa kalmış, tanrıyı yerden alıp: “Sen amma anlaşılmaz şeymişsin be! Nankörlük bu senin ettiğin; sana o kadar saygı gösterdim, taptım, bana yardım etmedin; şimdi sana vurdum, ona karşılık bana iyilik ediyorsun” demiş.

Bu masal da gösteriyor, kötüye saygı göstermekle bir şey elde edilmez; öylesine vurmak daha kazançlıdır.

62

ALTIN ASLAN BULAN ADAM

Hempinti, hem de korkak bir adam, altın bir aslan bulmuş, şöyle demiş: “Durumum ne olacak bilemiyorum. Korkudan çılığına döndüm, ne yapacağımı şaşırdım, bir yandan

mal sevdası, bir yandan ödlelik! Hangi tanrının, hangi şeytanın aklına gelmiş de böyle altından aslan yapmış? Bu benim başıma gelen, ruhumu sanki ikiye ayırıp o iki parçayı birbirine düşman etti. Biri altını seviyor, öteki altından yapılan şeyden korkuyor; bir yandan şunu alayım diyorum, bir yandan da kaçmak istiyorum. Bu ne biçim talih ki hem önüme mal çıkarıyor, hem de almaya komuyor? Bu ne biçim hazine ki insana keyif vermiyor? Hey tanrının kahr denecek lütfü! Ne edeyim, ne yapayım ben? Hangi çareye başvurayım? Hele gideyim de uşaklarımı çağırayım. Onlar aslanı yakalar, ben de uzaktan bakarım.”

Bu masal, mallarına dokunmaya da, onları kullanmaya da cesaret edemeyen zenginin durumunu gösterir.

63

AYIYLA TILKI

Ayının biri; “Ben insanları severim; ölülerini yemiyorum işte” diye böbürleniyormuş. Bir tilki duymuş: “Keşke ölülerini parçalasan da dirilerine dokunmasan” demiş.

Bu masal iki yüzlülük içinde yaşayan, boşuna böbürlenmiş gözü doymazların foyasını ortaya vurur.

64

ÇİFTÇİYLE KURT

Bir çiftçi öküzlerini çözmüş, yalağa su içirmeye götürüyormuş. Yiyecek arayan aç bir kurt, sabanı görmüş, önce boyunduruğun içini yalamış; yavaş yavaş boynunu kaptırmış, uğraşmış uğraşmış kurtaramamış; sabanı evlekte sürükler dururmuş. Çiftçi dönüp gelmiş, kurdun o durumunu görünce: “Seni hayın! Yağmacılığı, haydutluğu bırakıp da tarlada ça-

lışmaya razı olsan, ne işler gelecek senin elinden” demiş.

Kötüler istedikleri kadar kendilerini iyi göstermeye çalışsınlar, huyları komaz ki güvenesin!

65

YILDIZ BİLİCİ

Bir yıldız bilici her akşam üstü çıkar, yıldızlara bakar-mış. Bir gün kırlarda gene dalmış, gök yüzüne bakarak dola-ırırken, bir kuyuya düşüvermiş. Başlamış bağırıp inlemeye. Oradan geçen bir adam onun iniltilerini duymuş, gelip ne ol-duğunu sormuş, işin aslını öğrenince: “Be adam! Sen gökte olup biteni görmek istiyorsun, ama daha yerdekini göremi-yorsun” demiş.

Bu masal, büyük büyük işlere kalkışan, ama yaşamın gündelik işlerini bile başaramayan insanların durumunu ne iyi anlatır!

66

KURBAĞALAR KRAL İSTİYOR

Kurbağaların düzensizlik içinde yaşamaktan canları sı-kılmış, içlerinden birkaçını Zeus’a gönderip bir kral istemiş-ler. Zeus onların saflığına bakmış, dereye bir tahta parçası atmış. Kurbağalar önce o tahtanın gürültüyle düşmesinden korkup derenin ta dibine dalmışlar; ama tahta yerinden kı-mıldamadığı için çok geçmemiş, gene suyun yüzüne çıkmış-lar; krallarını da o kadar küçümsemişler ki sırtına bindikle-ri, tepesinden atlayıp geçtikleri bile olurmuş. En sonunda: “Böyle de kral mı olurmuş” deyip Zeus’a gitmişler: “Değiş-tir bu kralı, bir şeye aldırdığı yok” demişler. Zeus da kızmış,

başlarına bir yılan göndermiş, o da hepsini birer birer tutup yutmuş.

Bu masal da gösteriyor: Bir ülkenin başında ne yaptığını bilmez, kötü insanlar bulunmaktansa aldırışsız, ama içleri temiz kimseler bulunması daha iyidir.

67

KOMŞU KURBAĞALAR

İki kurbağa birbirlerine komşuymuşlar. Biri, herkeslerin geçtiği yoldan uzak, derin bir gölde, öteki ise yolun üstünde bir bataklıkta oturmuş. Gölde oturan ötekiye: “Sen de benim yanıma gel, daha rahat edersin, bizim orada korkulacak bir şey yoktur” dermiş, ama bir türlü dinletememiş ki! Öteki hep: “Nasıl geleyim? Bizim bataklığa alıştım; bir kez alıştığımız yeri bir daha bırakmak kolay mı” der durmuş. O, alıştığı yerleri bırakmak istemesin! Bir gün yoldan geçen bir araba onu çiğneyivermiş.

İnsanlar da öyledir: Niceleri vardır, aşağı işlere katlanırlar da, “Alışmışız bir kez” deyip daha iyisine gitmezler.

68

KURUMUŞ GÖLÜN KURBAĞALARI

İki kurbağa bir gölde otururlarmış. Yaz gelince göl kurumuş, orayı bırakıp başka bir yer aramak zorunda kalmışlar. Gitmişler, gitmişler, önlerine derin bir kuyu çukmuş. Biri: “Gel kardeş, seninle şu kuyuya inelim” demiş; ama öteki: “Ya bu kuyu da kurursa, bir daha nasıl çıkarız” demiş, razı olmamış.

O kurbağanın dediğinden ibret alın da bir işe girişirken sonu ne olur, onu düşünün de öyle girişin.

SİĞİRTMAÇLA HERAKLES

Sığırtmacın biri köye bir kağını götürüyormuş. Kağını derin bir yara yuvarlanmış; sığırtmaç hayvanlara yardım edeceğine ellerini açmış, tanrılar içinde en çok saydığı Herakles'e yakarmaya başlamış. Herakles gözüüp: "Ne duruyorsun? Öküzleri kakıştırıver, sen de uğraş, sonra tanrılardan yardım iste; yoksa ne kadar yakarsan boştur" demiş.

POYRAZLA GÜNEŞ

Poyrazla güneş, bir gün başlamışlar çekişmeye. Biri demiş, "Ben güçlüyüm", öteki demiş, "Yok ben daha güçlüyüm." En sonunda: "Şu yolcunun sırtından giysilerini hanginiz çıkarırsak en güçlümüz odur" demişler. Önce işe poyraz girişmiş: Bir esmiş, bir esmiş... Bakmış ki yolcu üşüyüp giysilerine daha sıkıca sarınıyor, esmesini bir kat daha arttırmış. Ama adamcağız soğuktan büsbütün rahatsız olup arkasına bir şey daha almış. Poyraz işi beceremediğini görünce güneşe bırakmış. Güneş önce yavaştan almış; yolcunun arkasına sonradan giydiği elbiseyi çıkardığını görünce, ısısını artırmış, başlamış yakmaya. En sonunda yolcu, ısıya dayanamamış, üstünde nesi var nesi yok hepsini çıkarıp ırmağa, çimmeye girmiş.

Bu masal da gösteriyor: Zorlamak para etmez, tatlılıkla kandırmalı.

SİĞİRTMAÇLA HERAKLES

Sığirtmacın biri köye bir kağını götürüyormuş. Kağını derin bir yara yuvarlanmış; sığirtmaç hayvanlara yardım edeceğine ellerini açmış, tanrılar içinde en çok saydığı Herakles'e yakarmaya başlamış. Herakles gözüüp: "Ne duruyorsun? Öküzleri kakıştırtıver, sen de uğraş, sonra tanrılardan yardım iste; yoksa ne kadar yakarsan boştur" demiş.

POYRAZLA GÜNEŞ

Poyrazla güneş, bir gün başlamışlar çekişmeye. Biri demiş, "Ben güçlüyüm", öteki demiş, "Yok ben daha güçlüyüm." En sonunda: "Şu yolcunun sırtından giysilerini hangimiz çıkarırsak en güçlümüz odur" demişler. Önce işe poyraz girişmiş: Bir esmiş, bir esmiş... Bakmış ki yolcu üşüyüp giysilerine daha sıkıca sarınıyor, esmesini bir kat daha arttırmış. Ama adamcağız soğuktan büsbütün rahatsız olup arkasına bir şey daha almış. Poyraz işi beceremediğini görünce güneşe bırakmış. Güneş önce yavaştan almış; yolcunun arkasına sonradan giydiği elbiseyi çıkardığını görünce, ısını artırmış, başlamış yakmaya. En sonunda yolcu, ısıya dayanamamış, üstünde nesi var nesi yok hepsini çıkarıp ırnağa, çimmeye girmiş.

Bu masal da gösteriyor: Zorlamak para etmez, tatlılıkla kandırmalı.

SİĞİRTMAÇLA İNSAN

Sığırtmacın biri sürüsünü otlatırken bir dana yitirmiş. Oraya bakmış yok; buraya bakmış, yok. En sonunda: “Şu hırsızı ele geçirirsem, adağım olsun, Zeus’a bir oğlak keseyim” demiş. Bir ormana girmiş, bir de ne görsün, koca bir aslan danayı parçalamış yiyor. Sığırtmacın gözleri korkmuş, ellerini kaldırıp: “Hey yüce Zeus! Hırsızı ele geçireyim diye sana bir oğlak adamıştım ya, şimdi beni hırsızın pençesinden kurtarırsan sana bir boğa keserim” demiş.

Bu masal, başlarına bir dert gelmiş insanların durumuna pek uyar: Dertlerine derman ararlar; buldular mı, bu kez de ondan kurtulmaya bakarlar.

SAKAKUŞUYLA YARASA

Bir sakakuşunu kafese koyup pencereye asmışlar, geceleyin öter durmuş. Yarasanın biri ta uzaktan duymuş, yaklaşır: “Neden gündüz susuyorsun da böyle geceleyin ötüyorsun?” diye sormuş. Sakakuşu: ‘Nedeni var da ondan; gündüz ötüyordum, gelip beni yakaladılar; o günden beri ihtiyatlı oldum, geceleyip ötüyorum’ demiş. Yarasa gülmüş: “Şimdi ihtiyatlı olmuşsun, kaç para eder? Sen asıl tutulup kafese konmadan ihtiyatlı olmalıydın!” demiş.

Bu masal da gösteriyor: yıkım gelip çattıktan sonra ben ne ettim diye dövünmek bir şeye yaramaz.

KEDİYLE APHRODİTE

Dişi kedinin biri bir delikanlıya gönül vermiş, bir kız ola-

yım da ona varayım diye Aphrodite'ye yakarmış. Tanrıça acımış onun durumuna, acımış da güzel bir kız edivermiş. Delikanlı görmüş, âşık olmuş, alıp evine götürmüş. Onlar gelin odasında dinlenedursun, Aphrodite merak etmiş: “Şu kediyi değiştirip bir kız ettim: acaba huyu da değişti mi?” demiş, odaya bir sıçan salıvermiş. Kedi, artık bir kız olduğunu unutup hemen sıçanın üstüne atılmış, yemiş. Kızmış tanrıça, kalkmış gene kedi edivermiş.

Kötü insanlar da öyledir: görünüşleri ne kadar değişirse değişsin, huyları değişmez ki!..

77

GELİNCİKLE EĞE

Gelinciğin biri gizlice bir demirci dükkânına girmiş, bir ege bulup başlamış yalamaya. Ege karın mı doyurur? Yalamış, yalamış, ne olduysa kendi diline olmuş, bir hayli kan akmış. Ama gelincik o kan demirden akıyor sanıp sevinirmiş; en sonunda dili kalmamış.

Bu masal, başkalarına kötülük edeyim derken kendi başlarına iş açan insanların durumunu gösterir.

78

YAŞLI ADAMLA ÖLÜM

Yaşlı adamın biri ormandan odun kesmiş, sırtına yüklenmiş. Yolu da uzunmuş. Gitmiş gitmiş, yorulmuş, yükünü atıp ölümü çağırılmış. Ölüm hemen dikilmiş karşısına: “Beni çağırдың, nedir dileğin?” diye sormuş. Yaşlı adam: “Hiç! şu odunları sırtıma vuruver diyecektim de...” demiş.

Bu masalda da görüyorsunuz: insanoğlu çektiği sıkıntıya, katlandığı zahmete bakmaz, gene de yaşamak ister.

ÇİFTÇİYLE KARTAL

Kartalın biri bir ağa tutulmuş. Oradan bir çiftçi geçiyormuş, kuşun o güzelliğine, gözlerinin o bakışına dayanamamış, kurtarıp azat etmiş. Kartal da bilmiş kendine edilen iyiliği. Çiftçi gidip bir duvarın dibine oturmuşmuş; kartal bakmış ki duvar çürük, çöküverecek, hemen adamın üzerine doğru inip başından külâhını kapıvermiş. Çiftçi hemen kalkıp arkasından gitmiş. Kartal külâhı bırakmış. Çiftçi külâhını alıp gene oturduğu yere dönmüş; bir de ne görsün? duvar çöküvermemiş mi! Kalsaymış, ölecekmiş, “Tevekkeli değil! gördüğü iyiliğe karşılık o kuşcağzı beni kurtarmak istemiş!” demiş.

lyilik etmekten çekinmeyin, siz de karşılığını görürsünüz.

ÇİFTÇİYLE KÖPEKLER

Havalar kötü gittiğinden çiftçinin biri evinden çıkmamış. Karnını doyurmak için önce koyunlarını yemiş; bakmış ki havalar düzelmiyor, keçileri de birer birer kesmiş. Yağmurlar gene dinmemiş, sıra gelmiş çift süren öküzlere. Köpekler bu durumu görünce: “Biz gidelim buradan, demişler: bizim efendi kendisiyle çalışan öküzlere bile kıydı, bizi bırakır mı?”

Bu masal kulağınıza küpe olsun: en yakınlarına bile kötülük etmekten çekinmeyen kimselerden uzak durmalı.

ÇİFTÇİYLE OĞLUNU ÖLDÜREN YILANIN ÖYKÜSÜ

Yılanın biri sürüne sürüne bir çiftçinin oğlunun yanına kadar gitmiş, çocukcağzı öldürmüş. Çiftçinin yüreği yan-

mış: “Alırım ben öcümü!” demiş, baltasını yakaladığı gibi yılanın yuvasının başına gitmiş: “Hele çıksın, ezerim kafasını!” demiş. Yılan başını çıkarır çıkarmaz çiftçi baltayı indirmiş, ama hayvan atik, çekilivermiş; yuvanın üstündeki kaya yarılmış. Çiftçi korkmuş: “Şu yılanla dost olayım da bari bana başka bir kötülük etmesin!” demiş. Yılan razı olmamış: “Ben bu yarık kayayı, sen oğlunun mezarını görürsün de biz birbirimizle dostluk edebilir miyiz hiç?” demiş.

Bu masal da gösteriyor: büyük kinler barışma kabul etmez.

82

ÇİFTÇİYLE DONMUŞ YILAN

Çiftçinin biri kışın dolaşırken yerde bir yılan görmüş. Hayvan donmuş, hiç kıvıldamıyor. Adamcağız acımış, yerden kaldırıp koynuna koymuş. Yılan ısınıp kendine gelince yılanlığı da uyanmış. Huyulu huyundan vaz geçer mi? Gördüğü iyiliği düşünmemiş, adamcağızı sokuvermiş. Zavallı çiftçi ölürken: “Lâyıgımdır benim, kötüye acınır mı?” demiş.

Ne kadar iyilik etseniz, kötüyü yola getiremezsiniz; bu masal onu gösteriyor.

83

ÇİFTÇİYLE OĞULLARI

Çiftçinin biri öleceğini anlamış, kendinden sonra oğullarının da toprağı ekmelerini, görgü edinmelerini istemiş. Çağırılmış onları, demiş ki: “Evlatlarım, ben artık bu dünyadan gidiyorum; bağıın bir yerine bir şey gömdüm, arayın, bulursunuz.” Adamcağız ölmüş; oğulları gömülü bir kap altın var sanarak bağı baştan başa kazmışlar. Altın maltın çıkmamış a-

ma toprak bellendiği için o yıl bağ, her seferkinin yüz kattı üzüm vermiş.

Çalışmak insanlar için tükenmez bir hazinedir; bu masal onu gösteriyor.

84

ÇİFTÇİYLE TALİH

Çiftçinin biri tarlasını bellerken birküp altın bulmuş. Bu iyiliği topraktan bilmiş, her gün ona çiçekler götürür, saçılar saçarmış. Talih bir gün karşısına çıkmış, demiş ki: “Be adam! Ben seni zenginleştireyim dedim, bunca altın verdim; sen o iyiliği topraktan biliyorsun. Ama yarın bir şey olur da o altınları yitirirsen o kötülüğü benden, talihten bilirsin.”

Bir iyilik gördük mü, kimden geldiğini bilmeli, asıl ona teşekkür etmeliyiz.

85

ÇİFTÇİYLE AĞAÇ

Çiftçinin birinin tarlasında bir ağaç varmış, hiç yemiş vermezmiş; üzerine yalnızca serçeler konar, ağustos böcekleri gelip cırlarmış. Çiftçi öyle yemişsiz ağacı ne yapsın? Baltasını alıp gitmiş, bir tane indirmiş. Serçelerle ağustos böcekleri dile gelmiş: “Kıyma bu ağaca! Biz buraya sığınıp ötüyoruz, sana da tatlı tatlı vakit geçiriyoruz!” diye yalvarmışlar. Çiftçi onların dediğine aldırılmamış, baltasını kaldırıp bir daha, bir daha vurmuş. Ağaçta bir kovuk açılmış: içinden bir sürü arıyla bal çıkmaz mı? Çiftçi baldan tatmış, baltasını atmış elinden, artık o ağacı kutsal bilip gözü gibi bakmış.

Görüyorsunuz ya! İnsanoğlu şunun bunun hakkını düşünüp saymaz, hep kendi çıkarını arar.

ÇİFTÇİYLE GEÇİMSİZ OĞULLARI

Bir çiftçinin oğulları birbirleriyle hiç geçinemez, boyuna çekişirlermiş. Babaları ne dediyse işe yaramamış, huylarını bir türlü değiştirmemişler. Adamcağız sözle başa çıkmayacağını anlamış, bari bir örnek göstereyim demiş. Oğullarını çağırıp bir yığın çubuk istemiş. Çubuklar gelince hepsini bir araya bağlamış, oğullarına verip: “Kırın bakayım şunları” demiş. Uğraşmışlar, uğraşmışlar, çubuklar bir türlü kırılmamış. Bunun üzerine çiftçi demeti çözmüş, çubukları birer birer vermiş, hepsi de çabucak kırılmış. Baba: “Görüyorsunuz ya! Çocuklarım, siz de birleşerseniz, düşmanlarınız sizde bir şey yapamaz; ama birbirinizle geçinemez, çekişerseniz, karşı koyamaz, yenilirsiniz” demiş.

Birleşin ki güçlü olasınız; aranızda ikilik girdi mi, sizi kolayca yenerler.

KOCAKARIYLA HEKİM

Kocakarının birinin gözlerine hastalık gelmiş, parasını vereceğim diye hekim getirtmiş. Hekim, geldiği günler kadıncağızın gözlerine merhem sürer, bir bezle de sımsıkı bağlamış. Kocakarı görmüyor ya! Hekim evin eşyasını birer birer aşırırmış. Gel zaman git zaman, kadının gözleri iyileşmiş, ama ev de tamtakır olmuş. Hekim parasını istemiş. Kocakarı parayı vermeyince mahkemelik olmuşlar. Kocakarı yargıçlara: “Parasını ne diye verecekmişim? Gözlerimi iyileştirmede, eskisinden daha kötü etti. Ben eskiden hiç değilse evimdeki eşyayı görüyordum, şimdi onları bile göremiyorum” demiş.

Kötüler öyledir işte: yaptıklarının bir gün ortaya çıkıp kendilerini ele vereceğini hiç düşünmezler.

BİR KADINLA SARHOŞ KOCASI

Bir kadının kocası sarhoşmuş, her gün içermiş. O kötü huyundan vazgeçsin diye kadın bir çare düşünmüş. Herif içip içip körkütük sızınca sırtına almış, mezarlığa götürmüş, oraya bırakıp evine dönmüş. Kocasının ayılma vakti gelince gene mezarlığa dönmüş, kapıyı vurmuş. Sarhoş içeriden: “Kimdir o?” diye sorunca kadın: “Benim, ben, ölülere yemek getiren” diye yanıt vermiş. Kocası “Yemek getireceksin de ne olacak, içecek bir şey varsa sen hele onu getir, sırası mı şimdi kann doyurmasın?” demiş. Kadın bunu duyunca başlamış dövünmeye: “Vay alınımın kara yazısı! Desene ki benim düzenim de para etmedi! Seni uslandırayım demiştin, sen daha da kötü olmuşsun! Sen artık huy edinmişsin sarhoşluğu!” demiş.

Kötü bir işe bir dadandınız mı, kurtaramazsınız bir daha yakanızı; bir gün gelir, ister istemez onu kendinize huy edirsiniz.

BİR KADINLA HALAYIKLARI

Dul bir kadın varmış, uğraşıp didinmeyi pek severmiş; gece horozun sesini duydu mu, hemen halayıklarını uyandırır, başlarmış iş gördürmeye. Yorgunluk kızların canına tak demiş; hepsi bir olup horozu kesmeye karar vermişler. “Bizim hanımı daha sabah olmadan uyandırmak neymiş, görsün!.. Öldürelim şunu da bir rahat edelim!” demişler. Ama iş onların umduğu gibi çıkmamış, başları daha da belaya girmiş. Hanımları bakmış ki artık vakti bildiren horoz yok, onları daha da erken kaldırmaya başlamış.

İnsanların çoğu, kendi elleriyle başlarına iş açarlar; bu masal işte onu gösteriyor.

90

BİR KADINLA TAVUĞU

Bir kadının bir tavuğu varmış, her gün bir tane yumurtlamış. Kadın: “Hele arpasını arttırayım, günde iki yumurta alırım” demiş, arpayı arttırmış. Tavuk o kadar semizleşmiş ki günde bir tane bile yumurtlamaz olmuş.

İnsan tamaha kapılıp elindekinden fazlasını istedi mi, elindekini de yitirir; bu masal işte onu gösteriyor.

91

BÜYÜCÜ KARI

Bir büyücü karı varmış: “Ben okur üfler, afsunlar, tanrıların öfkesini yatıştırırım” demiş. Böylece çok kimseleri kandırır, bol para kazanırmış. Ama biri çıkmış, büyü yapmak günahdır diye kadını mahkemeye vermiş, kadın ölüm cezasına çarptırılmış. Mahkemeden alıp götürürlerken bir adam gelmiş: “A kadını! demiş, hani sen okur üfler de tanrıların öfkesini yatıştırırdın, nasıl oldu da yargıçları yatıştıramadın?”

Ellerinden ne olmaz işler geleceğini söyleyen falcı kadınlar vardır, sonra da bakarsınız en küçük işleri beceremezler; onlara işte bu masalı anlatmalı.

92

DÜVEYLE ÖKÜZ

Düvenin biri öküze bakmış: “Vah zavallı! Seni çalıştırıyorlar, eziyet ediyorlar!” diye acımış. Gel zaman git zaman, bayram olmuş, öküzü sapandan çözmüşler, düveyi tutup kur-

ban etmeye götünmüşler. Bunu görünce öküz gülümsemiş: “A düve! demiş, sana niçin iş gördürmediklerini şimdi anladın mı? Kesip kurban edeceklermiş de onun içinmiş!”

Hiçbir iş görmeyenin başında hep bela dolaşır; bu masal onu gösteriyor.

93

KORKAK AVCIYLA ODUNCU

Avcının biri bir aslanın izini arıyormuş. Bir oduncuya rasgelmiş: “Sen buralarda aslanın ayak izlerini gördün mü? hayvanın ini nerededir, biliyor musun?” diye sormuş. Oduncu: “Ben sana aslanın kendisini gösterivereyim” deyince avcı korkudan sapsarı kesilmiş: “Ben onun izini arıyorum, kendisini aramıyorum ki!” demiş.

Nice insanlar vardır, sözlerine bakarsan o avcı gibi yigittirler ama iş başında yüreksizlikleri ortaya çıkar.

94

DOMUZLA KOYUNLAR

Bir domuz koyunlar arasına karışmış, onlarla birlikte otlanmış. Bir gün çoban onu yakalamış; hayvan başlamış inleyip direnmeye. Koyunlar: “Ne oluyorsun? demişler, bizi de ikide bir tutup götürüyor, biz hiç bağırmıyor muyuz?” Bu sözleri duyunca domuz: “Siz bağırmazsınız elbette, demiş; sizi, yününüzü kırmak için götürür, beni ise boğazlamak için götürüyor. Sizden istediğiyle benden istediği bir değil ki!”

Malına değil, canına kıyılanın inlemeye hakkı vardır, bu masal onu gösteriyor.

YUNUSLARLA BALINALARIN KAVGASINA KARIŞAN KOLYOZ BALIĞI

Yunuslarla balinalar kavgaya tutuşmuş, dövüşüyorlar-mış. Savaşın uzayıp gittiğini gören bir kolyoz (kolyoz, ufa-cık bir balıktır), suyun üzerine çıkmış, yunuslarla balinaları barıştırmaya kalkışmış. Yunuslardan biri bakmış bakmış: “Ayo! demiş, senin öğütlerini dinleyip kurtulmaktansa bir-birimizle çarpışıp ölmek bin kat iyidir!”

Birtakım değersiz insanlar vardır, ortalık karıştı mı ken-dilerine büyük adam süsü vermeye kalkarlar.

AYTAÇ (19) DEMADES

Bir gün Demades Atinalılara bir söylev veriyomuş. Söz-lerinin pek dinlenmediğini görünce: “İzin verirseniz, size Ai-sopos’un bir masalını anlatayım” demiş. Halk razı olmuş, o da masalına başlamış: “Bir gün Demeter, (20) yanına kırlan-gıçla yılanbalığını almış, gidiyommuş; bir ırmak kıyısına gel-mişler, kırlangıç havaya uçmuş, yılanbalığı suya dalmış...” Bu kadar söyleyip susmuş. “Ya Demeter, o ne yapmış? Onu söy-lemedin” diye bağırılmışlar. Demades: “Demeter mi ne yap-mış? Devlet işleriyle ilgilenmeyip Aisopos masallarını din-lediğiniz için size kızmış” demiş.

Gerekli işlerle uğraşmayıp da yalnızca keyiflerini düşü-nen kimselere akıllı insan denemez; bu masal onu gösteriyor.

(19) Hatip anlamında “aytmak” (söylemek, demek, anlatmak) kökün-den türetilmiş sözcük.

(20) Demeter: Toprak işleriyle ilgilenen tanrıça; Romalılarda Ceres.

DIOGENES İLE KEL

Kel kafalının biri yolda köpeksi feylesof Diogenes'i görmüş, başlamış sövüp saymaya. Diogenes: "Ben de sana uyup ağzımı mı bozacağım? demiş; tanrılar korusun. Ben senin saçlarını öveyim: ne iyi etmişler de o kötü kafanın üstünde durmayıp dökülmüşler!"

DIOGENES'İN YOLCULUĞU

Bir gün köpeksi feylesof Diogenes yolculuğa çıkmış, gitmiş, coşkun bir çayın kıyısına varmış. "Ne etsem de karşıya geçebilsem?" diye düşünürmüş. Orada bir adam duruyormuş, çayın geçilecek yerlerini bilir, çok kimseleri de geçirmiş; Diogenes'in böyle düşündüğünü görünce hemen omzuna almış, karşıya geçirivermiş. Diogenes: "Bu adam bana iyilik etti; ne olurdu, benim de param olsaydı da emeğini ödeseydim!" diye üzüle dursun, o adam çayı geçmek isteyen başka bir yolcu görmüş, koşmuş, onu da geçirmiş. Bunun üzerine Diogenes onun yanına gidip: "Sana bir teşekkür edeyim diyordum ya, etmeyeceğim; meğer senin beni geçirmen iyiliğinden, anlayışından değilmiş, sen kendine huy edinmişsin, kimi görse yakalayıp suyu geçiriyorsun" demiş.

İnsanın değerlisine değersizine bakmadan hepsine yardım edeyim dersiniz, artık size iyi adam demezler, iyiyi kötüden seçemiyor derler.

MEŞE AĞAÇLARIYLA ZEUS

Bir gün meşe ağaçları Zeus tanrıya yakınmışlar: “Meğer biz boş yere dünyaya gelmişiz! Baksana şu durumumuza! Bizim kadar balta yiyen ağaç mı var?” Zeus onlara: “Başınıza belayı siz kendiniz getiriyorsunuz, demiş; size inen halkanın sapı sizden, iyi keresteniz oluyor, çiftçinin de işine yarıyorsunuz. Öyle olmasaydı sizi de rahat bırakırlardı.”

Nice kimseler vardır, başlarına belayı kendileri getirirler; sonra da kalkar, suçu tanrılara bulurlar.

ODUNCULARLA ÇAM AĞACI

Birkaç oduncu birleşmişler, bir çamı yarıyorlarmış; ağacın odunundan önce üç beş kama yaptıkları için işleri kolay gidiyormuş. Çam bakmış bakmış; “Baltaya kızmıyorum, elbette keser beni; ama benden doğan şu kamalar yok mu, asıl onlarınki gücüne gidiyor!” demiş.

İnsana yabancının ettiği pek ağır gelmez de eşten dosttan biri bir kötülük etti mi, en çok ona tutulur.

KÖKNARLA BÖĞÜRTLEN

Kök narlaböğürtlen bir gün çekişiyorlarmış. Köknar övünerek demiş ki: “Bak ben ne güzelim, boyum ta nerelere yükseliyor! Tapınakların çatılarını, gemileri hep benden yaparlar. Sen mi benimle boy ölçüşmeye kalkışacaksın? Ben neredeyim, sen nerdesin!” Köknar böyle deyince böğürtlen bak-

mış: “Sen baltayı da, testereyi de unutuyorsun galiba; yoksa sen de bencileyin bir böğürtlen olmak isterdin!” demiş.

Ünüm var, sanım var diye övünmemeli; ünsüz sansız kişilerin günleri daha korkusuz geçer.

102

PINARDAKI GEYİKLE ASLAN

Geyiğin biri susamış, bir pınar başına gitmiş. Su içtikten sonra bakmış, suda kendini görmüş. Koca koca, dal dal boynuzları pek hoşuna gitmiş ama incecik, çelimsiz bacaklarını hiç beğenmemiş. Geyik boynuzlarıyla övünüp bacaklarıyla yerinedursun, öteden bir arslan belirmiş. Geyik olduğu yerden fırlamış, bir hayli gitmiş; geçer elbette aslanı, aslan yiğitliğine yığittir ama geyik gibi koşamaz ki!.. Geyik düzlükte aslanı arkada bırakmış ama sonunda bir ormana varmışlar, geyiğin boynuzları ağaçlara takılmış, aslan da kolayca yakalayivermiş. Geyik ölürken: “Vay benim kara bahtım! Ben ayaklarımdan yeriniyordum, onlar bana iyilik etti de asıl güvendiğim boynuzlarımdan kötülük gördüm!” demiş.

Beğenmediğimiz nice dostlar vardır ki gelip bizi tehlikeye kurtarır da asıl güvendiklerimiz bizi ele verir.

103

GEYİKLE BAĞ

Avcılardan korkup kaçan bir geyik bir bağa girmiş, bir çubuğun altına saklanmış. Avcılar geçip gittikten sonra geyik: “İyi saklanmışım doğrusu! bir tehlike kalmadı artık” deyip başlamış çubuğun yapraklarını yemeğe. Yaprakların hışırdağını duyan avcılar gerisin geri dönmüş: “Şu çubuğun altında kımıldanan bir hayvan olmalı” diyerek yaylarını kurmuş, oklarını atmışlar. Geyik vurulmuş. Öleceğini anla-

yınca: “Ben ne ettim? demiş, lâıyığımdır bu benim: çubuk beni kurtarmıştı, ben onun iyiliğini bilmedim de kalktım yapraklarını yedim, ona eziyet ettim!”

İyiliğini gördüğün kimseye kötülük edeyim deme, tanrı seni cezasız komaz; bu masal işte onun için söylenmiş.

104

ASLAN İNİNE GİREN GEYİK

Geyiğin biri avcılardan kurtulmak için koşmuş koşmuş, bir inin önüne gelmiş. İçeride bir aslan varmış, ama geyik ne bilsin? buraya sığınırım diye dalmış içeri. Aslan da yakalayvermiş. Geyik ölerken “Neymiş benim bahtım! insanlardan kaçayım derken kalktım, kendimi yırtıcı bir hayvanın pençesine attım!” demiş.

İnsanlar da böyledir işte; küçük bir tehlikeden kaçayım derken daha büyüğüne atıldıkları az mıdır?

105

TEK GÖZLÜ GEYİK

Bir geyiğin tek gözü varmış; ötekini bir ok gelip çıkarmışmış... Bir gün deniz boyuna inmiş, orada başlamış otlamaya: “Hele sağlam gözümü karadan yana çevireyim, avcılar gelirse görür de kaçarım; denizden tehlike gelmez, kör gözümü o yana çeviririm” demiş. Denizden bir sandal geçiyormuş; içlerindeki geyiği görünce hemen yaylarını kurup nişan almışlar, geyiği devirmişler. Hayvancağız ölerken: “Alnımın kara yazısı! demiş, karada tehlike vardır diye karayı gözetliyordum, sığınırım dediğim deniz bana kötülük etti!”

Çoğu biz insanlar da hesabımızda yanılınz: kötü sandığımız şeylerden bakarsın iyilik gelir, iyidir dediklerimiz kötü çıkar.

EVDEKİ OĞLAKLA KURT

Oğlağın biri evin içine girmiş, bir de bakmış ki kapının önünden bir kurt geçiyor. Ağzını bozmuş, başlamış sövüp alay etmeye. Kurt başını çevirip: “A zavallıcağım! bana sen mi sövüyorsun sanki? O senin bulunduğun yer sövüyor!” demiş.

Bazan bulunduğumuz yerden, bulunduğumuz durumdan cesaret alır da kendimizden güçlülere meydan okuruz, bu masal işte bunu söylüyor.

OĞLAKLA KAVALCI KURT

Oğlağın biri sürüden ayrılmış, arkasına bir kurt düşmüş. Kurtulamayacağını anlayınca dönmüş: “Kurt, demiş, görüyorsun ki nasibim sana yemek olmakmış; ye beni, ama önce bir kaval çal da bari keyfimle öleyim.” Kurt oğlağın bu sözlerine kanmış, başlamış kaval çalmaya. O çalmış, oğlak oynamış... Ama bu böyle sürer gider mi? Kaval sesi ta uzaklardan duyulmuş, köpekler koşup kurdun peşine düşmüşler. Kurt oğlağa dönüp: “Oh olsun bana” demiş;” ben kasabım, ne diye kalkar da kaval çalarım?”

İnsan hele vakte bakmadan bir iş yapmaya kalktı mı, çoğu elindekini de kaçıır.

HERMES İLE YONTUCU

Hermes tanrı bir gün: “İnsanlar katında nedir acaba değerim?” diye merak etmiş, insan kılığına girip bir yontucunun dükkânına gitmiş. Bir Zeus yontusunu gösterip: “Bunu

kaça verirsin?" diye sormuş. Yontucu: "Bir drakhme" demiş. Hermes gülümsemiş: "Ya Hera (21) yontusu kaç?" diye sormuş. O daha pahalıymış. Hermes bakmış ki dükkânda bir de kendi yontusu var: "Ben hem Zeus'un habercisi, hem de kazanç tanrısıyım; büyüktür elbette benim değerim!" diye düşünmüş, yontunun kaç olduğunu sormuş. Yontucu: "O ikisini alırsan, bunu sana cabadan veririm!" demiş.

Övünge, ama başkalarının gözünde bir paralık olan adamın durumunu bu masal ne iyi gösteriyor.

109

HERMES İLE TOPRAK

Zeus, erkekle kadını yarattıktan sonra Hermes'i çağırmış: "Şunları yeryüzüne götür ve nereyi kazanacaklar, azıklarının nereden çıkaracaklar, gösteriver" demiş. Hermes Zeus'un buyruğunu yerine getirmiş, ama toprak önce karşı koymak istemiş. Hermes: "Ne yapalım? Zeus öyle buyurdu!" deyince toprak: "Peki, demiş, kazınlar istedikleri kadar; ama bilmiş olsunlar ki çok ah ettirecek, çok gözyaşı döktüreceğim onlara!"

110

HERMES İLE TEIREIAS

Bir gün Hermes: "Şu Teiresias için falcı diyorlar ya! bakalım iyi mi falcılığı? olup bitenleri biliyor, dedikleri doğru çıkıyor mu?" diye merak etmiş, Teireias'ın köydeki sığırlarını çaldıktan sonra insan kılığına girmiş, kente gidip kendisini görmüş. Hayvanlarının çalındığını öğrenince Teiresias Hermes'i yanına almış: "Hele bakalım kuşlar ne haber veri-

(21) Hera: Zeus'un karısı olan Tanrıça.

yor?” deyip alana gitmiş. Hermes’e: “Bak bakalım, ne kuş görüyorsun?” diye sormuş. Hermes bakmış ki bir kartal bir sağa, bir sola gidip duruyor; Teiresias’a söylemiş. Teiresias: “Onun verdiği haber bize değil; sen daha bak, ne görüyorsun?” demiş. Hermes gene bakmış; bu kez de gözlerini bir yukarı kaldırıp bir aşağı indiren bir alakarga görmüş, onu da söylemiş. Falcı: “Hah! demiş, anlamadın mı alakarganın dediğini? Sığırlarımı buldurmak senin elindedir diye göğe de yere de ant içiyor!”

Bu masal hırsızlar için söylenmiş.

111

HERMES İLE ESNAFLAR

Zeus Hermes’e: “Git de esnaflara yalan ağusunu sun!” diye buyurmuş. Hermes yalan uğusunu ezmiş, bölmüş, hepsine birer parça dağıtmış. Ama elinde daha birçok ağu kalmış, esnaflardan da payını almayan bir kunduracı varmış; tanrı, havanda ne kaldıysa hepsini kunduracıya içirmiş. O günden beri esnafların hepsi yalan söyler, ama en yalancılardan kunduracılar dır.

Bu masal, hep yalan uyduran kimseler için söylenmiş.

112

HERMES’İN ARABASIYLA ARAPLAR

Bir gün, Hermes arabasına türlü yalanlar, düzenler yüklemiş, yola çıkmış; her ülkeye varınca, bir parçasını alır, dağıtmış. Arapların diyarına gelince, bilmem nasıl olmuş, araba kırılıvermiş; Araplar da mal bulmuş gibi hemen koşuşmuşlar, arabada ne bulmuşlarsa talan etmişler, tanrıyı başka ülkelere gitmeye komamışlar.

Dünyanın en yalancı, en düzenci milleti Araplardır; doğru söylemek nedir bilmez onların dili.

113

HADIMLA KURBANCİ TOYUN

Hadımın biri bir tapınağa gidip kurbancı toyunu görmüş: “Benim için bir kurban kes de tanrı bana bir oğul versin” demiş. Toyun: “İşin içinde madem ki kurban var, dua edeyim, edeyim ama sen erkeğe benzemiyorsun ki!” demiş.

114

İKİ DÜŞMAN

Birbirinden nefret eden iki kişi, bir gemiye binip yola çıkmışlar; biri geminin başına oturmuş, biri de gitmiş ta sonuna yerleşmiş. Denizde hayli açıldıktan sonra, bir fırtına kopmuş, anlamışlar ki gemi için kurtuluş yok. Arkada oturan adam kaptana sormuş: “Batacağız, batacağız ya, önce neresi barar?” Kaptan: “Önce burun batacak” demiş. Yolcunun içi rahatlamış: “Ben artık gam yemem, demiş; düşmanım benden önce ölecek, ben de onun öldüğünü göreceğim ya, yeter hana o kadarı!”

Öyledir insanların çoğu: Düşmanlarının başına bir yıkım geldi mi, kendi uğradıkları yıkımı hoş görürler.

115

ENGEREKLE TILKI

Engereğin biri ırmağın üzerinde bir yığın dikene çöreklenmiş, gidiyormuş. Oradan bir tilki geçmiş, görünce: “İyi doğrusu! demiş, böyle kaptana böyle gemi yaraşır!”

Bu masal, fesatlık çıkarmak isteyen kötü adamı anlatır.

116
ENGEREKLE EĞE

Engereğin biri bir demircinin dükkanına girmiş, oradaki araçların hepsinden birer sadaka istemiş. Her birinden aldıktan sonra eğeye gitmiş, ondan da dilenmiş. EĞe: “Şuna da bak! demiş, benden bir şey koparacağını sanıyor!.. Ayol, sen bilmez misin? Benim adetim vermek değil, başkalarından almaktır.”

Pintilerden bir iyilik beklemek budalalık değil de nedir ki?

117
ENGEREKLE SU YILANI

Engereğin biri her gün gelir, bir pınardan su içermiş. O pınarda yuva yapan bir su yılı kızırmış: “Çayırın sana yetişmiyor da bir de beni mi rahatsız edeceksin” demiş. Kavga gittikçe ateşlenmiş, en sonunda dövüşmeye karar vermişler: “Kim yenerse su da, toprak da onun olacak” demişler. Gün kesmişler, ikisi de başlamış hazırlanmaya. Kurbağalar su yılını hiç sevmedikleri için engereğe gitmişler: “Sen hiç korkma, biz de senden yanayız, yardım ederiz” demişler. Günü gelmiş, iki yılan birbirine saldırmış; kurbağalar, ellerinden başka bir şey gelmediği için, bağrışıp dururlarmış. Engerek sonunda kazanmış, ama kurbağalara da çıkışmış; “Hani bana yardım edecektiniz? Ben düşmanımla boğuşurken siz ötüp durdunuz; bu mu sizin dostluğunuz?” demiş. Kurbağalar: “Ne yapalım?” demişler, “biz kolla değil, sesle yardım ederiz?”

Ama bir kişiye kol yardımı gerekken dil yardımından ne çıkar, orasını da siz düşünün.

ZEUS İLE UTANMA

Zeus insanı yarattıktan sonra ona türlü duyguları, düşünceleri de vermiş, ama mayasına utanma katmayı unutmuş. “Acaba neresinden soksam?” diye bir hayli düşünmüş: “Bari dibinden sokayım!” demiş. Utanma önce razı olmamış: “Ben öyle yerlerden giremem” diye dayatmış; bakmış ki Zeus zorluyor, dediğini ille yaptıracak: “Peki,” demiş, “gireyim; ama bir koşulla: Erosburadan girmeyecek; o girerse ben durmaz, o saat çıkarım.” İşte bunun içindir ki ahlak düşkünlerinde utanma olmaz.

Aşk insanı bir kavradı mı, utanmaya yer komaz; bu masal onu gösteriyor.

ZEUS İLE TILKI

Zeus tilkinin aklına, becerikliliğine hayran olmuş, onu hayvanların kiralı yapmış. Ama: “Bu hayvanı böyle yükselttik ya, bakalım huyu değişti, tamahından vazgeçti mi?” diye merak etmiş, yeni kiral tahtirevanına kurulmuş geçerken Zeus bir tonuzlan böceği uçurmuş. Tilki böceği görünce dayanamamış, durumunu, şanını düşünmeden yerinden fırlamış, ille yakalamak istemiş. Zeus bunu görünce kızmış, kırallığı elinden alıp, gene eski durumuna sokmuş.

Soysuzu giydir, kuşat, istediğin kadar yükselt, huyunu değiştiremezsin ki! Bu masal onu gösteriyor.

ZEUS İLE İNSANLIK

Zeus insanları yaratıp biçim verdikten sonra Hermes'i çağırması: "Şunlara akıl dağıt" demiş. Hermes akı almış, bölmüş, kimsenin payı kimseninkinden aşkın olmasın diye çok çalışmış. Ama işte bunun için kısa boyluların akli bütün görevlerini doldurmuş; uzun boylular ise tam dolamamışlar, bir hayli boş yerleri kalmış.

Bu masal boyca uzun, akılcı kısa insanlar için söylenir.

ZEUS İLE APOLLON

Zeus ile Apollon, oku hangimiz daha ileri atarız diye çekişiyorlarmış. Apollon yayını germiş, okunu atmış; ama Zeus onun okunun gittiği yere kadar bacağını uzatıvermiş.

Kendimizden güçlülerle yarışmaya kalkmanın sonu işte böyle olur: Hem onlara yetişemez, hem de kendimize güldürürüz.

ZEUS İLE YILAN

Zeus evleniyormuş; bunu duyan bütün hayvanlar, karınca kararınca, birer armağan götürmek istemişler. Yılan ağzına bir gül almış, sürüne sürüne tanrının yanına kadar çıkmış. Zeus onu görünce: "Yooo! demiş, öteki hayvanların armağanını alırım, ama senin ağzından gelecek armağan benden uzak olsun!"

Kötülerden çekinmeli, bir incelik gösterdiler mi ona da kapılmamalı.

ZEUS İLE İYİLİKLER FİÇİSİ

Zeus bütün iyilikleri bir fiçiya koymuş, saklasın diye bir adama emanet etmiş. Ama o adam pek meraklıymış, fiçinin içinde ne olduğunu ille öğrenmek istemiş; kapağını usulca kaldırmış, bütün iyilikler ossaat uçup göğe, tanrıların yanına gitmişler.

Bu masal da gösteriyor, insanların elinde kala kala bir umut kalmıştır; umut da uçup gitmiş nimetlerin bir gölgesidir.

ZEUS, PROMETHEUS, ATHENA, MOMOS

Zeus bir boğa yaratmış, Prometheus bir insan yaratmış, Athena tanrıça da bir ev yapmış. “Momos’a (22) soralım, hangisi daha güzel oldu?” demişler, kalkmışlar, Momos’a gitmişler. Momos kıskanmış onları. Zeus’a: “Bu hayvanı yaratmışsın, ama gözlerini neden boynuzlarına koymadın? varacağı yeri nasıl görsün?” demiş; sonra Prometheus’a dönmüş, insanı göstererek: “Sen de bunun yüreğini dışarı çıkarmalıydın ki kötülüğü gizli kalmasın, ne düşünüyorsa herkesler görüp anlayabilsin” demiş. Athena’nın yaptığı evi de beğenmemiş: “Hani bunun tekerlekleri? Olur ki yanına bir kötü gelir; o zaman nasıl kalkıp da uzaklaşır?” demiş. Zeus, Momos’un kıskançlığına kızmış, onu Olympos’tan kovmuş.

Bu masal da gösteriyor: ille kınamak isteyen her işin bir eksliğini bulur.

(22) Momos: Alay, yeme, kınama tanrısı.

ZEUS İLE KAPLUMBAĞA

Zeus evleniyormuş, büyük bir düğün yapmış, bütün hayvanları da çağırmış. Hepsi gelmişler, ama kaplumbağa gözükmemiş. Zeus ne oldu acaba diye merak edip ertesi gün kaplumbağayı bulmuş: “Şölenime bütün hayvanlar geldi de sen neden gelmedin?” diye sormuş. Kaplumbağa: “Evceğizim, sen bilirsin halceğizim!” diye yanıt vermiş. Zeus kızmış: “Ya! öyle mi?” diye kaplumbağayı, bir daha nereye giderse evini de arkasında taşımaya mahkûm etmiş.

İnsanların da çoğu öyledir, başkalarının sofrasında doyaşıya yemektense kendi evlerindeki azıcık aşı üstün tutarlar.

ZEUS'UN YARGIÇLIĞI

Zeus bir gün Hermes'i çağırmış: “İnsanlar ne kötülük ederse birer deniz kabuğuna yazar, yamımdaki torbaya bırakırsın; ben hepsine bakar, cezalarını da veririm” demiş. O gündən beri Hermes herkesin ettiklerini öyle yazıp durur. Ama işte bakıyorsun ki deniz kabukları karışıyor. Zeus'un eline kimi çabuk varıyor, kimi geç... Sonunda hepsi gene ulaşır onun eline.

Kötüler cezalarını hemen görmüyorlar diye şaşmayın, her şeyin bir sırası vardır; bu masal işte onun için söylenmiş.

GÜNEŞLE KURBAĞALAR

Yaz aylarındaymış, güneş artık evlenmeye karar vermiş, büyük bir düğün yapmış. Bütün hayvanlar sevinmişler,

kurbağalar bile keyiflenmiş. Ama içlerinden biri: “Bize de ne oluyor?” demiş. “Görmüyor musunuz, güneş bir başınayken bütün gölgeleri, havuzları, bataklıkları kurutuyor; evlenip bir de kendi gibi bir çocuğu olunca bizim durumumuz neye varır?”

Düşüncesiz çok kimseler vardır, hiç de sevinilmeyecek şeylere seviniverirler.

128

KATIR

Katırın biri arpayı yemiş yemiş, semirmiş; başlamış zıplamaya. Bir yandan da: “Ben at dayıma çekmişim, her şeyim ona benziyor!” demiş. Ama bir gün katırı koşturmuşlar. Koşu bittikten sonra suratını asmış, birdenbire aklına babası eşek gelmiş.

Bu masal da gösteriyor: bir insan, işleri yolunda gidip de yükseldi mi, ne oldum delisi olmamalı, aslını unutmamalı; çünkü güven olmaz bu dünyaya.

129

HERAKLES İLE ATHENA

Herakles bir gün başını almış, dar bir yol boyunca gidiyormuş. Bir de bakmış ki yerde elmaya benzeyen bir şey var, ayağıyla ezmek istemiş. O şey ezilmemiş, bir kat daha büyümüş. Bunu görünce Herakles bir kez daha basmış, topuzunu kaldırıp onunla da vurmuş. O şey daha da büyümüş, yolu kapatmış. Herakles o kadar şaşmış ki topuzu elinden düşürmüştü. O sırada Athena tanrıça gözükmüş, Herakles: “Dur, kardeş, demiş; o ezmek istediğin şey yok mu? ona düzensizlik,

kavga, derler; dokunmazsarı, olduğu gibi kalır; ama kaldıra yım diye uğraştın mı, büyüyüp gider.”

Kavgalar, savaşlar, büyük büyük zararlar doğurur; bu masal onu gösteriyor.

130

HERAKLES İLE PLUTOS

Herakles tanrılararasına girip Zeus'un solrasına oturunca bütün tanrıları terbiyeli terbiyeli selamlamış. Plutos (23) orada değılmış, sonradan gelmiş; Herakles onu görünce başını çevirip gözlerini aşağı eğmiş. Zeus şaşmış bu işe: “Bütün tanrıları selamladın da bir Plutos'tan başını çeviriyorsun; bu da ne demek?” diye sormuş. Herakles: “Çeviririm elhette, ben insanlar arasında iken Plutos'u çoğu kötülerin yanında görürdüm” demiş.

Bu masal, talihin yardımıyla zenginleşmiş, ama huyu kötü olan bir insan için anlatılabilir.

131

YARI-TANRI

Bir adamın evinde bir yarı-tanrı heykeli varmış, her gün ona saçılar saçar, kurbanlar kesermiş. Böylece birçok para harcamış, az kalmış bütün varını yoğunu verecekmiş. Yarı-tanrı bir gece onun düşüne girmiş, demiş ki: “Ne yapıyorsun, be adam? elindeki avucundakini benim uğruma harcayıp da yoksul düştün mü, suçu bana bulacaksınız!”

Çok kimseleröyledir işte: kendileri bir budalalık edipde başlarına bela getirdiler mi, haydi suçu tanrılara bulurlar.

(23) Pluto: Zenginlik tanrısı.

PALAMUTLA YUNUSBALIĞI

Palamutun biri bakmış ki arkasına bir yunus balığı düşmüş, can havliyle alabildiğine kaçıyormuş. Tam yakalanacağı sırada kendini bir fırlatmış, hiç farkına varmadan karaya düşmüş. Yunus balığı da kendini tutamamış, o da onun arkasından karaya çıkmış. Palamut dönmüş, bir de bakmış ki yunus balığından hayır yok, ölüyor: “Oh!” demiş, “öldüğüme gam yemem; beni ölüme sürükleyen de benimle birlikte ölüyor ya, razıyım başıma gelene!”

Başımıza gelen yıkımlar, neden olanları da bizimle birlikte sürüklerse, bizi o kadar üzmez; bu masal onu gösteriyor.

BİLİSİZ HEKİM

Bilisiz bir hekim bir hastaya bakıyormuş. Öteki hekimlerin hepsi: “Hastalığı uzun sürer, ama ölmez bu adam” demiş, çıkmış gitmiş. Gel zaman git zaman hasta iyileşmiş, soğa çıkmış, ama ne de olsa hastalıktan yeni kalktığı için benzi solukmuş, titreye titreye yürüyormuş. Hekim onu görünce: “O! sefa gelmişsin, öteki dünyadan ne haber?” diye sormuş. Hasta: “Oradakiler rahat,” demiş; “Lethe suyunu içtikleri için acı nedir, tasa nedir bilmiyorlar. Ama geçenlerde duydum. Ölüm ile Hades hekimlere kızmışlar, hastaları ölmeye bırakmıyorlar diye söylenip duruyorlardı. Hepsini bir deftere yazdılar. Seni de yazacaklardı; ben ayaklarına kapandım: ‘Kıymayın ona, yalandır onun hekim olduğu, size yanlış bildirmişler’ diye yalvardım, “kurtardım seni.”

Bu masal bütün hünerleri güzel güzel sözler söylemek olan hekimleri yeriyor.

HEKİMLE HASTA

Hekimin biri bir hastaya bakıyormuş. Hasta kurtulamamış, sizlere ömür ölmüş. Cenaze kaldırılırken hekim: “Bu adamcağız şarap içmeyip de tenkiye yaptırsaydı ölmez, daha yaşardı” demiş. Bunu duyanlardan biri: “A efendim! demiş, şimdi sırası mı böyle sözlerin? Böyle güzel öğütlerin vardı da neye vaktinde vermezsin? Artık adamcağızın öğüt dinleyecek durumu mi kaldı?”

Dostlarınıza bir yardım edecekseniz vaktinde edin, işleri büsbütün bozulduktan sonra siz öğüt vermeye kalkmışsınız, neye yarar? Bu masal işte onu söylüyor.

ÇAYLAKLA YILAN

Çaylağın biri bir yılanı kaptığı gibi havalara kaldırmış. Yılan da dönmüş, onu sokmuş. İkisi de ta yükseklerden yere düşmüşler, çaylak ölmüş. Yılan: “Sen deli miydin de sana dokunmayana kötülük etmeye kalktın? Cezasını gördün işte!” demiş.

Bir insan tamaha kapılıp da kendinden küçükleri ezeyim dememeli, bir de bakar ki kendisinden yavuzuna düşer; o zaman eskiden ettiği kötülüklerin hepsinin birden cezasını çeker.

KIŞNEYEN ÇAYLAK

Eskiden çaylağın sesi böyle değilmiş, keskin bir sesmiş. Ama bir gün çaylak atın kişnemesini duymuş, pek hoşuna gitmiş, kendi de ille öyle bağırarak istemiş. Uğraşmış, uğraşmış, bir türlü becerememiş; kişneyebilmek şöyle dursun, eski sesini de yitirmiş. İşte o zamandan beri çaylağın sesi ne at sesine benzer, ne de kuş sesine.

Bayağı insanlar herkesleri kıskanıp ellerinden gelmeyecek şeylere özenir, ellerinden geleni de artık beceremez olurlar.

137

KUŞCUYLA KARAYILAN

Kuşçunun biri ökselerini almış, kuş tutmaya çıkmış. Bir ağacın üstünde bir ardıç kuşu görmüş, ille onu yakalamak istemiş. Ökselerini dizmiş, gözlerini yukarı dikip hep kuşu kollamaya başlamış. O kuşu tutacağım diye çabalayadursun, yerde çöreklenmiş bir karayılan olduğunu görmemiş, uyuyan hayvanın başına basmış. Karayılan canı acıyınca kuşcuyu ısırmış, sokuvermiş. Kuşçu ölümden kurtuluş olmadığını anlayınca: “Vay benim başıma gelenler!” demiş, “ben ava çıktım sanıyordum ama asıl ben avlanmışım da haberim olmamış!”

Öyledir işte: başkalarına kuyukazayım diyen kazdığı kuyuya kendi düşer.

138

YAŞLI AT

Yaşlı atın birini satılığa çıkarmışlar, bir değirmenci gelip değirmen taşını döndürsün diye almış. Zavallı hayvan yeni işine başlayınca: “Hey gidi günler hey!” demiş, “ben ki bir zaman alanlarda dönüp koşardım, şimdi bakın beni nereye koştular da döndürüyorlar!”

Gencim, güçlüyüm, ünüm sanım var diye göğsümüzü kabartmayın; nice kimseler yaşlılıklarında türlü eziyetler çekmiştir.

AT, ÖKÜZ, KÖPEK, BİR DE İNSAN

Zeus insanı yarattığı zaman ömrü öyle uzun olsun istememiş. Ama insanoğlu akıllıdır, kış gelince akli sayesinde kendine bir ev yapmış, orada barınmış. Günün birinde soğuk pek artmış, bir yandan da yağmur yağıyormuş; at dışarıda kalmaya dayanamamış, insana gidip: “Beni de al” diye yalvarmış. İnsan razı olmuş ama, “Bu iyiliğime karşılık ben de senden bir şey isterim, ömründen birkaç yılı bana vereceksin!” demiş. At ne yapsın? soğukta titremektense birkaç yıllık ömrünü vermeye razı olmuş. Az sonra öküz gelmiş: o da soğuga dayanamıyormuş. İnsan onu da evine almış ama ondan da birkaç yıl istemiş, razı etmiş. Öküzden sonra köpek de soğuga dayanamamış, o da birkaç yıllık ömrünü vererek dam altına girmiş. Bunun içindir ki insanlar, kendilerine Zeus’un bağışladığı yılları yaşarken saftırlar, temizdirler; attan aldıkları yılları yaşarken kendilerini beğenir, kibirli olurlar; öküzün verdiği yıllara gelince buyurmağa kalkarlar; ama köpeğin yıllarını yaşarken öfkeli olur, boyuna homurdanır dururlar.

Boyuna kızan, surat asan yaşlılara işte bu masal söylenir.

ATLA SEYİS

Seyisin biri baktığı atın arpasını çalar, satarmış; sonra da bütün gün hayvanı tımar eder, uğar, kaşağılarmış. At bir gün ona: “Sen benim güzelleşmemi gerçekten istiyor musun? niçin bu kadar zahmete girersin? bırak arpamı yiyeyim, güzelleşirim ben” demiş.

Gözü aç kimseler, yaltaklanarak, tatlı sözler söyleyerek zavallıları kandırıp neleri varsa ellerinden kapmaya bakarlar.

141
ATLA EŞEK

Bir adamın bir atıyla bir eşeği varmış. Bir gün yolda giderlerken eşek epey yorulmuş, ata dönüp: “Ne olur? Şu benim ykmn birazını sen taşı, yoksa ben lvereceğim” demiş. At bu sözleri duymazlıktan gelmiş; eşeğin dediği de olmuş, yani zavallıcık dayanamayıp yolun ortasında düşmüş, lvermiŐ. Efendisi ne yapsın? onun taşıdığı ne varsa ata yükle miş, üstelik eşeğin derisini de yzmŐ, yüke onu da katmıŐ. At içini çekerek: “Gördün mü başıma gelenleri!” demiş. “Ben azıcık bir yüke katlanamazken Şimdi hepsini benim sırtıma vurdular, üstelik eşeğin derisini de taŐıtıyorlar!”

Büyükler küçüklerin durumuna acıyıp da onlara yardım etseler, hepsi de daha rahat eder; bu masal işte onu söylüyor.

142
ATLA ASKER

Askerin biri savaşa gitmiş, kendisiyle birlikte türlü zahmetler çekiyor, tehlikelere atılıyor diye atına iyi bakmış, her gün bol bol arpa yedirmiŐ. Ama savaş bittikten sonra hayvanı bayağı iŐlerde kullanmıŐ, ağır yükler taŐıtmıŐ, arpasını keŐip yalnızca saman yedirmiŐ. Gel zaman git zaman bir savaş daha çıkmış; asker boru sesini duyunca hemen atını hazırlamıŐ, kendi de silahlarını kuŐanıp binmek istemiş. Ama artık atın gücü yokmuş ki! Her adımda sendeleyip dŐyormuŐ. Efendisine dönüp: “Sen artık git de piyade ol,” demiş. “Ben attım, sen beni eşeğe döndürdün; eşeği at edemezsin ki!”

Ortalık duruldu, her Şeyler yolunda gidiyor deyip tehlikeye zamanını unutmaya gelmez.

SAZLA ZEYTİN AĞACI

Sazla zeytin ağacı, hangimiz daha dayanaklıyız diye başlamışlar çekişmeye. Zeytin ağacı: “Sen kim oluyorsun ki! cılız bir şeysin, her yel estikçe iki büklüm olursun!” demiş. Saz buna ne desin? hiç sesini çıkarmamış. Tam o sırada sert bir yel esmeğe başlamış. Saz hayli sallanmış, kaç kez yerlere kapanmış ama sonunda yakayı kurtarmış; zeytin ağacıysa dayattığından yel onu kökünden söküvermiş.

Olup bitenlere katlanıp güce boyun eğmesini bilen kurtulur, güçlülere karşı koyayım diyenden üstün çıkar.

IRMAĞI PISLEYEN DEVE

Devenin biri bir ırmaktan geçiyormuş, aptesi gelmiş, pisleyivermiş. İrnağın suyu da hızlı akıyormuş; deve bir de bakmış ki pisliği önüne geçmiş gidiyor: “Bu da ne?” demiş, “daha demin arkamdaydı, şimdi önüme geçmiş!”

Nice devletler vardır, akıllı uslu adamlar arkada kalır da bakarsınız en kötüler, budalalar öne geçirir; bu masal işte onların durumuna uygundur.

DEVE, FİL, BİR DE MAYMUN

Hayvanlar toplanmışlar, kendilerine bir kıral seçmek istemişler. Deveyle fil, boylarını, güçlerini öne sürerek ötekilerden üstün olduklarını söylemiş, kendileri kıral olmak istemişler. Ama maymun kalkıp: “Onlar kıral olamaz,” demiş. “Deve öfke nedir bilmez, kötülere kızıp da cezalandırmaz ki!

File gelince, o da domuz yavrusundan korkar; ya bir domuz yavrusu gelip de bize saldırırsa ne olur bizim durumumuz?"

Bazan küçük bir neden insanın büyük yerlere geçmesine engel olur, bu masal onu gösteriyor.

146

DEVEYLE ZEUS

Deve bakmış ki boğa boynuzlarıyla övünüyor, kıskanmış, ille kendisinin de boynuzları olsun istemiş. Gitmiş, Zeus'un karşısına çıkmış, yalvarmış, yakarmış. Zeus: "Bu koca boyunla gücün sana yetmiyor mu: ki bir de gelmiş boynuz istiyorsun?" diye kızmış, di dediğini vermediğinden başka kullaklarının da yarısını yarısını koparmış.

Gözü doymaz nice insanlar vardır, başkalarını kıskanır, ellerindekini de yitirdiklerinin farkına varmazlar.

147

OYNAYAN DEVE

Efendisi deveye: "İlle kalkıp oynayacaksın!" demiş. Zavallı deve ne yapsın? nasıl oynasın? dönmüş demiş ki: "A benim efendim! görüyorsun ki şu benim yürüyüşüm bile bir tuhaf, oyunumdan ne hayır umarsın?"

Bir inceliği olmayan her iş için bu masal söylenebilir.

148

DEVEYLE İNSANLAR

İnsanlar deveyi ilk gördükleri zaman ödleri kopmuş, o koca boyundan korkup kaçmışlar. Gel zaman git zaman bakmışlar ki hayvancağızın bir kötülüğü yok, kimseye dokunmuyor, ta yanına kadar sokulmuşlar. Kızmadığını görünce o ka-

darla da kalmamış, boynuna bir yular takıp üstüne çocuk bindirmişler.

Öyledir işte: ilk gördüğümüz zaman korktuğumuz nice şeyler vardır ki zamanla alışır, hiç aldırılmaz oluruz.

149

ÇİFTE TONUZLANLAR

Boğanın biri küçük bir adaya götürülmüş, orada otlarmış. O adada iki de tonuzlan varmış, boğanın pisliğini yer geçirirlermiş. Kış gelmiş; böceklerden biri ötekine: “Ben artık bu adadan gidiyorum, elbette karada bir yer bulurum; sen burada kal. Buradaki azığımız ikimize yetmez, ama sen yalnız olursan karnını doyurursun!” demiş. Gittiği yerde çok yiyecek bulursa arkadaşına da getireceğine söz vermiş. Denizi aşır da karaya çıkınca bakmış ki yerde taze taze birçok sığır gübresi var; hemen üzerlerine konmuş, can beslemiş. Kış geçince gene adanın yolunu tutmuş. Arkadaşı onu semizlemiş görünce: “Hani söz vermiştin, bir şeyler bulursan bana da getirecektin, dostluk böyle mi olur?” demiş, öteki “Bana ne kızılıyorsun? ben sözümü unutmadım, ama o yer beslemeye besliyor da alıp götürmeye bırakmıyor” demiş.

Nice insanlar vardır, dostlarını yedirirler, içirirler, ama dostlukları o kadarla kalır, başka bir iyilik etmezler; bu masal onların durumuna uygundur.

150

ÇAĞANOZLA TILKI

Çağanozun biri denizden kıyıya çıkmış, kendi kendine yiyecek ararmış. Oralarda aç bir tilki dolaşıyormuş; başka bir şey bulamamış, gelip çağanozu yakalamış. Çağanoz bakmış

ki kurtuluş yok: “Lâyığımdır bu benim!” demiş; “ben denizde yaşar bir hayvandı, ne işim vardı benim karada!”

İnsanlar için de öyledir: kendi işlerini bırakıp da kendilerini ilgilendirmeyen şeylere karıştılar mı, başlarına bir yıkım gelir.

151

YENGEÇLE KIZI

Yengecin biri kızına: “Öyle yan yan yürümesene! O ıslak taşlara sürtünmesine!” der dururmuş: bir gün kızı dayanamamış: “Anne,” demiş, “hele sen bir doğru yürü de ben de sana bakıp doğru nasıl yürünür öğreneyim.”

Elâlemi kınayıp ders vermeye kalkmadan önce insan kendi huyunu, kendi yürüyüşünü düzeltmelidir.

152

CEVİZ AĞACI

Yolun üstünde bir ceviz ağacı varmış, gelip geçen herkes ceviz düşürmek için bir taş atarmış. Ağaç da kendi kendine içini çekip söylenirmiş; “Ne kara talihim varmış benim ki her yıl böyle bin eziyet, bin bela çekiyorum!”

Bu masal, öz malları yüzünden türlü cefalara uğrayan kimseler için söylenmiş.

153

KUNDUZ

Kunduz, göllerde yaşayan dört ayaklı bir hayvandır. Ayıp yerlerini kesip bazı hastalıklara ilaç yaparlarmış, iyi ge-

lirmiş. Bunun içindir ki bir yerde görülüp de arkasına düşüldü mü ne istediklerini bilir, önce kaçarmış, ama yorulup da her şeyini saklamak umudu kalmadığını anlayınca oralarını koparır; bari canını kurtarır.

İnsanların da akıllı olanları, malları yüzünden bir derde uğrarlarsa, onları feda edip canlarını kurtarırlar.

154

BOSTANINI SULAYAN BAHÇIVAN

Bahçivanın biri bostanda sebzeleri suluyormuş; oradan bir adam geçmiş, ne zamandır, merak edermiş, sormuş: “Kuzum bahçivan! yaban otlar neden gürbüz oluyor, çabucak boy atıyor da ötekiler cılız kalıyor, bir türlü büyümüyor?” demiş. Bahçivan: “Neden olacak?” demiş, “toprak yaban otlara analık ediyor, ötekilere ise üvey ana gibi bakıyor da ondan.”

Üvey ana eline düşen çocuklar da öyledir; onlara anası olan çocuklar gibi bakılmaz ki!

155

BAHÇIVANLA KÖPEK

Bahçivanın birinin köpeği bostan kuyusuna düşmüş. Adamcağız acımış, kurtarayım diye kalkmış kendi de kuyuya inmiş. Ama hayvan efendisi kendine bir kötülük edecek, boğacak mı sanmış nedir? dönüp ısırır vermiş. Bahçivan artık orada durur mu? zaten canı acımış, köpeği bırakıp, çıkmış yukarı: “Meğer bu hayvan kendini öldürmek istermiş; benim neme gerekti de kalktım işine karıştım? Isırdı işte beni!” demiş.

Bu masal haksızlık, nankörlük eden insanlar için söylenmiş.

156
GİTARCI

Acemi, kötü sesli gitarcının biri evinde sabahtan akşam kadar çalıp söylemiş. Evin duvarları alçıdan olduğu için yankılar uyandırır, herif de sesinin güzel, gür olduğunu sanırmış. O kadar inanmış ki: “Ben hele çıkıp bir sahnede marifetimi göstereyim, kim bilir ne kadar alkışlanırım!” demiş. Yapmış dediğini, yapmış ama halk onun o çirkin sesini duyunca taşa tutmuş.

Bazı aytaçlar da vardır, okuldayken kendilerini bir şey sanırlar ama siyaset dünyasına girince bir şey beceremeyecekleri hemen anlaşılır.

157
ARDIÇ KUŞU

Ardıcın biri bir mersin ormanına girmiş, oradan pek hoşlanmış, başlamış çöplenmeye. Bir türlü ayrılamıyormuş. Oradan bir kuşçu geçmiş, hemen ökselerini kurup kuşu kolayca tutuvermiş. Ardıç kurtuluş olmadığını anlayınca: “Gördün mü başıma gelenleri!” demiş, “yiyip keyfedeceğim diye işte canımı veriyorum!”

Bu masal, zevk uğrunda kendini yitiren insan için söylenmiş.

158
HIRSIZLARLA HOROZ

Bir eve hırsızlar girmiş, ama horozdan başka bir şey bulamamışlar. Boş dönecek değiller ya! onu alıp çıkmışlar. Ev-

lerine götürüp kesmek istemişler. Horoz bıçağın hazırlandığını görünce: “Kıymayın bana, benden insanlara iyilik gelir, ben herkesi işine gitsin diye vaktinde uyandırdım” demiş. Hırsızlar: “Biz seni öldürmeyelim de kimi öldürelim?” demişler; “tam biz hırsızlığa geldik mi, sen ötüp herkesleri ayağa kaldırıyor, bizim işimize engel oluyorsun!”

İyilerin işine yarayana kötüler garaz olur; bu masal onu gösteriyor.

159

MİDEYLE AYAKLAR

Mideyle ayaklar bir gün çekişmeye başlamışlar. Biri demiş: “Ben daha güçlüyüm” ötekiler demiş: “Yok, biz daha güçlüyüz.” Kavga uzamış. Ayaklar mideye: “Yahu! sen bizden nasıl daha güçlü olursun? görmüyor musun, seni de biz taşıyoruz” demişler. Bunun üzerine mide: “Ama, a afendim,” demiş, “bir şeyi unutuyorsunuz: ben sizi beslemesem siz beni değil, kendinizi bile taşıyamazsınız!”

Ordular da öyledir: komutanlar iş bilir insanlar değilse, asker çok olmuş neye yarar?

160

ALAKARGAYLA TILKI

Alakarganın birinin karnı acıkmışmış, gitmiş bir incir ağacına konmuş. Bakmış yemişler daha ham, olsun diye beklemiş. Tilki onun orada öyle yıllandığını görünce merak etmiş, nedenini sormuş. Alakarga anlatmış. Tilki işin aslını öğrenince: “A dostum!” demiş, “böyle bir umuda bağlanmak da olur mu? Umut hülyalar kurmaya yarar, ama karın doyurduğunu hiç duymamışız!”

Bu masal, tamah peşinden koşanlar için söylenmiş.

ALAKARGAYLA KARGALAR

Bir alakarga varmış, öteki alakargaların hepsinden iri olduğu için hepsini de aşağı görüp beğenmemeye başlamış; kara kargaların arasına gitmiş, onlarla oturmak istemiş. Ama kara kargalar da onun ne biçiminden hoşlanmışlar, ne de sesinden, basmışlar dayağı, kovmuşlar. Alakarga ne yapsın? gene alakargaların arasına dönmüş. Bu kez de onlar istememiş. İsterler mi hiç? onların da onuru var: “Sen bir kez bizi hor gördün, artık burada sana yer yok!” demişler. Böylece onu alakargalar da istememiş, kara kargalar da.

İnsanlar için de öyledir. Kendi yurtlarını beğenmeyip de başka illere gidenler yabancıdır diye oralarda beğenilmez, yurttaşlarını aşağı gördükleri için bir daha onlar da aralarına almaz.

ALAKARGAYLA KUŞLAR

Zeus kuşların da bir kiralı olsun istemiş, bir gün hepsini karşısına çağırması: “İçinizden en güzelini seçin, size kiralı olsun” demiş. Kuşlar bir su başına gitmişler, orada yıkanmışlar, taranmışlar, yıkanmışlar, taranmışlar. Ama alakarga kendisinin çirkin olduğunu, ne kadar yıkansa, ne kadar taransa gene güzelleşemeyeceğini bildiği için bir kumazlık düşünmüş: öteki kuşlardan düşen tüyleri toplamış, hepsini birer birer başına, sırtına, bacaklarına takmış. Kuşların kiralı seçecekleri gün gelmiş, hepsi gene Zeus’un katına varmışlar. Alakarga durur mu? artık güzelleşti de... O da varmış Zeus’un karşısına. Zeus bakmış, bakmış: “Hakçası en güzeliniz bu, hen

size onu kıral yapacağım” demiş; kuşlar bunu duyunca hemen alakarganın üstüne atılmışlar, her biri kendi tüyünü bulup geri almış. Alakarga gene alakarga kalmış.

Borçla geçinen insanlar da öyledir: başkalarından aldıkları paralar ceplerindeyken bir şey sanırsınız ama; hele borçlarını versinler, ne oldukları gene ortaya çıkar.

163

ALAKARGAYLA GÜVERCİNLER

Alakarganın biri bakmış ki bir güvercinlikte semiz semiz güvercinler var, durumlarına imrenmiş, hemen üstünü başını temizlemiş: “Ben de güvercinim” diye aralarına girmiş. İlk günler ötmeye mötmeye kalkmamış; güvercinler de ne bilsinler? onu da kendilerinden sanıp ses etmemişler. Ama bir gün alakarga yanılmış, bir bağırırım demiş. Foyası o zaman ortaya çıkmış; güvercinler: “Güvercinin böyle bağıranı olmaz” deyip aralarından kovmuşlar. Alakarga güvercinlerin yemini elden kaçıınca kalkmış, gene kendi ulusunun arasına gitmiş. Bu kez de alakargalar onun rengini beğenmemiş, kendi renklerine benzetememişler, kovmuşlar. Böylelikle alakarga hem güvercinlerin yeminden olmuş, hem de kendi ulusunun azığından.

Bu masaldan ibret almalı da insan, tanrılar ne verdiyse onunla yetinmeli, tamaha kapılmamalı; tamah yüzünden çoğu elimizdekini de yitiririz.

164

KAÇAK ALAKARGA

Adamın biri bir alakarga yakalamış, ayağından bağlayıp

oynasın diye çocuğuna vermiş. Ama alakarga insanlar arasın-
da yaşamaktan bir türlü hoşlanmamış, bir yolunu bulup ka-
mış, doğru yuvasına gitmiş. Ayağındaki ipi unutmuş mu, yok-
sa zp çıkarılmayı becerememiş mi, her neyse ip dallara ta-
kılmış, kuş asılı kalmış. Öleceğini anlayınca: “Vay benim ka-
ra bahtım! demiş, insanların eğlencesi olmaktan yksndm,
şimdi canım çıkıyor.”

İnsanların da çoğu öyledir: küçük bir sıkıntıdan kaçayım
derken başlarına büyük büyük belalar açarlar.

165

KARGAYLA TİLKI

Karganın biri bir parça et bulup çalmış, çıkmış bir ağa-
cın üstüne. Oradan bir tilki geçiyor muş: “Alırım ben bunun
ağzından o eti!” diyerek durmuş, karganın boyunu bosunu,
güzelliğini övmeye başlamış: “Ah! demiş, senin bir de sesin
olsaydı, kuşların şahı olurdun!” Tilki böyle deyince karga se-
sinin de ne kadar hoş olduğunu göstermek istemiş, ağzından
eti atıp çığlıklar koparmış. Tilki hemen atılmış, eti yedikten
sonra: “Ey karga!” demiş, “doğrusu güzelliğine de diyecek
yok, sesine de; ama kuşların şahı olmak için biraz aklın ek-
sik!”

Bu masal ahmaklara ibret olsun!

166

KARGAYLA HERMES

Karganın biri kapana düşmüş: “Kurtulursam Apollon
tanrıya tütsü yakayım” diye adak adamış. Kurtulmuş, kurtul-
muş ama sözünde durmamış. Gel zaman git zaman gene bir

tuzaga düşmüş. Bu kezde Hermes'e bir kurban adamış. Hermes gözükep: "Behey alçak!" demiş, "senin sözüne inanır mıyım hiç? senin ilk efendine adadığını yerine getirmediğini unuttum mu ben?"

İnsan iyilik gördüğü bir kişiye nankörlük ederse, bir daha başına bir şey geldi mi, artık kimseden yardım ummamalı.

167

KARGAYLA YILAN

Karganın birinin karnı acıkmış, güneşte çöreklenmiş uyuyan bir yılan görmüş, ona saldırmış. Yakalayınca havaya kaldırmış, ama yılan da dönüp onu sokuvermiş. Karga öleceğini anlayınca: "Güzel av avlamışım doğrusu! ben karnımı doyursun diyordum, o benim canımı aldı!" demiş.

Kimi insan vardır, bir yerde gizli altın buldum diye sevinir, o yüzden başına gelecek belayı düşünmez; bu masalı işte öylelerine anlatmalı.

168

HASTA KARGA

Karganın biri hasta düşmüş, anasına: "Anneciğim, ağlama da tanrılara dua et!" demiş. Anası: "A oğul, hangi tanrıya dua edeyim?" demiş, "sen etini aşırmadık tanrı mı bıraktın?"

Bu masal da gösteriyor: çok düşman edinen kişiler, başları sıkıya geldi mi, hiç dost bulamazlar.

169

TEPELİ TOYGAR

Bir tepeli toygAR kuşu tuzaga düşmüş, kendi kendine in-

lermiş: “Ne talihsiz kuşmuşum ben! Kimsenin ne altınını çaldım, ne de gümüşünü; kimsenin değerli bir şeyini aşırıp canını yakmadım. Bir tanecik buğday yemek istedim, beni işte o öldürüyor.”

Nice kimseler de vardır ki ufacık bir kazanç için kendilerini büyük büyük tehlikelere atarlar.

170

ALAKARGAYLA KARGA

Alakarganın biri, insanlar karganın uçuşundan anlam çıkarıyor, ona bakıp geleceği anlıyor, onun üzerine ant içiyor diye kargayı kıskarır: “Ben de yaparım onun yaptığını!” demiş. Gitmiş bir ağaca konmuş, bakmış ki aşağıdan adamlar geçiyor, hemen başlamış acı acı bağırma. Yolcular önce korkup durmuşlar, ama içlerinden biri başını kaldırmış: “Yolumuzdan dönmeye bir neden yok; görmüyor musunuz? bağırarak alakarga, insana ne uğur getirir, ne de uğursuzluk!” demiş.

İnsanların içinde de kendilerinden güçlülerle boy ölçüşmeye kalkışanlar, onlar gibi olmadıktan başka bir de kendilerine güldürürler.

171

ALAKARGAYLA KÖPEK

Alakarganın biri Athena’ya kurban kesiyormuş, köpeği de et yesin diye çağırır. Köpek: “Ne diye masrafa giriyorsun? Senin kurban kesmen neye yarar? Bilmez misin? Tanrıça senden nefret ediyor, senin geleceği bildirmene de, uğur getirmene de hiç inanmıyor” demiş. Alakarga: “Ben de onu bildiğim için kurban kesiyorum ya!” demiş; “belki yumuşatırım da benimle banşır diyorum.”

İnsanların da çoğu düşmanlarından korkup onlara bir iyilik etmekten çekinmezler.

172

SALYANGOZLAR

Bir çiftçinin bir oğlu varmış, salyangoz yemeği pek sevmiş. Bir gün gene salyangoz toplamış, ızgaranın üzerine dizmiş, pişiriyormuş. Bir de bakmış ki salyangozlar cıyık cıyık bağırıyor: “Vay alçak hayvanlar!” demiş, “eviniz tutuştu yanıyor, siz daha türkü çağırıyorsunuz!”.

Yerinde olmayan her şey bir suç sayılır, bu masal onu gösteriyor.

173

KUĞUYLA KAZ

Varlıklı bir adamın bir kuğusuyla bir de kazı varmış; ikisini bir arada besliyormuş; ama birini eti için, birini de sesi için. Kaz beslenmiş, semirmiş, kesilecek vakti gelmiş. Bir gece onu kümeden çıkarıp kesmek istemişler. Gece vakti uşakların gözleri iyi seçmemiş, kaz yerine kuğuyu yakalamışlar. Kuğu kesileceğini anlayınca bir şarkı tutturmuş. Öyle derler, o kuş ölürken dünyaya bir şarkıyla veda edermiş. Sesinden tanımışlar, hayvancağız canını kurtarmış.

Bu masal da gösteriyor, müzik çoğu ölümü uzaklaştırır.

174

KUĞUYLA EFENDİSİ

Kuğular ölecekleri zaman tatlı tatlı ötermiş derler. Adamın biri bakmış ki pazarda bir kuğu satılıyor, o hayvanın gü-

zel sesi olduğunu da duymuş ya! almış evine götürmüş. Bir gün arkadaşlarına bir şölen veriyormuş, kuğuyu getirtmiş, ötsün diye çok yalvarmış. Kuğu o gün hiç sesini çıkarmamış. Ama bir gece kümeste eceli geldiğini sanıp bir ağıta başlamış, yanık yanık ötmüş. Efendisi bunu duyunca gelmiş: “Meğer sen yalnızca öleceğin zaman ötermişsin! Bilseydim geçen gün sana o kadar yalvarmaz, boğazını kesiverirdim!” demiş.

İnsanlar da öyledir: Bazı işleri güzellikle yaptırılmazsın, ille de zorlamak ister.

175

İKİ KÖPEK

Bir adamın iki köpeği varmış. Birini ava alıştırmış, ötekini de evine bekçi yapmış. Ava götürdüğü köpek bir şeyler yakalayınca efendisi alır eve getirir, öteki köpeğin önüne de bir parça atarmış. Ava giden köpek buna kızmış, kapı yoldaşına çıkışmış: “Hep ben yoruluyorum, zahmeti hep ben çekiyorum, sen evde rahat oturuyor, benim getirdiklerimi yiyorsun” demiş. Öteki köpek: “Bana ne çatıyorsun” demiş, “sen git de bizim efendiye söyle; beni böyle çalışmayıp hazır yemeye alıştıran o değil mi?”

Tembel çocukları da ayıplamayın, suç hep analarında babalarındadır; çocuklarını boş oturmaya alıştırmazsınlar.

176

AÇ KÖPEKLER

Bir sürü aç köpek bir ırmağın yanından geçerken bakmışlar, suya ıslansın diye bırakılmış deriler görmüşler. Uğraşmışlar uğraşmışlar, bir türlü yakalayamamışlar. “Biz de bü-

tün suyu içeriz, ırmağı kuruttuktan sonra derileri rahat rahat alıp yeriz” demişler. İçmişler, içmişler, ama ırmak kurur mu? Karınları şişmiş, çatlayıp gebermişler.

Nice insanlar da vardır, bir şeye göz dikip türlü tehlikelere atılır, istediklerine eremeden ölür giderler.

177

KÖPEĞİN ISIRDIĞI ADAM

Adamın birini köpek ısırması: “Aman birini bulsam da beni iyileştirse” diye dört yana koşmaya başlamış. Herifin biri eğlenmek mi istemiş nedir? “Yarandan akan kanı ekmekle sil, sonra ekmeği o köpeğe yedir” demiş. Adamcağız bu söze şaşmış: “Öyle bir şey yaptım mı, artık köpekler peşimi bırakmaz, hepsi gelip bir kere ısırarak ister” demiş.

İnsanların kötülüğüne aldırılmaz da iyilik etmeye kalkarsanız, size bir kat daha kötülük etmelerine neden olursunuz.

178

ÇAĞRILI KÖPEK

Adamın biri eşine dostuna bir şölen veriyormuş; köpeği de kendi arkadaşlarından birini çağırması: “Gel de birlikte yiyeelim” demiş. Çağrılı köpek keyifli keyifli gelmiş, yemeklere bakmış, içinden: “Talihim varmış. Şölen dediğin böyle olur işte. Öyle bir yiyeceğim, öyle bir yiyeceğim ki yarın bütün gün karnım acıkmayacak” demiş. O içinden böyle hülyalar kurup dostuna güvenedursun, aşçı onun bir o yana, bir bu yana kuyruk sallamasından sinirlenmiş, bacağından tuttuğu gibi pencereden aşağı atmış. köpek bağıra bağıra evine dönerken yol-

da arkadaşlarına rastamış. İçlerinden biri: “Nasıl? Yemekler iyi miydi” diye sorunca: “İçkiyi pek fazla kaçırmışım, o kadar sarhoştum ki, nereden çıktığımı bilmiyorum” demiş.

Başkasının malıyla cömertliğe kalkanlara güvenmemeli, bu masal onu söylüyor.

179

YABAN HAYVANLARIYLA DÖVÜŞEN KÖPEK

Köpeğin birini bir evde besleyip yırtıcı hayvanlara saldırmaya alıştırmışlar. Bir gün bakmış ki bir sürü aslanla kaplan getirmişler, hemen tasmasını boynundan atıp dışarı fırlamış. Onun öyle danalar gibi iri olduğunu gören başka köpekler: “Öyle ev bırakılır da kaçılır mı hiç?” diye sormuşlar. “Biliyorum, bana iyi bakıyorlar, her şeylerden yediriyorlar, ama boyuna da en güçlü hayvanlarla, aslanlarla, kaplanlarla dövüşüyorlar” demiş. Bunun üzerine öteki köpekler aralarında: “Biz gene şükredelim! Gerçi yoksuluz, ama bizi ne ayıyla dövüştüren var, ne de aslanla” demişler.

Kamımız doycak, ünümüz artacak diye kendimizi tehlikeye atmak doğru değildir, tehlikeden kaçınmalıyız.

180

KÖPEK, HOROZ, BİR DE TILKI

Bir köpekle bir horoz arkadaş olmuş, birlikte yola düzlmüşler. Gitmişler, gitmişler, sular kararınca horoz bir ağaca tünemiş, köpek de ağacın dibindeki kovuğa girmiş, kıvrılıp uyumuş. Ama horozun adetidir, daha ortalık ağarmadan başlamış ötmeye. Ötmesini öteden bir tilki duymuş, koşup gelmiş: “Aman ne tatlı sesin varmış senin! Hele gel de seni bir

bağrıma basayım” diye türlü diller dökmüş. Horoz: “Kapıcı ağacın dibinde yatıyor, sen onu uyandır, kapıyı açsın, ben de inirim” demiş. Tilki inanmış horozun sözüne; kapıcıyı bulup da bir konuşayım derken köpek uyanmış, üzerine atılıp paramparça etmiş.

Düşünceli kimseler, üzerlerine düşmanlarının saldıracağını gördüler mi, onları kandırır, daha güçlüsüne ısmarlarlar. Bu masal işte onun için söylenmiş.

181

KÖPEKLE DENİZ KABUĞU

Köpeğin biri yumurtaya pek dadanmış; bir gün bir deniz kabuğu görmüş, onu da yumurta sanıp ağzını açmış, hap diye yutuvermiş. Biraz sonra karnında bir ağırlık, bir ağrı duyunca anlamış işi: “Oh olsun bana” demiş, “gördüğüm her yuvarlak şeyi yumurta sanmanın sonu böyle olur işte.”

Bir işe girişmeden düşünüp bakmayanlar, başlarına böyle bela getirirler, bu masal onu gösteriyor.

182

KÖPEKLE TAVŞAN

Av köpeğinin biri bir tavşan yakalamış, bir ısırır, bir ağzını burnunu yalamış. Tavşan dayanamamış: “Ayol, ya ısırmayı, ya öpmeyi bırak da dostum musun, düşmanım mısın bir anlayayım” demiş.

Bu masal iki yüzlü adama uyar.

KÖPEKLE KASAP

Köpeğin biri birkasapdükkânının önünden geçiyormuş; bakmış ki kasap bir işle uğraşıyor, içeriye daldığı gibi bir yürek çalmış, hemen fırlamış. Kasap dönüp de köpeğin kaçtığı-nı görünce: “Sen o yüreği aldın ya, iyi bil, bundan böyle benim gözümden kaçamazsın, nereye gitsen kurtulamazsın; bir yürek aldın, ama benim yüreğimi de pekleştirdin” demiş.

İnsanın başına bir şey geldi mi, çoğu bir ders olur da gözünü açar, bu masal onun için söylenmiş.

UYUYAN KÖPEKLE KURT

Köpeğin biri bir çiftlikte uyuyormuş. Kurdun biri görüp üzerine çullanmış, yiyip yutacaktı, ama köpek uyanmış: “Kurt kardeş,” demiş, “beni şimdi niçin yiyeceksin? Bak, ben bir deri bir kemiğim. Hele biraz bekle, bizim çiftlikte düğün olacak, yemeklerden bana da verecekler, semizleyeceğim. Beni o zaman yersen anlarım, dişinin kovuğundakalmam.” Köpek böyle deyince kurt da inanıvermiş, bırakmış gitmiş. Bir zaman geçmiş: “Artık düğün olmuş, köpek de semizlenmiştir” diyerek kalkmış gelmiş. Bakmış ki aşağıda değil, evin üst katında oturuyor. Eski konuştuklarını anımsatıp köpeği aşağıya çağırılmış. Köpek bakmış bakmış: “Bu günlük git işine,” demiş, “benden sana öğüt, bir daha benim çiftliğin önünde uyuduğumu görürsen düğün müğün bekleme, yemene bak”.

Aklı başında olan kimseler bir tehlikeyi bir kez atlattılar mı, ona bir daha düşmezler; bu masal onun için söylenmiş.

ET TAŞIYAN KÖPEK

Köpeğin biri ağzına bir parça et almış, bir ırmaktan geçiyormuş. Suda yankısını görünce ağzında etle giden bir köpek daha var sanmış, kendi ağzındakini bırakıp ötekinkini kapmaya çalışmış. Ama ikisini de elden kaçırmış; biri zaten yokmuş, ötekini de su alıp götürmüş.

Aç gözlülüğün sonu işte böyle olur.

ÇINGIRAKLI KÖPEK

Köpeğin biri pek hainmiş, herkesi gidip gizlice ısırtıverirmiş. Efendisi ne yapsın? Geldiğini duysunlar diye boynuna bir çingirak asmış. Bu kez de köpek başlamış kurulmaya, çingırağını sallayıp sallayıp övünürmüş. Yaşlı bir kancık varmış, onun o durumunu görünce: “Nedir o senin çalımın?” demiş. “Sana o çingırağı güzelliğin için, yiğitliğin için mi taktılar sanıyorsun? Kötülüğünü bildirmek için taktılar”.

Ben söyleyim, ben böyleyim diye atıp duranların çalımı, çoğu içlerinin kötülüğünü gösterir.

ASLAN KOVALAYAN KÖPEKLE TİLKİ

Av köpeğinin biri bir aslan görmüş, onun da peşine düşmüş. Aslan dönüp bir kükreyiştir kükremiş, köpeğin korkudan az kalsın ödü patlıyormuş; hemen kaçmış oralardan. Yolda onu bir tilki görmüş: “A zavallılığım,” demiş, “sen aslan avına çıkayım diyorsun, ama daha aslanın kükremesine dayanamıyorsun”. Bazı insanlar vardır, kendilerini pek beğenir,

övünür, kendilerinden çok daha güçlüleri yermeye kalkarlar, bir de onların kımıldandığını gördüler mi, bakarsınız hemen gerisin geriye dönerler, bu masalı işte öylelerine anlatmalı.

188

ASLANLA SIVRİSİNEK

Sivrisineğin biri aslanın yanına gitmiş, demiş ki: “Senden korkum yok benim, sen benden güçlü değilsin. Daha güçlüyüm diyorsAn, göster bakayım kendini, elinden ne gelirmiş, bir görelim. Cırmaklarınla tırmalar, dişlerinle ısırırsın... O da bir şey mi? O kadarını kocalarıyla dövüşen kadınlar da beceriyor. Ben senden daha güçlüyüm; istersen seninde dövüşe de hazırım.” Bunu söyler söylemez borusunu öttüre öttüre atılmış aslanın üzerine, zavallı hayvanın burnunun ucunu tüysüz bulup başlamış ısırmaya. Aslan debelenmiş, debelenmiş, ama kendi kendini parçalamaktan başka bir şey gelmemiş ki elinden. Sonunda pes demiş. Sivrisinek aslanı yemince gene borusunu öttürmüştü, bir zafer türküsü tutturmuş, kurula kurula uçup gitmiş. Uçmuş, uçmuş bir örümcek ağına takılmış. Kurtulamayacağını, örümceğin kendisini yiyeceğini anlayınca başlamış inlemeye: “Ben ki koca koca aslanlara meydan okudum, onlarla boy ölçüştüm; böyle bayağı bir hayvana, bir örümcek parçasına ezilmem reva mıydı benim?” demiş.

189

SIVRİSİNEKLE BOĞA

Sivrisineğin biri gitmiş, bir boğanın boynuzuna konmuş. Epeyce oturmuş, gideceği sırada eğilip boğaya sormuş: “Gi-

deyim mi artık? Yoruldun mu?” Boğa başını kaldırıp “Ayol, ben senin geldiğini duymadım ki gittiğini duyayım” demiş.

Bazı insanlar da vardır, ha olmuşlar, ha olmamışlar, kimseye ne bir iyilikleri dokunur, ne de bir zararları; bu masal işte onlar için söylenmiş.

190

TAVŞANLARLA TILKİLER

Tavşanlar bir gün kartallara savaş açmışlar, tilkileri de yardıma çağırmışlar. Tilkiler: “Yardıma gelirdik, gelirdik ama biz sizi de tanırız, kimlerle savaşıyorsunuz, onu da biliriz” demişler.

Kendinden büyükle savaşa kalkışan artık kurtuluş beklemesin, bu masal onu gösteriyor.

191

TAVŞANLARLA KURBAĞALAR

Tavşanlar bir gün toplanmışlar, durumlarından yanıp yakınıyorlarmış. Yakınırlar a! Kolay mı tavşan olmak? İnsanın kork, köpeğinden kork, kartalından kork, kısacası her tür-lüsünden kork... Öyle yıldı içinde, yarın ne olacağını bilmeden yaşamaktansa bir kez ölüp gitmek daha iyi değil mi? Kararlarını vermişler: “Kendimizi suya atalım da boğulalım, kurtulalım” diyerek dere boyuna doğru koşmuşlar. Kurbağalar da dere boyuna dizilmişler, güneşleniyorlarmış, tavşanların geldiğini duyunca ürküp hemen suya dalmışlar. Tavşanların içinden bir akıllısı: “Hele durun, arkadaşlar, kıymayın canınıza: gördünüz ya, bu dünyada bizden korkağı varmış” demiş.

İnsan kendinden güçlüsüne bakıp da dövüneceğine ken-

dinden güçsüzüne bakıp avunsun, daha iyidir; bu masal onu gösteriyor.

192

TAVŞANLA TILKI

Tavşanın biri tilkiyi görmüş, “Tilki kardeş, senin için işini bilir, kazancı yolundadır diyorlar, doğru mu” diye sormuş. Tilki, “Kuşkun varsa bir yol benim yuvaya uğra, sana bir yemek yedireyim de göstereyim” demiş. Tavşan: “Konduk gene” diyerek tilkinin peşine düşmüş. İçeride bir de ne baksın, yiyecek bir şey yok, dişe dokunur bir kendisi var. Akli başına gelmiş, ama iş isten geçtikten sonra neye yarar? “Anlaşıldı tilki kardeş: cezanı çekeceğim, ama anladım. Sana işini bilir demeleri meğer kazancının çokluğundan değil, kurnazlığındanmış” demiş.

Herkes için ne dendiğini merak edip de öğrenmeye kalıkşanların başına işte böyle büyük belalar gelir.

193

MARTIYLA ÇAYLAK

Martının biri bir balık yutmuş, ama boğazı dar gelmiş, patlayivermiş. Ölmüş martı, ölmüş de leşi deniz kıyısına serilmiş. Oradan bir çaylak geçiyormuş, bu durumu görünce: “Oh olsun. Sen bir kuşsun, ne diye kalkıp da yiyeceğini denizlerde ararsın?” demiş. İnsanlar için de öyledir: Asıl işlerini bırakıp da başka bir iş tuttular mı, cezasını çekerler.

194

DIŞI ASLANLA TILKI

Tilkinin biri bir dişi aslan görmüş: “Her seferinde doğu-

ra doğura bir tanecik doğuruyorsun” diye alay etmiş. Aslan dönmüş: “Doğru söyledin bir tanecik doğururum; ama bir aslan doğururum” demiş.

Bir şeyin değerini ölçmek için azlığına çokluğuna bakmamalı; neye yarıyor, ona bakmalı.

195

ASLANIN KIRALLIĞI

Aslanın biri hayvanlara kiral olmuş. Öfke nedir, yavuzluk nedir bilmezmiş; iyi huylu, hep hak, adalet düşünür, insan gibi bir aslanmış. Bütün hayvanları toplamış, kurda kuzuyla, parsa dağ keçisiyle, kaplana ceylanla, köpeğe tavşanla helallaşmalarını, bir daha o zavallıların kalbini kırmamalarını tembih etmiş. Korkak tavşan: “Ben işte hep bugünü görmek istiyordum, artık güçlüler de güçsüzlerden korkmayı öğrenecek” demiş.

Bir devletle adalet olur da yargıçlar hakka uyarsa, büyükler gibi küçükler de rahat yaşar.

196

KOCAMIŞ ASLANLA TILKI

Aslanın biri kocamış, azığını pençesinden çıkaramayacağına anlayıp karnını kurnazlıkla doyurmanın yolunu aramış. Birine gitmiş, yalandan bir hastalık çıkarıp yatmış. Adettir, hastaları yoklamaya giderler, onun da hatırını sormaya gelenler olmuş. Gelenleri birer birer yakalayıp göçürmüş. Böyle niceleri yenip yutulduktan sonra bir gün tilki de inin önüne kadar gelmiş, aslanın ne durumda olduğunu sormuş. Aslan: “Sorma, tilki kardeş, çok kötüyüm. Sen neden içeri girmiyorsun, hele buyur da bir konuşalım” demiş. Tilki bakmış, bak-

mış: “Girerdim ya, ayak izleri hep içeri doğru, dışarı doğru olanını hiç göremiyorum” demiş.

Düşünceli insanlar da belirtilere bakıp tehlikeyi anlar, böylece canlarını kurtarırlar.

197

ASLANLA ÇİFTÇİ

Aslanın biri bir gün bir çiftçinin ağılına girmiş. Çiftçi: “Hah! düştün tuzağa” diyerek ağılın kapısını kapatmış, aslan içeride kalmış. Aslan kükremiş, kükremiş, ama kapıyı açan olmamış; o da ne yapsın? Birer birer koyunları parçalayıp yemiştir. Sıra gelmiş öküzlere... Çiftçi kendi canından korkup gitmiş, kapıyı açmış. Aslan gittikten sonra çiftçinin ağlayıp sızladığını gören karısı: “Ya ne bekliyordun? Oh olsun sana. Sen o hayvanın adından titremen gerekirken kalktın, ağıla kapatmak istedin” demiş.

Kendinden güçlüsüne meydan okuyan insan da çeker o deliliğinin cezasını.

198

ASLANLA ÇOBAN

Aslanın biri bir çobanın kızına âşık olmuş, gitmiş kızı babasından istemiş. Zavallı çoban ne yapsın? Öyle yaman bir hayvana kızını verse olmaz, vermem dese olmaz. Çok korkmuş, ama sonunda bir yolunu bulmuş. Aslana demiştir ki: “Yiğitim! Ben kızımı sana vermeyeceğim de kime vereceğim? Ama bir koşulum var: Benim kızım senin cırnaklarından da, dişlerinden de korkuyor; sen git, dişlerini çekti, cırnaklarını kestir, ondan sonra gel; al gelini.” Aslan kanmış; âşıklık bu, neye katlanmaz ki! Dişlerini çekti cırnaklarını kestirmiş,

gelmiş çobanın kapısına. Artık çoban korkar mı ondan? Sopasını kaptığı gibi kapı dışarı etmiş.

Başkalarının sözüne kanıp da üstünlüklerini kolayca elden çıkarırlar, bir daha kimseyi korkutamaz, kendilerinden yılmış olanlara bile yenilirler.

199

ASLAN, TILKI, BİR DE GEYİK

Aslan hastalanmış, bir mağaraya girip yatmış. Tilkiyi pek severmiş, onu da yanına çağırıp ahablık etmiş. Demiş ki: “Sen benim gene iyileşip yaşamamı istiyor musun? Ormanda oturan koca geyik yok mu, gidip dil döker, kandırır-sın onu. Ben onun ciğerleriyle yüreğini yemek istiyorum, canım pek çekiyor.” Aslan böyle deyince tilki hemen gitmiş, ormanda sıçrayıp oynayan geyiği bulmuş. Tatlı tatlı sözlerle yanına varmış, esenlemiş, demiş ki: “Sana bir müjdem var. Bilirsin, bizim kırallımız aslan benim komşumdur; şimdi çok hasta, kurtulmaktan da umudunu kesti. Kendinden sonra kırallığı kime bırakacak onu düşünüyor. Yaban domuzunu akılsızdır diye, ayıyı kabadır diye, parsi acımasızdır diye, kaplanı da övünür durur diye istemiyor. Kırallığa geyik geçmeli, boyu uzundur, uzun yıllar yaşar, boynuzundan yılanlar bile korkar dedi. Sözü uzatmayalım, kırallığı sana bırakacak, verdi kararını. Müjdem ne vereceksin bakalım? Çabuk söyle, ben burada öyle duramam, neredeyse çağırır beni. Her işinde ille bana danışacak, benden geçemiyor. Yaşlıyım ben, bu dünyada çok şeyler gördüm, çok şeyler duydum; beni dinlersen sen de gel benimle, öleceği sırada yanında bulun.” Tilki böyle söyleyince geyik inanıverdi. Dünyada kendini beğenmeyen mi vardır? Kendini beğenen de çabucak kanıverir. Ge-

yik de başına gelecekleri düşünmeden tilkinin peşine takılıp mağaraya gitti. Aslan kapıda bekliyormuş; hemen geyiğin üzerine atıldı, ama bir yandan yaşlılık, bir yandan da hastalık, yakalayamadı, biraz kulaklarını kanattı, işte o kadar. Geyik koşu koşu gene ormana kaçtı, saklandı. Tilki emeği boşa gitti diye çok üzüldü, ön ayaklarını birbirine vurup: “Tuh! Gördün mü başımıza gelenleri?” dedi. Aslanın da kükremesi yürekler acısıydı. Kolay mı? Hem açlık, hem de eski gücüne hasret, zavallıcık kükremesin de ne yapsın? Gene tilkiye yalvardı: “Kuzum tilki, canım tilki. Ne olursa senden olur, gene bir yolunu bul da getir bana şu geyiği” dedi. Tilki: “Ben artık ne yapayım? Kolay mı onu yeniden kandırmak? Ama senin hatırını kırmak da olmaz, varayım bir deneyeyim” dedi. Bir tazı gibi geyiğin izlerini koklaya koklaya yola düştü, türlü düzenler kurdu: “Buradan yaralı bir geyik geçti, görmediniz mi?” diye çobanlara sordu. çobanlar geyiğin ormanda saklandığı deliği gösterdiler. Tilki baktı ki geyik oturmuş dinleniyor, hiç sıkılmadan karşısına geçti. Geyiğin tüyleri diken diken olmuştu: “Seni alçak seni,” dedi, “bir daha kanar mıyım ben senin sözlerine? Hele yaklaş yanıma, geberdiğin gündür. Sen git de tilkiliğini başkalarına göster, o kırallık masallarını başkalarına anlat.” Tilki yılmadı bu sözlerden: “Senin bu kadar korkak, bu kadar tabansız olduğunu bilmezdim doğrusu,” dedi. “Bir de kalkmış bizden, senin iyiliğine çalışan dostlarından kuşku duyuyorsun! Aslan senin kulağını tuttuysa sana diyecekleri vardı da onun için tuttu. Ne yapsın? Ölecek zavallı! Kırallığın gizlerini de öyle ulu orta söyleyemez ya! Sense bir hasta kulağını tırmaladı diye ürküverdün, o kadicık acıya dayanamadın. Aslanın çok canı sıkıldı; o şimdi senden daha öfkeli. Yerime öylelerini bırakmam, kur-

du kıral atarım diyor. Gördün mü bize ettiğini? Kurt kıral olunca ne yaparız biz? Kim dayanır onun kahrına! Sen gene gel benimle, kuzu gibi uslu dur. Bütün şu yaprakların, pınarların önünde ant içerek söylüyorum, aslanın korkulacak durumu kalmadı artık. Bana gelince, bilirsin, ben hep senin iyiliğini isterim.” Böyle söyleye söyleye geyiği gene kandırdı, mağaraya götürdü. Aslan bir temiz karnını doyurdu, geyiğin ciğerlerini, kemiklerini, iliklerini yedi yuttu. Tilki orada durmuş bakıyordu. Yüreğin düştüğünü görünce yavaşça kaptı, belli etmeden yiyiverdi. Aslan, kalan etlerin arasında yüreği aradı, aradı bulamadı. Tilki, ne olur ne olmaz diye biraz öteye çekilip: “Ne arayıp duruyorsun! Öyle hayvanın yüreği mi olur? Yüreği olsa kalkıp da kendi ayağıyla aslanın inine gelir miydi?” dedi.

Bazı insanlar da vardır, koltuklarını kabartacak bir şey duydular mı, tehlikeyi görmez olurlar: bu masal onlar için söylenmiş.

200

ASLAN, AYI, BİR DE TILKI

Bir aslanla bir ayı, bir ceylan yavrusu bulmuşlar, senindir, benimdir diye kavga ediyorlardı. Birbirlerine saldırıp öyle bir dövüşüler ki sonunda ikisinin de gücü kalmadı, yere yuvarlandılar. Oradan bir tilki geçiyordu; baktı ki ikisinin de kımıldanacak durumu yok, ceylan yavrusu da aralarında duruyor, hemen alıp ikisine de aldırmadan geçti gitti. Aslanla ayı bunu gördüler, gördüler, ama kalkamadılar ki! “Vay bizim başımıza gelenler! Demek bütün emeklerimiz tilki içinmiş” dediler.

O kadar terleyip eziyet çektikten sonra kazandığımızı bir

de başkalarına kaptırırsak, üzülmez olur muyuz hiç? Bu masal işte onu gösteriyor.

201

ASLANLA KURBAĞA

Aslanın biri bir kurbağanın bağırmasını işitmiş, o sese göre hayvan da büyüktür sanarak arkasına dönmüş. Bir zaman beklemiş, sonra kurbağanın dereden çıktığını görünce yanına yaklaşmış, ayağıyla basıp ezivermiş: “Sen boyuna bakmayıp bir de böyle gürültü edersin ha!” demiş.

Bu masal, elinden söz söylemekten başka bir şey gelmeyen geveze için söylenmiş.

202

ASLANLA YUNUS BALIĞI

Aslanın biri deniz kıyısında geziyormuş, bakmış ki yunus balığı başını sudan çıkarıyor: Onu gördüğüne pek sevinmiş: “Biz birbirimizle dost olmalıyız, birleşmeliyiz: Sen denizlerdeki hayvanların kiralısın, ben de karalardaki hayvanların kiraliyim, birbirimize yabancı durmak yakışır mı?” demiş. Yunus balığı hemen kabul etmiş. Aslanın meğer çoktan beri bir yaban boğasıyla kavgası varmış, yunus balığını yardıma çağırılmış. Yunus balığı sudan çıkmaya uğraşmış, ama bir türlü becerememiş. Aslan kızmış: “Biz seninle böyle mi sözleşti? Sen sözünde durmuyorsun!” diye söylenince yunus balığı: “Bana ne suç buluyorsun? Suç doğada: Benim sudan çıkıp karada yürümeme bırakmıyor” demiş. Biz de bir kimseyle dost olacağız, onunla birleşeceğiz dedik mi, tehlike zamanında bize bir yardımı olabilir mi, olamaz mı, onu bir düşünmeliyiz.

ASLANLA YABAN DOMUZU

Yazın sıcaktan bütün hayvanların ağızlarının kuruduğu günlerde, bir aslanla bir yaban domuzu bir pınar başına su içmeye gelmişler. Önce sen içeceksin, önce ben içeceğim diye başlamışlar çekişmeye, iş dövüşe binmiş. Hem de nasıl bir dövüş: ya biri ölecek, ya öteki. Nedense o sırada dönüp arkalarına bakmışlar; bir de ne görsünler? Akbabalar dizilmiş, biri ölsün de yiyelim diye bekliyorlar. Bunun üzerine kavgayı bırakıp: “Biz gene dost olalım, akbabaların, kargaların eline düşmekten iyidir!” demişler.

İyisi kavgadan, dövüşten vazgeçmektir; yoksa sonu iki yan için de kötü olur.

ASLANLA TAVŞAN

Aslanın biri uyuyan bir tavşan bulmuş, yiyecekmış; o sırada oradan bir geyik geçmiş, aslan tavşanı bırakmış, geyiğin arkasına düşmüş. Tavşan gürültüden uyanmış, hemen kaçmış; aslan da geyiği ta uzaklara kadar kovalamış, bir türlü yetişip tutamamış. Gelmiş gene tavşanı yemeğe... Ama tavşanı koydunsa bul, durur mu hiç? Aslan: “Oh olsun bana! demiş, elimdeki av dururken onu bırakıp da umut peşinden koşmanın yeri miydi?”

İnsanlar da öyledir: Kazandıklarını beğenmez, umuda kapılıp ellerindekinden avuçlarındakinden de olurlar.

ASLAN, KURT, TILKI

Aslan kocamış, hastalanmış, ininden çıkamaz olmuştu;

bütün hayvanlar birer birer gelip efendilerinin hatırını sordular, ama tilki gözükmedi. Kurt, fırsat bu fırsattır diyerek, aslanın katında tilkiyi kötölemeye kalktı: “Sen bizim hepimizin efendimizken onun sana bile saygısı yok; olsaydı bir kez gelir, hatır sorardı” dedi. O sırada tilki de kapıdan gözükte, kurdun dediklerini işitti. Aslan kızmıştı; tilkiyi görünce öyle bir kükredi ki yer gök titredi. Ama tilki kendini temize çıkarmanın yolunu buldu: “Evet, hepsi sana hatır sormaya gelmiş, gelmiş ama bir tanesi de seni iyileştirmeye çalışmış mı? Ben gelmedim; nasıl gelirim? Kapı kapı dolaşıyor, her hekimden bir ilaç soruyordum. En sonunda öğrendim ilacı, öyle geldim” dedi. “Neymiş ilacı?” diye sordular. Tilki: “Bir kurdu diri diri yüzüp postuna bürünmeliymiş, hekim öyle söylüyor” dedi. Aslan bunu duyar da durur mu? Kurdun derisini yüzdürüp postuna sarındı. Tilki gülererek: “Efendimize yavuzluk ettirip de ne olacak? Asıl onu yumuşatmaya bakmalı” dedi.

Başkalarına tuzak kurmaya kalkan çoğu o tuzağa kendi düşer, bu masal onu gösteriyor.

206

ASLANLA İYİLİK BİLİR FARE

Aslanın biri uyuyormuş, bir fare gelip üzerinde dolaşmaya başlamış. Aslan uyanmış, fareyi yakalamış, yiyecekmiş, ama fare başlamış yalvarmaya: “Bırak beni; gün olur, benim de sana bir iyiliğim dokunur” demiş. Aslan gülmüş bu söze; gene de bırakmış fareyi. Gel zaman git zaman, o da farenin sayesinde canını kurtarmış. Bir gün avcıların kurduğu tuzağa düşmüş; gelmişler onu bir ağaca sımsıkı bağlamışlar. Fare aslanın inlemelerini duymuş, koşarak gelmiş, ipi kemirip aslanı kurtarmış. Bunun üzerine de: “Vaktiyle sen bana gül-

müştün, benden bir iyilik beklemiyordun; ama gördün ya, fa-
reler de iyilik bilir, onların da bir yardımını dokunur” demiş.

Feleğin günü günü gününe uymaz; bir de bakarsınız en
güçlüler bile küçüklere gereksinim duyar; bu masal onun için
söylenmiş.

207

ASLANLA YABAN EŞEĞİ

Aslanla yaban eşeği ava çıkmışlar. Aslan güçlüdür, tut-
tuğunu parçalıyormuş; yaban eşeği de hızlı koşar, gidip hay-
vanları çeviriyormuş. Akşam olunca aslan avları üçe bölmüş:
“Bir parçasını ben alacağım,” demiş, “çünkü ben kıralım;
ikinci parçayı da ben alacağım, çünkü birlikte avlandık; üçün-
cüsüne gelince, sen buradan hemen kalkıp gitmezsen o üçün-
cü parça senin başına bir bela getirir” demiş.

Bir işe girişirken kendi gücümüzü ölçmeli, bizden güc-
lülerle birlik olmaya kalkmamalıyız.

208

ASLANLA EŞEĞİN AVLANMASI

Aslanla eşek birlik olmuşlar, ava çıkmışlar. Bir mağara-
nın önüne gelmişler. İçerde yaban keçileri varmış. Aslan dışa-
nda pusu kurmuş, eşek de içeri girip keçilerin arasında başla-
mış sıçrayıp anırmaya. Keçiler korkup dışarı fırlanmışlar, aslan
da bir çoğunu yakalamış. En sonunda eşek de çıkmış: “Nasıl?
yiğitçe savaşmadım mı? Hepsini de korkutup kaçırmadım mı?”
diye kurum kurum kurulmuş. Aslan: “Doğrusu ya! senin bir
eşek olduğunu bilmesem ben bile korkacaktım!” demiş.

Bizi tanıyıp ne olduğumuzu bilenlerin yanında övünme-
ye, böbürlenmeye gelmez, kendimizle haklı olarak alay etti-
ririz.

ASLAN, EŞEK, TILKI

Aslan, eşek, bir de tilki birlik olmuşlar, hep bir arada a-va çıkmışlar. Birçok hayvan öldürüp hepsini de bir yere toplamışlar. Aslan eşeğe: “Senin aklın iyi erer, şunları bir pay et bakalım” demiş. Eşek üçe bölmüş. Eşek akı bu! düşünür mü hiç? Parçaların üçü de birmiş. Aslana dönüp: “Al hangisini istersen” demiş. Aslan öfkelenip pençeresini vurduğu gibi eşeği öldürmüş, yiyivermiş. Sonra tilkiye dönüp: “O beceremedi, sen pay ediver” demiş. Tilki ne var ne yoksa hepsini bir araya toplamış, kendine de bir iki lokma bir şey ayırmış. Böylesi aslanın hoşuna gitmiş, tilkiye: “Sen nereden öğrendin bunu?” diye sormuş. Tilki: “Nereden öğreneceğim? eşekten ibret aldım!” demiş.

Başkalarının başına gelen yıkım bizim de gözlerimizi açar, bu masal onun için söylenmiş.

ASLANLA PROMETHEUS, BİR DE FİL

Aslan Prometheus’tan yakınıdır dururmuş. “Evet, bütün hayvanların kalıplarını o yoğurmuş, bütün hayvanlara o can vermiş. Beni büyük yaratmış, güzel yaratmış. Dişlerim de sağlam, cırnaklarım da: Tuttuğumu koparır, parçalarım. Bütün hayvanlardan güçlüyüm. Orası öyle ama gene de horozun öttüğünü duydum mu, ödüm kopar. Ne vardı beni böyle korkak yapacak!” dermiş. Prometheus aslanın yakınmasını duymuş: “Bana ne suç buluyorsun? Ben seni elimden geldiği kadar bezedim, sana bütün üstünlükleri verdim. Korkmana gelince, senin ruhun zayıf da onun için korkuyorsun!” demiş. Aslan dayanamamış: “Bu böyle olmayacak! bari kendi-

mi öldüreyim de kurtulayım!” demiş. Yolda giderken file raslamış. Esenleşmişler, hoşbeş etmek için durmuşlar. Aslan bakmış ki fil boynuna kulaklarını sallıyor, merak edip nedenini sormuş: “Ne oluyorsun böyle? kulağın rahat edemez mi senin?” demiş. O sırada başlarının ucunda ufacık bir sivrisinek dolaşıyormuş; fil onu göstererek: “Vızıldaya vızıldaya uçan şu küçücük hayvanı görüyor musun? Hep onun yüzünden. Kulağımın içine bir girerse benim öldüğüm gündür” demiş. Aslan buna bakmış da durumuna şükretmiş. İçinden: “Ben de kalkmış, canıma kıyacaktım. Meğer ben gene mutluyumuyum. Sivrisinek nerde, horoz nerde! Bir horozdan kaç sivrisinek çıkarsa ben de filden o kadar daha güçlü, o kadar daha mutluymuşum!” demiş. Sivrisinek deyip de geçmeyin, fi-li bile korkutur.

211

ASLANLA BOĞA

Aslanın biri, koca bir boğayı öldürmeyi kurmuştu, ama bir türlü ele geçiremiyordu. Sonunda bir kurnazlık düşündü. “Ben bir koyun kestim, tanrılara adağım vardı. Gel de birlikte yiyelim!” diyerek boğayı çağırdı. Maksudı, boğa sofraya başına uzanınca üzerine atılıp parçalamaktı. Boğa geldi. Bir de baktı ki ortada birçok leğenler var, koca koca kebab şişleri var, ama koyun moyun yok. Bunu görünce hiç sesini çıkarmadan gerisin geriye döndü. Aslan siteme başladı: “Ayol, niye gidiyorsun? Sana bir kötülük eden mi oldu? Nedensiz yere darılmak da sana vergi!” dedi. Boğa: “Benim kalkıp gitmem hiç de nedensiz değil. Hazırladığın araçlara baktım da anladım: Öylelerini koyun için değil, boğa için kullanırlar!” dedi.

Aklı başında kimseler, kötülerin oyununa kanmaz; bu masal onu gösteriyor.

KUDURMUŞ ASLANLA GEYİK

Aslanın biri kudurmuş. Ormanda bu durumu gören bir geyik: “Vay başımıza gelenler! Bu aslan daha kudurmadan önce çekilmez bir hayvandı, şimdi bize kim bilir neler edecek!” demiş.

Kötülük etmeye alışmış kimseler, bir de güçlendiler mi, yanlarına sokulmaya hiç gelmez.

SIÇANDAN KORKAN ASLANLA TILKI

Aslanın biri uyuyormuş, bir sıçan gelip üstünde bir aşağı, bir yukarı dolaşmış. Aslan uyanmış, dört yanına dönüp o küstahın kim olduğunu öğrenmek istemiş. Oradan bir tilki geçiyormuş; bu durumu görünce aslanla: “Artık sen sıçandan da korkuyorsun! Yakışır mı senin aslanlığına?” diye alay etmeye başlamış. Aslan: “Yok, ben sıçandan korkmadım; ama uyuyan aslanın üzerinde kim cesaret edip dolaşıyor, merak ettim” demiş.

Aklı başında kimseler, en küçük şeylere bile aldırılmazlık etmezler; bu masal onun için söylenmiş.

EŞKİYAYLA DUT AĞACI

Eşkîyanın biri yolda bir adam bulmuş, parasını malını soymak için öldürüvermiş; ama bakmış ki daha gelenler var, ölüyü kanlar içinde bırakıp kaçmış. Bu kez de önüne başka yolcular çıkmış: “Nedir o senin elin öyle?” diye sormuşlar. “Kara dut ağacına çıkmıştım da...” demiş. O böyle anlatırken arkadan gelenler de yetişmiş, tutup bir dut ağacına sallandırmış-

lar. Dut ağacı: “Seni bana asmalarına sevindim doğrusu, ölüme benim de bir yardımım olsun: hem adam öldürürsün, hem de kanlı ellerini bana bulaştırmaya kalkarsın!” demiş.

Kimi insanlar vardır, iyidir, yumuşaktır; ama bir iftiraya uğradılar mı, öç almak için her kötülüğü kurarlar.

215

KURLARLA KÖPEKLERİN SAVAŞI

Kurtlarla köpekler arasındaki kin bir gün almış yürümüş, iş savaşa binmiş. Köpekler bir Yunan köpeğini kendilerine komutan seçmişler. Ama komutan, kurtların zorlu tehditlerine aldırmıyor, birtürlü güçlerini ileri sürmüyormuş. Kurtlara: “Ben niçin işi oyalyorum, bilir misiniz? demiş; bir işe girişmeden önce ilerisini gerisini iyice düşünmek gerektir de onun için. Siz kurtlar hepiniz bir soydansız, hepiniz bir renktesiniz; ama bizim askerlerin hepsinin töreleri başka, hepsi de kendi ülkeleriyle övünürler. Hepimizin rengimiz bile bir değil: içimizde karası var, bozu var, akı var...Birbirleriyle tam uzlaşamıyan, her şeyde bir ayrılık çıkararak askerleri ben nasıl savaşa sürerim?”

Her orduda en gerekli şey dilek, düşünce birliğidir; üstünlüğü sağlayıp düşmanı yenecek olan ancak odur.

216

KURLARLA KÖPEKLERİN BARIŞMASI

Kurtlar köpeklere demişler ki: “Sizin her şeyiniz bize benziyor, bizim kardeşimizsiniz, gene de bizimle uzlaşmıyorsunuz. Aramızda düşünce ayrılığından başka bir ayrılık mı var? Biz özgür yaşıyoruz; siz ise insanların eline düşmüşsünüz, onlardan dayak yiyor, boynunuza tasma takmalarına razı oluyorsunuz, davarlarına çobanlık ediyorsunuz; kendileri yeme-

ġe oturdular mı, size yalnızca kemikleri atıyorlar, siz ona da seviniyorsunuz. Dinleyin bizim sözümüzü: davarları bize verin, biz sizinle paylaşınz, hepimizin karnımız doymuş olur.” Köpekler beğenmiş bu sözleri, kurt kardeşleriyle dost olmak istemişler. Ağlın kapılarını açmışlar. Kurtlar da içeri girince ilk işleri köpekleri parçalamak olmuş. Yurtlarına hayınlık edenlerin göreceği nimet işte budur.

217

KURTLARLA KOYUNLAR

Kurtlar bir sürü koyuna göz dikmişler, ele geçirmek istiyorlarmış. Bakmışlar ki üstlerine saldırmak olmayacak, başlarında iri iri köpekler var, bir düzen kurmayı düşünmüşler. Koyunlara elçi gönderip: “Aramızdaki düşmanlık hep o köpeklerin yüzünden. Siz köpekleri bize verin, dost oluruz, bundan böyle bir koyunun kılına bile dokunmayız” demişler. Koyunlar kanmış bu sözlere; işin sonunun neye varacağını hiç düşünmeden köpekleri kurtlara vermişler; kurtlar da artık korkacak bir şey kalmadığı için sürünün üzerine atılmış, koyunları birer birer yemişler.

Birçok ülkede de böyle olur: Başlarına belâyı hep aytaçlarının getirdiğine inanır, onları sustururlar; bunun için de arası çok geçmez, düşmanın eline düşerler.

218

KURTLARLA KOYUNLAR, BİR DE KOÇ

Kurtlar koyunlara elçi göndermiş, başlarındaki köpekleri kendilerine verirlerse aralarında bir daha bozulmayacak bir barış kurulacağını söylemişler. Koyun kısmı akılsız olur, peki demişler; ama bir koç kurtlara dönüp: “Sözünüze nasıl

inanır da gelip sizinle yaşarım?” demiş, “başımızda köpek varken bile ben rahat rahat otlayamıyorum, köpek olmayınca neye varır benim durumum?”.

Düşmanlarımızın dediklerine inanıp da bizi koruyanları, güvenliğimizi sağlayanları başımızdan kaldırmıyalım, sonra durumumuz kötü olur.

219

GÖLGESİYLE ÖVÜNEN KURDUN BAŞINA GELENLER

Kurdun biri akşam geç vakit ücra yerlerde dolaşıyormuş. Akşam üzeri her şeyin gölgesi uzun olur, kurt da kendi gölgesini görünce koltukları kabarmış: “Aslandan ne diye korkacakmışım ben? Hele şu boyuma bosuma bakın! Asıl ben olmalıyım hayvanların kıralı!” demiş. O böyle kuruladursun, oradan bir aslan geçiyormuş, kurdun üzerine atıldığı gibi paramparça etmiş. Kurt can çekişirken: “Kendini beğenip böbürlenmenin sonu böyle olur işte!” demiş.

220

KURTLA KEÇİ

Kurdun biri bakmış, dik kayaların üzerinde bir keçi dolaşiyor. Ağzının suyu akmış, ama oralara nasıl tırmansın? Aklına bir kumazlık gelmiş, keçiye: “Ayol, oralarda dolaşmaktan korkmuyor musun? Ya ayağın kayar da düşüverirsen? İn aşığı, bak ne güzel burası: çayırılık, çimenlik...” demiş. Ama keçi kanmamış: “Senin beni çayıra çağırman benim karnım doysun diye değil, senin karnın doysun diye... Belli ki aç kalmışsın!” demiş.

Kötüler, iç yüzlerini bilenlere de kurnazlık etmeye kalktılar mı, kurnazlıkları bir işe yaramaz.

221

KURTLA KUZU

Kurdun biri, ırmaktan su içen bir kuzu görmüş, yemek için bir bahane aramış. Kendisi yukarıda, kuzu ise aşağıdaymış, gene de: “Sen benim içtiğim suyu bulandırıyor sun!” demiş. Kuzu: “Aman efendimiz! ben sizin suyunuzu nasıl bulandırırım? dudaklarımı bile değdirmiyorum. Hem siz yukarıdasınız, ben aşağıdayım, su yukarı doğru akıyor ya!” demiş. Kurt o yandan tutturamayınca başka bir bahane denemiş: “Geçen yıl bir kuzu benim babama sövmüştü, sen değil misin o?” demiş. Kuzu: “Aman efendimiz, nasıl ben olurum? Geçen yıl ben daha doğmamıştım ki!” demiş. Kurt bakmış ki olmıyacak: “Dil ebesisin sen, her şeyin yanıtını buluyorsun, buluyorsun ya, ben gene yiyeceğim seni” demiş.

Bu masal da gösteriyor, bir kimse kötülük etmeye karar verdi mi, siz kendinizi savunmak için ne kadar uğraşsanız boştur.

222

TAPINAĞA SIĞINMIŞ KUZUYLA KURT

Kurdun biri bir kuzunun peşine düşmüş. Kuzu kaçmış, kaçmış, bir tapınağa sığınmış. Kurt: “Ayol, oraya ne girer sin? Toyun seni görürse, yakaladığı gibi tanrıya kurban eder” demiş. Kuzu: “Ne yapalım?” demiş, “kendimi sana yedi- receğime tanrıya kurban olurum, daha iyi!”

Ölecek olduktan sonra bari onurumuzla ölelim, bu masal onu söylüyor.

KURTLA KOCAKARI

Kurdun karnı acıkmış, bir şey bulsam da yesem diye dolaşmış. Gitmiş, gitmiş, bir evin önüne gelmiş. İçeriye dinlemiş, bir de bakmış ki içeride bir çocuk ağlıyor, bir kocakarı da: “Sus, yoksa şimdi seni kurda veririm!” diyor. Kurt, kocakarının sahi söylediğini sanıp orada uzun uzun beklemiş. Akşam olmuş, çocuğu veren yok. İçeriye bir daha dinlemiş, bu sefer de bakmış ki kocakarı çocuğa: “Kurt gelirse, biz onu tutar öldürüveriz!” diyor. Kurt bunu duyunca: “Ne acayip insanlar var bu evin! önce ne diyorlar, sonra ne yapmaya kalkıyorlar!” demiş, dönmüş geldiği yere.

Bu masal, yaptıkları dediklerine uymıyan kimseler için söylenmiş.

KURTLA BALIKÇIL KUŞU

Kurdun biri kamını doyururken kemik boğazında kalmış: “Beni kurtaracak birini bulurum” diye dolaşmaya başlamış. Önüne bir balıkçıl kuşu çıkmış: “Şu boğazımdaki kemiği alıver, emeğinin karşılığını veririm” demiş. Balıkçıl kuşu hemen gagasını kurdun ağzına sokmuş, boğazından kemiği çekivermiş, sonra da parasını istemiş. Kurt bakmış, bakmış: “Ayol, kurdun ağzından başını sağ esen çıkardın, o yetmiyor gibi bir de para mı istersin?” demiş.

Kötülere ettiğimiz iyiliğe karşılık bize bir zararları dokunmazsa gene ne mutlu! Bu masal onu söylüyor.

KURTLA AT

Kurdun biri bir tarladan geçiyormuş, boydan boya arpa görmüş. Kurt ne yapsın arpayı? yiyemez ki! Bırakıp gitmiş. Yolda önüne bir at çıkmış. Onu görünce: “Ben de seni arıyordum,” demiş; “şurada arpa buldum, ama yemedim, sana sakladım, bayılırım senin dişlerinin gıcirtısına. Gel, sen ye, ben de seyredeyim.” At kanmamış bu sözlere: “Yahu,” demiş, “ben kurtları bilmez miyim? Sen arpa yiyebilseydin karnını doyunmak zevkini bırakır da kulaklarının zevkini düşünür müydün?”

Yaradılışlarından kötü olanlar, kendilerine iyilik ediyor-muş gibi bir süs verseler de gene kimseyi kandıramazlar.

KURTLA KÖPEK

Kurdun biri, boğazına tasma bağlanmış semiz bir köpek görmüş: “Seni böyle kim besledi?” diye sormuş. Köpek: “Avcının biri” demiş. Bunun üzerine kurt: “Dilerim, hiç bir kurt bu hale düşmesin! Böyle ağır bir tasma taşımaktansa açlık yeğdir” demiş.

KURTLA ASLAN

Bir gün kurdun biri bir koyun kaçırılmış, inine götürüyormuş. Önüne bir aslan çıkmış, koyunu çekmiş almış. Kurt çekkinip biraz uzaklaşmış: “Bu seninkine haksızlık derler, benim malımı alıyorsun!” demiş. Aslan gülmeye başlamış: “Doğru,” demiş, “sana bir dostun vermişti, değil mi?”

İşleri yolunda gitmeyince birbiriyle kavgaya tutuşan gözleri doymaz hırsızlar, eşkıyalar bu maşalı duysun da ibret alsınlar.

228

KURTLA EŞEK

Kurdun biri öteki kurtlara başkan seçilmiş, hemen yeni bir yasa çıkarmış: “Bundan böyle her kurt avda eline ne geçirirse öteki kurtlarla paylaşacak, böylelikle hiçbir kurt açlık çekmeyecek, birbirimizi yemekten kurtulacağız” demiş. Orada bunları dinleyen bir eşek varmış, hemen gelip: “Senin bu yeni yasana doğrusu diyecek yok, çok güzel, yüreğinin yüceliğini gösterir, ama sen dünkü avını götürdün inine sakladın, onu niçin ortaya çıkarıp öteki kurtlarla paylaşmıyorsun?” demiş. Kurt utanmış, yasayı geri almış.

Hakka, adalete uygun dediğimiz yasaları çıkaranların çoğu, o yasalara kendileri uymaz.

229

KURTLA ÇOBAN

Kurdun biri bir koyun sürüsünün arkasına takılmış, bir kötülük etmeden gidiyormuş. Çoban önceondan bir düşmandan çekinir gibi çekinmiş, her yaptığını korkarak gözetlemiş. Ama bakmış ki kurt hiçbir kötülüğe kalkışmıyor, koyunlardan birini bile kaçırmak sevdasında değil: “Bu kurt kötü bir hayvana benzemiyor, fırsat kollayan bir düşman durumu var mı onda? Bıraksam koyunları bekleyecek” diye düşünmüş. Kendisinin kasabada bir işi varmış, koyunları kurda emanet edip gitmiş. Olmuş kurdun istediği: çobansız sürüyü bulunca bir başından girip öteki başından çıkmış. Çoban akşam ge-

lip de koyunlarının çoğunun ölmüş olduğunu görünce başlamış dövünmeye: “Meheldir bana,” demiş “ne demeye kalktım da koyunlarımı kurda emanet ettim!”

İnsanlar arasında da böyledir: aç gözlüye bir mal emanet edersin de sonra o maldan hayır mı kalır?

230

TOK KURTLA KOYUN

Boğazına kadar doymuş bir kurt, yolda bir koyun görmüş. Koyun, korktuğu için olacak, hemen yere serilmiş. Kurt yanına yaklaşmış, içi rahat etsin diye uzun uzun dil dökmüş: “Bana üç doğru söz söyle, seni salıvereyim” demiş. Koyun: “Birincisi, keşke ömrümde seni görmeyeydim; ikincisi, gördüm, bari gözlerin kör olsaydı; üçüncüsü, dilerim, bütün kurtlar vebaya tutulun da geberin, çünkü bizden bir kötülük görmediğiniz halde gene bize etmediğinizi komuyorsunuz” demiş. Bu üç sözün doğruluğuna kurdun da bir diyeceği olmamış, koyuna hiç dokunmamış, salıvermiş.

Doğruyu söylemek çoğu düşmanı bile yumuşatır, bu masal onu gösteriyor.

231

YARALI KURTLA KOYUN

Kurdun birini köpekler ısırması, yere sermişler. Kıvılcak durumu olmadığından yiyecek de bulamıyormuş. Öteden bir koyun görüp de seslenmiş: “Ne olur! bana şu dereden biraz su getirsene! Sen benim suyumu getirirsen yiyeceğimi ben kendim bulurum” demiş. Koyun bunu duyunca: “Evet!” demiş, “ben sana su getireyim, sen de karnını doyurmak için beni ye, öyle mi?”

Bu masal, düzenle aldatmaya kalkan kötüler için söylenmiş.

232

LAMBA

Lambanın biri yağt içmiş, içmiş, esrikleşmiş, parıl parıl yandığı için kendini güneşten de üstün görmeye başlamış. Tam o sırada yel esip de söndürüvermez mi! Bir insan gelmiş, yeniden yakmış: “Lamba,” demiş, “ışığını ver ama çeneni tut: güneşin ışığı seninkine benzemez; bak, o sönüveriyor mu?”

Birinden iltifat gördük, adımız saygıyla anıldı diye hemen koltuklarımızı kabartmayalım; kendi içimizde olmayıp dışarıdan kazandığımız hiçbir şey gerçekten bizim sayılmaz.

233

BAKICI

Bakıcının biri kasabanın alanına oturmuş, gelenin geçenin falına bakıp birçok para kazanıyormuş. O sırada adamın biri koşarak gelmiş: “Ne duruyorsun? Şimdi senin evin önünden geçtim, kapıları kırmışlar, içeride ne var ne yok alıp götürmüşler” demiş. Bakıcı hemen yerinden sıçramış, dövüne dövüne evine koşmuş. O durumunu görenlerden biri: “Ayol! sen başkalarının başına gelecekleri bilirsin de kendi başına geleceği neden bilmezsin?” demiş.

Bu masal, kendi işlerini bir türlü yoluna koyamazken başkalarının işine karışanlar için söylenmiş.

234

ARILARLA ZEUS

Arılar, ballarını insandan kıskandıkları için yüce tanrı Zeus’un katına çıkmışlar: “Bize güç bağıyla da peteklerimize yaklaşanları iğnemizle sokup öldürelim” demişler. Zeus

arıların bu hasisliğine kızmış: “Bundan sonra siz kimi sokarsanız hem iğnenizi çekemeyecek, hem de öleceksiniz!” demiş.

Bu masal, başkalarına kötülük edelim diye kendileri de acıya katlanan kimseler için söylenmiş.

235

ARICI

Adamın biri bakmış ki arıcının evinde kimse yok, içeri girip balı da petekleri de çalmış. Arıcı evine dönüp de kovaneları boş bulunca uzun uzun düşünmeye başlamış. O sırada arılar da çiçek özü toplamaktan dönmüşler, hepsi arıcının başına üşüşmüş, sokup canını acıtmışlar. Arıcı: “Sizi hayvanlar,” demiş, “balınızı çalana bir şey yapmazsınız, bırakırsınız gider, benim ettiğim iyiliğe karşılık da beni sokarsınız!”

İnsanlar arasında da öyledir: çoğu bilgisizliğimiz yüzünden asıl düşmanlarımızdan çekinmeyiz de dostlarımızdan kuşku duymaya kalkarız.

236

MENAGYRTESLER

Menagyrteslerin, yani toprak tanrıçası Kybele'nin dilenci toyunlarının bir eşekleri varmış, dilenmeye çıktıkları zaman yürekleri ona yüklerlermiş. Günün birinde eşek yorgunluğa dayanamayıp ölmüş; toyunlar hayvanı yüzmüşler, derisinden birkaç tane def yapıp çalmaya başlamışlar. Yolda giderken kendileri gibi dilenmeye çıkmış başka toyunlara raslamışlar. Onların: “Hani sizin eşeğiniz? ne oldu?” diye sormaları üzerine: “Eşeğimiz öldü, ama sağken ne kadar dayak yiyorsa gene o kadar yiyor” demişler.

Köleler için de çoğu öyledir: azat edilseler de gene kölelik etmekten kurtulamazlar.

237

FARELERLE GELİNCİKLER

Fareler gelincikler arasında savaş varmış. Fareler boyuna yenilmekten bıkmışlar, böyle yenilmelerini başlarında komutan olmamasından bilerek toplanmışlar, kendilerine birkaç komutan seçmişler. Bu yeni komutanların koltukları kabarmış. Elbette! o kadar farenin oyunu kazanıp seçilmek az şey mi? Bayağı birer er olmadıklarını göstermek için kendilerine birer boynuz yapıp başlarına takmışlar. Gene bir cenk olmuş. Bu kez de talihleri iyi gitmemiş, gene fareler yenilmiş. Hepsi deliklerine doğru kaçmışlar; erler kolayca içeri girip yakayı sıyırmışlarsa da komutanlar boynuzları yüzünden deliğe sığamamış, gelinciklerin eline düşmüş, yenip yutulmaktan kurtulamamışlar.

Koltuklarımız kabarsın diye başımıza taktığımız süsler, çoğu başımıza belâ getirir.

238

SİNEK

Sineğin biri et dolu bir çömleğe düşmüş. Salçanın içinde boğulacağı sırada: “Yedim, içtim, sıcak sıcak da yıkandım; artık ölebilirim, gam yemem!” demiş. İnsanlar, acısız geldikten sonra, ölüme de katlanırlar, bu masal onu gösteriyor.

239

SİNEKLER

Yere bal dökülmüşmüş, sinekler üşüşüp yemeye başla-

mışlar.şölen pek hoşlarına gitmiş, bir türlü ayrılmak istemiyorlarmış. Sonunda ayrılmak istemişler, istemişler ama bu sefer de becerememişler: ayakları bala yapışmış, bir türlü uçamamışlar. Orada kalıp öleceklerini anlayınca: "Ah! bizim kara bahtımız! biraz zevk edeceğiz diye canımıza kıymışız da haberimiz yok!" demişler.

Oburluk öyledir işte başımıza türlü belalar getirir.

240

KARINCA

şimdi karınca dediğimiz hayvan yok mu, vaktiyle o da bir insanmış, çiftçilik edermiş. Ama kendi çalışmasıyla yetiştirdiklerini az bulur, başkalarının malına göz diker, komşularının yemişlerini çalarmış. "Zeus onun o açgözlülüğüne kızmış, şimdi gördüğümüz gibi bir karınca yapmış. Kalıbı değişmiş ama huyu değişir mi? Gene de tarla tarla dolaşır, başkalarının buğdayını, arpasını çalar, kendi canı için götürür ambarlarına saklar.

Yaradılışlarında kötülük olan kimseler ağır cezaya uğrasalar da gene huyları değişmez, bu masal onu gösterir.

241

KARINCA YLA TONUZLAN BÖCEğİ

Yaz günlerinde karıncanın biri tarlalarda dolaşıyor, kışın yemek için buğday, arpa topluyormuş. Karşısına bir tonuzlan böceği çıkmış: "Bu ne çalışma, ya hu" demiş. "Baksana, bütün hayvanlar işi gücü bırakmış, keyfediyorlar. Sen de biraz eğlensene!" Karınca hiç yanıt vermemiş. Gel zaman git zaman kış olmuş, yağmurlar yağıp tezckleri ıslatmış, tonuz-

lan böceği karnını doyuracak bir Şey bulamayınca gelmiş, karıncaya yalvarmış. Karınca: “A tonuzlan böceği!” demiş, “ben çalıŐıp dururken benimle alay edeceğine sen de çalıŐıydın, bugün bu hale düŐmez, azıksız kalmazdın!”

Bolluk zamanında geleceği düŐünmeyen insanlar da, zaman deđiŐince, yoksulluğa düşer, bellerini doğrultamazlar.

242

KARINCAYLA KUMRU

Karıncanın biri susamış, su içmeYebir dereye inmiş; ama tutunamamıŐ, akıntıya kapılmıŐ, az kalsın boğuluyormuş. Uzaktan onu bir kumru görmüş, durumuna acımış, ağaçtan küçük bir dal koparıp dereye atmış; karınca dala binmiş, canını kurtarmış. O sırada kuşçunun biri, ökselerini hazırlamıŐ, kumruyu yakalamak istiyormuŐ. Karınca işi anlamış, gelip kuşçunun ayağını ısırmış. Kuşçu canının acısından ökselerini yere atmış, kumru da kaçıp kurtulmuş.

Birinden bir iyilik gördük mü, biz de ona iyilik etmeye çalıŐmalıyız; bu masal onu gösteriyor.

243

TARLA FARESİYLE KENT FARESİ

Bir tarla faresi bir ev faresiyle ahbab olmuş, bir gün birlikte yemeğe çağırımıŐ. Ev faresi gelmiş, ama bakmış ki otlar buğdaydan başka bir yiyecek yok. HoŐlanmamıŐ. Tarla faresine: “A dostum!” demiş, “bu senin yaŐamana karınca gibi yaşamak derler. Bense, önümdeki önümde, ardımdaki ardımda, bolluk içinde yaşarım. Sen benimle gel, bizim evdekileri

paylaşır, ikimiz de mis gibi geçiniriz.” İki de hemen kalkıp yola düzölmüşler. Ev faresi arkadaşına sebzeler çıkarmış, buğday çıkarmış, incir, peynir, bal, yemiş çıkarmış. Tarla faresinin ağzı kulaklarına varmış: “Ben ne dedim de bu güne kadar tarlalarda kaldım!” diyerek dövönmüş. Tam yemeğe oturacakları sırada bir adam gelmiş, kapıyı açmış. İki fare, güröltüden korkup her biri bir deliğe girmiş. Güröltü dinince çıkmışlar, incirden tadacaklarını, bu kez de başka biri odadan bir şey almaya gelmiş. Gene bir deliğe kaçmışlar. Bunun üzerine tarla faresi karnının açlığını unutup arkadaşına: “Dostum,” demiş, “bana izin! Sen doyasıya yiyip içiyorsun, can besliyorsun, ama türlü türlü tehlikeler, türlü türlü korkular geçiriyorsun. Ben gene gidip buğdayımla arpamı yiyeyim: yoksul yemeğidir ama ne de olsa gönöl rahatıyla yenir.”

Türlü korkular çekerek tatlılar, börekler yemektense bir lokma ekmeğini rahat rahat yemek yeğdir, bu masal onu söylüyor.

244

FAREYLE KURBAĞA

Bir tarla faresinin başına gelecekler varmış, kalkmış, bir kurbağayla ahbap olmuş. Niyeti hiç de iyi olmayan kurbağa, farenin ayağını kendi ayağına bağlamış. Önce gidip bir yerde buğday yemişler; sonra dere kıyısına gitmişler. Kurbağa: “Vırak! Vırak!” diye sesler çıkartarak suya dalmış, fareyi de süröklemiş. Zavallı fare suda nasıl soluk alsın? Boğulup şişmiş; ama öölünce de suyun üzerine çıkmış. Yukarıdan bir çaylak geçiyormuş, görünce hemen inmiş, fareyle birlikte ayağına bağlı olan kurbağayı da almış götürmüş. Öölüler bile öç alabilirler; adaleti seven tanrı her şeyi görür, herkesin cezasını da suçuna göre verir.

Adamcağızın biri denizde fırtınaya tutulmuş, kayığı batmış, canını zorla kurtarmış. Karaya bitkin bir durumda çıkmış, kumsalın üzerinde uyuyakalmış. Uyandıktan sonra bir de bakmış ki deniz sülman, bir dalga bile yok: “Öylesindir sen,” demiş, “uslu gözükür, güzel gözükür, insanları kandırırın; bir de sularında açıldık mı, o zaman azar, canımıza su sarsın!” Deniz bu sözleri duyunca bir kadın kıfayetine girip belirmiş, demiş ki: “A dostum! bana ne suç buluyorsun? Yakınacaksan yellere yakın. Benim asıl durumum, şimdi gördüğün durumumdur; ama yellere ansızın üstüme çöker, sularımı dalga dalga kaldırırlar.”

Biri bir suç işledi mi, kendiliğinden mi yapmış, yoksa başka birinin buyruğuyla mı yapmış, onu incelemeli de ona göre yargılamalıyız.

İki delikanlı bir kasap dükkanına girmişler, et alıyorlar-
mış. Bakmışlar ki, kasabın öte yanda işi var, içlerinden biri
birkaç parça et çalıp ötekinin koynuna sokuvermiş. Kasap
dönmüş, et parçalarını göremeyince o iki delikanlıdan bilmiş.
Ama alan: “Bende değil!” diye, koynunda saklayan da: “Ben
almadım! diye ant içmişler. Kasap onların düzenini anlamış:
“Yalan yere yemin ederek diyelim ki benim elimden kurtu-
lursunuz, tanrıların elinden nasıl kurtulacaksınız?” demiş.
Yalan yere yemin etmek günahdır; ama o delikanlılar gibi işi
düzene vurmusunuz, tanrılar aldanır mı hiç?

247

GEYİKLE YAVRUSU

Bir gün bir geyiğe yavrusu sormuş: “A babacığım! sen köpeklerden büyüksün, daha da hızlı koşarsın, üstelik koca koca boynuzların da var; gene de ne diye kaçarsın onlardan?” Geyik: “Doğru söylüyorsun, oğlum,” demiş; “ama ne yapayım? elimde değil, bir köpek havlaması duydum mu, bilmem nasıl oluyor, yerimde duramıyor, kaçmak istiyorum.”

Bu masal da gösteriyor: yaradılıştan korkak olanlara ne deseniz boştur, yüreklerini pekleştiremezsiniz.

248

SAVURGANLA KIRLANGIÇ

Delikanlının birinin eli pek açkımış, babası ne bıraktıysa satıp yemiş, kala kala bir paltosu kalmış. Bir gün bir kırlangıç görmüş: “Eh! yaz gelmiş artık!” diyerek gitmiş, paltosunu da satmış. Ama o kırlangıç erkenciymiş; havalara gene bözulmuş, ortalık soğumuş. Delikanlı yolda gezerken bakmış yerde kırlangıcın ölüsü yatıyor; “Gördün mü ettiğini?” demiş, “hem kendine kıydın, hem de bana kıydın!...”

Vakitsiz görülen işlerin sonu iyi çıkmaz, bu masal onu gösteriyor.

249

HASTAYLA HEKİM

Hastanın birine hekim: “Nasılsın?” diye sormuş, hastanın: “Çok terledim, her yanım su içinde kaldı” demesi üzerine: “Oh! ne iyi! ne iyi! iyileşiyorsun!” demiş. Ertesi gün gene sormuş, hastanın: “Bir titreme geldi, dişlerim zangır zangır birbirine vurdu” demesi üzerine gene: “Oh! ne iyi! ne iyi!”

iyileşiyorsun!” demiş. Üçüncü günü hastaya gene gitmiş, bu kez de hasta: “Kartım ağrıyor, hiç durmadan dışarı çıkıyorum” demiş. Hekim gene: “Oh! ne iyi ne iyi! iyileşiyorsun!” deyip gitmiş. O gün hastaya hatır sormaya akrabasından biri gelmiş, hasta: “Doğrusu, kardeş, o kadar iyileşiyorum ki bu iyiliğe dayanamayacağım, öleceğim!” demiş.

Çoğu öyledir: komşularımız bizim dışımıza bakarlar da içimizi yiyip bitiren dertlerimizi birer iyilik belirtisi, birer mutluluk sanırlar.

250

YARASA, DİKEN, MARTI

Yarasayla diken, bir de martı birleşmişler, birlikte ticaret yapmaya kalkmışlar. Yarasa gitmiş, borç para bulmuş, ortaklarına getirmiş; dikenin kumaşları varmış, martı da bakır almış. Hepsini bir gemiye yüklemişler, yola çıkmışlar. Ama onlar tam denizin ortasındayken bir fırtına, bir fırtına; gemileri gıcır gıcır gıcırdayıp parçalanıvermiş, içinde ne varsa hepsi de denizin dibine gitmiş. Üç ortak canlarını zorkurtarmışlar. O gün bu gündür, martı hep deniz kıyısında, dolaşır, bakırının kara-ya vurmasını bekler; yarasa alacaklılarından korktuğu için ortalık kararmadan dışarı çıkamaz; diken de her geçeni yakalayıp: “Giysisi benim kumaşlardan olmasın!” diye bakar.

Bu masal herkesin hep kendi derdini düşündüğünü göstermek için söylenmiş.

YARASAYLA GELİNCİKLER

Yarasanın biri yere düşmüş, bir gelincik gelmiş yakalamış. Yarasa başlamış yalvarmaya: “Bırak beni! n’olursun!” demiş. Gelincik: “Bırakamam,” demiş, “kuşlara düşmanım ben, öyledir benim yaradılışım!” Bunun üzerine yarasa: “Ayol! ben kuş değilim ki! uçarım, ama ben sıçanım!” demiş, böylelikle de kurtulmuş. Gel zaman git zaman, bir gün gene bir gelincik’in eline düşmüş: “Kıyma bana, gelincik kardeş!” demiş. Gelincik: “Bırakamam,” demiş, “hiç sevmem sıçanları, kökünüzü kurutacağım!” Bunun üzerine yarasa: “Ayol, ben sıçan mıyım? Bak, ben uçuyorum!” demiş, gene kurtulmuş. Böylece adını değiştirerek iki seferinde de işin içinden sıyrılanın yolunu bulmuş.

Bir tek yol belleyip hep ondan gideyim dersiniz doğru etmezsiniz; tehlikeden kurtulmak için insan zamana, duruma uyup ona göre söz söylemesini bilmelidir.

AĞAÇLAR KIRAL İSTİYOR

Ağaçlar bir gün: “Bizim de bir kıralımız olsun da bizi o yönetsin” demişler, önce zeytin ağacını seçmişler. Zeytin ağacı: “Benim şerbet gibi yağımı tanrılar da sever, insanlar da sever, ben onu bırakacağım da ağaçları yönetmeye mi kalkacağım!” demiş. İncir ağacına dönmüşler. “Bari bize sen kıral ol” demişler. İncir ağacı da istememiş: “Ben canım yemişimi bırakıp da ağaçları yönetmeye kalkar mıyım!” demiş. Ağaçlar böğürtlene dönmüşler: “Sen ister misin?” diye sormuşlar. Böğürtlen: “Beni gerçekten kıral seçiyorsanız, hep-

niz gelin, benim gölgeme sığın, yoksa dikenlerimden kıvılcımlar çıkarır, Lübnan'daki Süleyman ağaçlarına varıncaya dek hepinizi yakarım!" demiş.

253

ODUNCUYLA HERMES

Adamın biri ırmak boyunda odun keserken baltasını yitirmiş. Ne yapsın? Oturmuş, başlamış ağlamaya. Hermes tanrı adamcağızın durumuna acımış, ırmağa dalmış, bir altın balta çıkarmış: "Bu mu senin baltan?" diye sormuş. Adamcağız: "Bu değil" deyince Hermes gene dalmış, bir gümüş balta çıkarmış. Oduncu: "Bu da değil" deyince Hermes sudan asıl baltayı çıkarmış. Adamcağız: "Hah! işte bu benim baltam!" demiş, yüzü gülmüş. Hermes tanrı oduncuya, doğru söylediği için ödül olarak altın baltayla gümüş baltayı da bağışlamış. Adamcağız evine dönmüş, akşam arkadaşlarıyla buluşup başından geçeni onlara da anlatmış. İçlerinden biri onu kıskanmış. Ertesi günü ırmak boyuna gitmiş, baltasını kaldırdığı gibi suya atmış, sonra başlamış ağlamaya. Hermes hemen gelmiş: "Nedir senin derdin?" diye sormuş. İş öğrenince suya dalıp bir altın balta çıkarmış: "Bu mu senin baltan?" diye sormuş. Oduncu pek sevinmiş: "Hah! bu işte" demiş. Ama Hermes tanrı onun bu utanmazlığına kızmış, altın baltayı vermedikten başka asıl baltasını da sudan çıkarmamış.

Tanrılar namuslu adamları sever, yalancılardan hoşlanmazlar; bu masal onu gösteriyor.

254

YOLCUYLA AYI

İki arkadaş yolda gidiyorlarmış, önlerine birdenbire bir

ayı çıkmış. Biri hemen ağaca tırmanmış, dalların arasına saklanmış; öteki kendini yere atmış, ölü gibi öyle durmuş. Ayı burnunu uzatmış, adamın her yerini koklamış; ama adamcağız soluğunu bile tutmuş. Ayı ölüye dokunmaz derler, bu söz doğru olacak ki o ayı da yürümüş gitmiş. Hayvanın uzaklaştığını görünce, ağaçtaki adam da yere inmiş, ötekine: “Ayı senin kulağına bir şeyler söyledi, ne dedi?” diye sormuş. Arkadaşı: “Ne diyecek? Tehlikeyi görüverince seni bırakıp kaçan dostlarla sakın bir daha yola çıkma dedi” demiş.

Gerçek dost, dar zamanda belli olur; bu masal onun için söylenmiş.

255

YOLCULARLA KARGA

Birkaç kişi birlikte yola çıkmışlar, bir işe gidiyorlarmış; önlerine bir gözü kör bir karga çıkmış. Yolculardan biri: “Karga uğursuz hayvandır, dönelim geri” demiş; ötekiler de döneceklermiş ama biri: “Yahu,” demiş, “bu karga bizim başımıza geleceği nereden bilir? Bilseydi, kendi başına geleceği bilirdi de böyle bir gözü kör olmazdı!”

Kendi işlerine bakıp düzeltemeyenler, başkalarının işine karışırsa böyle bir tuhaf olur.

256

YOLCULARLA BALTA

İki kişi birlikte yola çıkmışlar. Biri bir balta bulmuş. Arkadaşı: “Bir balta bulduk” demiş; bunun üzerine öteki: “Bir balta bulduk deme, sen bir balta buldun de” demiş. Gitmişler, gitmişler, arkalarından ayak sesleri duymuşlar. Dönüp bakmışlar, bir de ne görsünler? Baltayı yitirenler mallarını is-

temeye geliyor. Baltayı bulan: “İşimiz kötü” demiş. Bunun üzerine öteki: “Neden işimiz kötü diyorsun? Benim işim kötü de. Sen baltayı bulduğun zaman beni işin içine kattın mı ki şimdi katıyorsun” demiş.

Dostunun mutluluğundan payını alamayan kimse, yıkımından da yerinmez, bu masal onu gösteriyor.

257

YOLCULARLA ÇINAR AĞACI

Bir yaz günü öğle vakti iki yolcu yorulmuş, sıcağın terlemişler, uzaktan bir çınar görünce sevinip hemen gitmişler, gölgesine serilmişler. Biraz sonra başlarını kaldırıp bakmışlar, birbirlerine: “Kısır bir ağaç, yemişi yok ki! Ne işine yarıyor insanın” demişler. Bunun üzerine ağaç dile gelmiş: “Ne iyilik bilmez insanlarsınız siz! Benim altımda oturmuş seriniyor, yorgunluğunuzu gideriyorsunuz, bu iyiliğimi unutup bana kısır diyor, insanın bir işine yaramaz diyorsunuz” demiş.

İnsanlar arasında da öyleleri vardır: Bazılarının talihi o kadar kötüdür ki komşularına iyilik ederken bile bir işe yaradıklarına inandıramazlar.

258

YOLCULARLA ÇALILAR

Birkaç yolcu deniz boyundan giderken bir tepeye varmışlar. Bakmışlar, uzakta çalılar görmüşler: “Bir savaş gemisi olacak, şimdi gelir buraya yanaşır” diye beklemişler. Az sonra yel çıkmış, çalılar yolculardan yana eğilmiş: “Savaş gemisi değil, yük gemisi” demişler, gene beklemişler. Bakmışlar ki geminin yaklaştığı yok, kendileri ona doğru yürümüş-

ler. Çalı olduğunu görünce: “Biz ne alıklık etmişiz! Bir hiçe kanıp da beklemişiz” demişler.

Bazı insanlar da vardır, uzaktan bir şey sanıp korkarsınız: yanlarına vardınız mı hiçlikleri belli olur. Bu masal onlar için söylenmiş.

259

YOLCUYLA DOĞRU SÖZ

Yolcunun biri bir çölde giderken bir kadın görmüş. Birbaşına oturan, gözlerini yere eğmiş bir kadıncağız... Yolcu: “Kimsin sen?” diye sormuş. Kadın: “Doğru sözüm ben” demiş. “Ne diye kenti bıraktın da çölde oturuyorsun?” diye sorunca da: “Ne yapayım? Eskiden yalana az kişide raslanırdı; şimdiyse ne denilse, ne işitsen işine yalan karışıyor” demiş.

Yalan, doğru sözden çok olunca, yaşamak insanlar için zorlaşır, acılaşır.

260

YOLCUYLA HERMES

Adamın biri uzun bir yola çıkacakmış, ne bulursa yarısını Hermes tanrıya adanmış. Gitmiş, gitmiş, bademle hurma dolu bir torba bulmuş. İçinde para var sanarak sevinçle yerden almış, sallamış, açmış; para olmadığını görünce gene elinden atmamış: “Ne yapalım! Bu da kazançdır” diyerek bademleri de, hurmaları da yemiş, sonra bademlerin kabuklarını, hurmaların çekirdeklerini toplamış, bir dua taşı üzerine götürüp: “İşte adağımı yerine getiriyorum, Hermes tanrı, sana bulduğumun içinden de veriyorum, dışından da” demiş.

Bu masal, açgözlülükten tanrıları bile kandırmaya kalcan pinti için söylenmiş.

YOLCUYLA TALİH

Adamın biri uzun uzun yol gitmiş, yorulmuş, bitkin bir durumda bir kuyunun başına serilivermiş. Öyle kalsa kuyuya yuvarlanıverecekmiş, ama talih gelmiş uyandırır: “Kalk be adam! Sen bu kuyuya düşseydin suçu kendi düşüncesizliğine bulmaz, bana bulurdun” demiş.

Çoğu kimseler, kendi suçlarıyla yıkıma uğradılar mı, suçu tanrılara bulur, talihten yakınırılar.

EŞEKLERİN ZEUS'TAN DİLEDİKLERİ

Bütün gün yük taşıyıp yorulmak eşeklerin canına tak demiş. Zeus tanrıya elçi gönderip ahınyazılarının değiştirilmesini dilemişler. Zeus, o işin olamayacağını anlatmak için: “Siz işeyip işeyip sidiğinizden bir ırmak yaparsanız, o zaman kurtulursunuz” demiş. Eşekler sahi sanmışlar; onun için o gün bugündür nerede bir eşek sidiği görseler hepsi durur, işemeye başlarlar.

Bu masal, kimsenin alın yazısının değişmeyeceğini göstermek için söylenmiş.

EŞEĞİ DENEYEN ADAM

Adamın biri bir eşek alacakmış, pazara gitmiş, bir tane bulmuş, denemek için evine getirmiş. Öteki eşeklerin arasına götürüp yemliğin başına bırakmış. Eşek bütün eşekler arasında en tembelini, en oburunu bulup onun yanına gitmiş. Adamcağız hayvanın bir iş yapmadığını görünce başına yuları geçirmiş, gene pazara götürüp sahibine geri vermiş. Eşe-

ğın sahibi: “Geri getiriyorsun, ama iyice denedin mi?” diye sorunca öteki: “Denemeye hacet kalmadı. Ne eşek olduğu seçtiği arkadaşından belli” demiş.

Biz de kimlerle düşünüp kalkarsak, huyumuzu onlarınki gibi bilirler.

264

YABAN EŞEĞİYLE EV EŞEĞİ

Yaban eşeğinin biri bakmış ki bir ev eşeği iyi bir yere bağlanmış, güneşlene güneşlene, rahat rahat otluyor, durumuna, semizliğine imrenmiş: “Ne mutlu sana” demiş. Bir gün de bakmış ki eşekçi, o çşeye ağır bir yük yüklemiş, elindeki sopayla vura vura götürüyor; bunu görünce, “Hiç imrenilecek durum da değilmiş senin durumun. Meğer senin o bol bol yiyip içmen, çektiğin sıkıntılara karşılıkmış” demiş.

Sıkıntı ve güçlkle karışık gelen mutluluğun imrenilecek yanı mı vardır?

265

TUZ YÜKLÜ EŞEK

Tuzyüklü bir eşek çaydan geçiyormuş, ayağı kayıp suya yuvarlanmış. Tuz suda eriyivermiş. Eşek kalkıp da yükünün hafiflediğini görünce ayağının kaydığına pek sevinmiş. Bir gün de sahibi o eşeye sünger yüklemiş. Eşek yükün suda hafiflediğini öğrendi ya! Çaya varır varmaz ayağı kaymış gibi suya serilivermiş. Süngerler suyu içtikçe şişmiş, şişmiş, ağırlaşmış; o kadar ki eşek bir türlü kalkamamış, ölüp gitmiş.

İnsanların başına da yıkımların çoğu kendi düzenlerinden gelir.

EŞEKLE TANRI YONTUSU

Adamın biri eşeğine bir tanrı yontusu yüklemiş, pazara götürüyormuş. Yolda yontuyu kim gördüyse tanrıya saygısından yerlere kapanmış. Eşek kendine tapıyorlar sanmış, öyle bir kurum, öyle bir çalım gelmiş ki: “Yürümem ben artık” diye direnmiş. Eşekçi işi anlamış, sopasını hayvanın sırtına bir indirmiş: “Heç bitti de insanların eşeklere tapması mı kaldı” demiş.

Başkalarının üstünlükleriyle övünmeye kalkanların durumu böyle olur, herkesi kendilerine güldürürler.

ASLAN POSTU GIYMIŞ EŞEKLE TILKI

Eşeğin biri eline bir aslan postu geçirmiş, sırtına alıp öteki hayvanların arasında dolaşmış, hepsini korkutmuş. Bir tilki görmüş: “Şunu da bir korkutayım” demiş. Ama tilki önceden o eşeğin sesini duymuşmuş: “Ben de korkardım, korkardım ya, senin anırdığını işittim, kanmam artık” demiş. Eğitilip inceltilmemiş insanlar da öyledir. Giyimlerine kuşamlarına bakıp bir şey sanırsınız, ama bir türlü susamazlar; ağızlarını da bir açtılar mı ne oldukları ossaat anlaşılır.

ATIN DURUMUNA İMRENEN EŞEK

Eşek, atın durumuna bakıp imreniyormuş: “Bol bol yediriyorlar, tımar ediyorlar, bir şeyi esirgemiyorlar; benimse iyice bir karnımı doyurduğum olmuyor. Sonra da her işi bana gördürüyor, etmedikleri eziyeti koymuyorlar” demiş. Gel zaman git zaman bir savaş açılmış, baştan aşağı demir kuşak-

lı bir yiğit ata binmiş, hayvanı savaşın ta ortasına sürmüş. Zavallı at aldığı yaralardan kurtulamamış, ölmüş. Eşek bunu görünce eski dediklerinden vazgeçmiş, ata acımış. Büyüklerle zenginlerin durumuna imrenmeyelin; başlarında dolaşan tehlikeleri, herkesin onları kıskandığını düşünelim de yoksulluktan yakınmayalım.

269

EŞEK, HOROZ, BİR DE ASLAN

Horozun biri bir gün çayırdaki bir eşeğin yanında çöplenişiyormuş. Öteden bir aslanın eşeğin üzerine atılmaya hazırlandığını görünce avazı çıktığı kadar bağırmağa başlamış. Meğer aslan horozdan korkmuş, o sesi duyunca kaçmış oradan. Eşek, aslanın kendisinden korkup kaçtığını sanarak peşine düşmüş, kovalamaya başlamış. Gitmişler, gitmişler, horozun sesinin yetişemediği bir yere varmışlar: Orada aslan dönüp eşeği parçalayıvermiş. Zavallı eşek ölürken: “Benim babam asker değildi, dayım asker değildi, ben ne dedim de kalktım savaşa heves ettim” demiş.

Düşmanın kendini küçük göstermesine kanmayın, sizi pusuya düşürüp kolayca yenmek içindir: bu masal onu gösteriyor.

270

EŞEK, TILKI, BİR DE ASLAN

Bir eşekle bir tilki ahbab olmuşlar, birlikte ava gitmişler. Önlerine bir aslan çıkmış. Başlarında dolaşan tehlikeyi görünce tilki usulca aslanın yanına gitmiş: “Bana dokunma da eşeği getireyim ben sana” demiş. Aslan razı olmuş. Tilki

eşegi bir tuzağa doğru götürmüş, içine düşürmüş. Aslan bakmış ki eşek tuzaktan kurtulamayacak, önce tilkinin işini görmüş, sonra eşeğe gitmiş.

Dostuna, ortağına tuzak kurmaya kalkan da çoğu zaman onunla birlikte kendine de eder.

271

EŞEKLE KURBAĞALAR

Odon yüklü bir eşek bir bataklıktan geçiyormuş. Ayağı kayıp düşmüş, bir türlü kalkamamış; başlamış yanıp yakınmaya. Onun inlemesini duyan kurbağalar: “Ayol, ya bizim gibi bütün ömrünü burada geçirseydin ne yapardın? Bak, daha yeni geldin, elbette seni buradan kurtaracaklar, gene de dayanamıyor, böyle yakınıyorsun” demişler.

Kadın yaradılışlı erkekler vardır, başkalarının kolayca katlandığı en küçük sıkıntıya dayanamaz, inim inimi inilerler; bu masal onlar için söylenmiş.

272

EŞEKLE KATIR

Bir katırla bir eşegi yüklemişler, yola çıkarmışlar. ikisinin taşıdığı da birmiş; eşeğe ne kadar yüklemişlerse katıra da o kadar yüklemişler. Eşek kızmış bu işe: “Katıra bana yedirdiklerinin iki katını yediriyorlar, bari yükü de iki kat vursalar” demiş. Gitmişler, gitmişler, eşekçi eşeğin pek yorulduğunu anlamış, yükünün bir parçasını alıp katırın sırtına koymuş. Daha gitmişler, eşeğin hiç gücü kalmamış. Bu kez eşekçi onun sırtında ne varsa hepsini alıp katıra yüklemiş. Katır başını kaldırıp eşeğe bakmış, demiş ki: “Şimdi söyle baka-

lim: Bana sana yedirdiklerinin iki katını yedirmeleri doğru değil miymiş?”

Kimseye verilen parayı çoğumsamadan önce başlangıçta ne yapıyor, ona değil; sonunda ne yapıyor, ona bakmalıyız.

273

EŞEKLE BAHÇIVAN

Bir bahçivanın bir eşegi varmış. Çok çalışır, az yermiş; bu durumdan bezmiş, Zeus’a yalvarıp: “Beni şu bahçivandan kurtar da başka bir efendi ver” demiş. Zeus eşegin yakarısını kabul etmiş, bu kez de bir çömlekçiye sattırmış. Eşek genç hoşnut olmamış. Nasıl hoşnut olsun? Eskiden yalnızca zerzevat taşırken bu kez sırtına ağır ağır balçık torbaları yüklemişler, testi, çömlek yüklemişler, devirip kırmaları diye de yolda hiç rahat bırakmamışlar. Gene Zeus’a yalvarmış, başka bir efendi istemiş. Bu kez bir sepicinin eline düşmüş. Yeni efendisini hiç sevmemiş. Onun ne iş yaptığını gördükçe: “Ne dedim de ilk efendilerimden yakındım! Bir gün gelecek, bu herif benim derimi de tabaklayacak” dermiş.

Uşak, hizmetçi kısmı ilk efendilerinin değerini sonrakilere eline düştükten sonra anlarlar.

274

EŞEK, KARGA, BİR DE KURT

Sırtı yaralı bir eşek, çayırdaki otluymuş. Gelmiş üzerine bir karga konmuş, başlamış yarasını gagalamaya. Eşek can acısından anırmış, yerinde duramaz olmuş, oradan oraya koşmuş. Biraz ötede oturan eşekçi bu durumu görünce kahkahayla gülmüş. Oradan bir kurt geçiyormuş: “Ne talihsiz başımız varmış bizim! Bizi gördüler mi, hemen arkamıza düşer, bizi öldürmek isterler; ama eşek yanlarına vardı mı gü-

lümseyerek karşılarları” demiş. Kötü kişilerin ne mal oldukları hemen belli olur, bu masal onun için söylenmiş.

275

EŞEKLE KÜÇÜK KÖPEK

Adamın birinin bir küçük köpeği, bir de eşegi varmış; hep köpeğiyle oynamış. Yemeğini gidip çarşıda yese, köpeğini unutmaz, ona bir şey getirir, köpek kuyruğunu sallayarak yanına gelince önüne atıverirmiş. Eşek bu durumu kıskanmış: “Ben de yaparım” diyerek akşam efendisine karşı gitmiş, sıçrayıp oynamış, adamcağızın boynuna atılmaya kalkmış; ama ayağıyla vurup canını acıtmış. Efendisi kızmış, dövdüre dövdüre ahıra gönderip bağlatmış.

Her iş herkesin elinden gelmez, bu masal onu gösteriyor.

276

BİRLİKTE YOLA ÇIKAN EŞEKLE KÖPEK

Bir eşekle bir köpek birlikte yola çıkmışlar. Yerde bir mektup bulmuşlar. Eşek mektubu almış, açmış, köpek de dinlesin diye yüksek sesle okumaya başlamış. Mektupta hep çağırır, arpa, yulaf, ot sözleri geçiyormuş. Köpek dinleye dinleye sıkılmış: “Hele birkaç satır aşağısını oku, dostum; bakalım et sözü, kemik sözü hiç geçmiyor mu?” demiş. Eşek mektubu baştan aşağı okumuş, köpeğin aradığını bulamamış. Bunun üzerine köpek: “Atıvero mektubu, dostum,” demiş; “bak-sana, baştan aşağı anlamsız şeylerle dolu!”

277

EŞEKLE EŞEKÇİ

Eşegin biri, sahibinin önü sıra giderken canı sıkılmış, doğru yolu bırakıp patikalara, bayırlara sapsmış. Bir uçurum

başına gelmiş; yuvarlanacağı sırada eşekçi arkasından yetişmiş, kuyruğundan çekip döndürmek istemiş. Ama eşek inat etmiş. Eşekçi bakmış ki olmayacak, eşeği bırakmasa kendisi de onunla uçuruma yuvarlanacak, salıvermiş; “Ne halin varsa gör! yendin beni, yendin ama bilmiş ol, senin için hayırlı bir yeniş değil bu!” demiş. Bu masal inatçı için söylenmiş.

278

EŞEKLE AĞUSTOS BÖCEKLERİ

Eşeğin biri ağustos böceklerinin ötmcsini duymuş, bayılmış onların sesine. (24) “Siz ne yiyorsunuz da sesiniz böyle tatlı oluyor, cana can katıyor?” diye sormuş. Ağustos böcekleri: “Biz çiğle kamımızı doyururuz” demişler. Eşek: “Bari ben de çiğ yiyeyim, benim sesim de böyle güzel olsun!” diye çiğ yağmasını beklemiş, acıdan ölüp gitmiş. Yaradılışına uymayacak işlere kalkışan kimse, o istediğini yerine getirebilmek şöyle dursun, başına büyük büyük belalar açar.

279

ASLAN OLMAYA KALKAN EŞEK

Eşeğin biri aslan postuna bürünmüş, herkes onu bir aslan sanmış; hayvanlarda, insanlar da onu görünce kaçmışlar. Ama yel esmeye başlamış, eşeğin üzerindeki aslan postunu aldığı gibi yere atmış, eşek çıplak kalmış. Bu kez de korkanların hepsi onun üzerine yürüyüp sopayla, topuzla canını çıkarmışlar. Yoksul musun, küçük müsün? zenginlere öykünmeye kalkma, kendini gülünç eder, başına bela getirirsin; bizim olmayan bir şeyi, ne kadar uğraşsak, gerçekten kendimize mal edemeyiz.

(24) Ağustos böceklerinin cıvıltısına bayılmak eşeğin anlayışsızlığından değil, bütün Yunanlılar ağustos böceğinin sesinden hoşlanır, en tatlı müzik diye dinlerlermiş.

280

YABAN HUNNABI YİYEN EŞEKLE TILKI

Eşegin biri bir yaban hunnabının dikenli dikenli yapraklarını yiyormuş. Oradan bir tilki geçmiş, alaya başlamış: “Senin yumuşacık bir dilin var, o sert şeyi nasıl yiyebiliyorsun?” demiş.

Bu masal kaba kaba, acı acı söz söyleyenler için uydu-
rulmuş.

281

TOPALLAYAN EŞEKLE KURT

Eşegin biri çayırdaki otluymuş, bakmış uzaktan bir kurt geliyor, yalancıkdan topallamaya başlamış. Kurt yaklaşmış: “Ne oldu sana böyle?” diye sormuş. Eşek: “Bir çitten geçiyordum, ayağıma diken battı; sen şimdi beni yiyeceksin, yiyeceksin ya, bari şu diken çıkar, ağzımı acıtmasın!” demiş. Kurt kanmış bu söze. Gidip eşegin ayağını kaldırmış, diken aramaya başlamış; o arayadursun, eşek budur ağzım! diyerek bir çiftte savurmuş, kurdun dişlerini söküvermiş. Bunun üzerine kurt canı yana yana: “Oh olsun bana!” demiş, “ben babamdan kasaplık öğrendim, ne demeye hekimliğe kalkarım!” Bilmedikleri işlere girişen insanlar da böyle başlarına bela açarlar.

282

YABAN GÜVERCİNLERİYLE EV GÜVERCİNLERİ

Kuşçunun biri ağlarını kurup birkaç da ev güvercini bağlamış. Sonra bir yana çekilmiş, ne olacağını seyretmiş. Yaban güvercinleri bakmışlar ki ağlara bir takım güvercinler tutulmuş, hal hatır sormak için olacak, yanlarına gelmiş, ken-

dileri de yakalanıvermişler. Kuşçu koşup gelmiş. Yaban güvercinleri başlarına geleni anlayınca ev güvercinlerine acı acı sitem etmişler: “Biz sizin kardeşleriniz değil miyiz? Buraya tuzak kurulmuştur diye neden haber vermezsiniz?” demişler. Ev güvercinleri: “Ne yapalım?” demişler, “hısım akrabaya iyilik edeceğiz diye efendiyi mi kızdıralım? Sonra acısını bizden çıkarır.”

Bir evin uşakları, hizmetçileri de öyledir; efendilerini darıltmamak için soylarını soplarını düşünmez, dostlukta bir kusur ederlerse hiç ayıplamayın.

283

KUŞÇUYLA İBİBİK KUŞU

Kuşçunun biri avlanmak için ağ kuruyormuş. Öteden bir ibibik kuşu gelmiş, merak etmiş, kuşçuya: “Bu nedir böyle?” diye sormuş. Kuşçu: “Bir kent kuruyorum, bu da temelleri” demiş, sonra uzaklaşıp bir yere saklanmış. İbibik kuşçunun dediğine inanıp ağlara yaklaşmış, yakalanmış. Kuşçu koşup gelince ibibik: “Senin kurmak istediğin böyle bir kentse, oturana çok olmaz o kentin!” demiş.

Bir evden, bir kentten kaçan çok olursa, oranın efendileri iyi değildir demektir; bu masal onun için söylenmiş.

284

KUŞÇUYLA LEYLEK

Kuşçunun biri turnakuşlarını tutmak için tuzak kurmuş, kendisi de bir köşeye çekilmiş. Dönüşte bakmış ki turnaların arasında bir de leylek var, onu da salıvermemiş. Leylek başlamış yalvarmaya: “Benim insanlara bir kötülüğüm mü dokunuyor? Benden iyilik görüyorsunuz, yırtanları öldürüyo-

rum” demiş. Kuşçu: “Sen kötü değilsin, değilsin ama kötülerin arasında ne işin vardı? Şimdi çekersin düşüncesizliğinin cezasını!” demiş. Bizler de kötülerden kaçalım ki bizi onlarla bir tutmasınlar.

285

KUŞCUYLA KEKLİK

Kuşçunun birine akşam geç vakit konuk gelmiş. Bakmış ki yemeği az: “Ayıp olmasın! bari bizim kekligi kesiverelim!” demiş. Keklik efendisinin niyetini anlayınca: “İyilik bilmezlik derler bu seninkine!” demiş. “Benim az mı iyiliğimi gördün? Ben ötüp ötüp buraya keklikleri çağırmadım mı? Senin onları yakalamana yardım etmedim mi?” Bunun üzerine kuşçu: “Ben sana nasıl acırım? Kendin-söylüyorsun: senin kendi soyuna bile iyiliğin yok!” demiş.

Soyuna sopuna hayınlık edeni kimseler sevmez, hizmet ettikleri kimselerin bile onlara güveni olmaz; bu masal onu gösteriyor.

286

TAVUKLA KIRLANGIÇ

Tavuğun biri bir yerde yılan yumurtaları görmüş, kimsesiz kalmışlar diye acımış, üzerlerine yatmış. Az zaman sonra yumurtaların içinden yılanlar çıkmış. Bunu gören bir kirlangic gelmiş, tavuğa: “Ayol! sen ne budalalık ettin?” demiş. “Bunlar büyüyünce ilk işleri sana kötülük etmek olacak; ne vardı bunlara bakacak?”

Ne kadar uğraşsanız kötülerini yola getiremezsiniz.

ALTIN YUMURTLAYAN TAVUK

Adamın birinin güzel bir tavuğu varmış, her gün bir altın yumurta yumurtlamış. “Bu hayvanın karnında bir altın madeni olacak!” demiş, bıçağını kaptığı gibi kesmiş, içine bir de bakmış ki öteki tavuklarınkı nasılsa, o da öyle. Birdenbire zengin olmaya kalkmış, o yüzden elinde olanı da yitirmiş.

Elimizdekiyle yetinip daha çoğuna göz dikmeyelim; bu masal onun için söylenmiş.

YILANIN KUYRUĞUYLA GÖVDESİ

Bir gün yılanın kuyruğu: “Asıl işi ben görüyorum, önce ben yürüyüp sizi de ben yürütüyorum!” demiş. Gövdenin öteki parçaları: “Bizi nasıl sen yönetirsin? senin ne gözün var, ne burnun!” demişler. Ama kandıramamışlar. Ne söyledilerse işe yaramamış, kuyruğu bir türlü akıllandıramamışlar. Bütün gövdeye kuyruk buyurmuş. Ama kuyruğun buyurmasının sonu ne olur? Körü körüne çeke çeke götürmüş, gövdeyi taşlık bir çukura düşürmüş. Yılanın her yanı yara bere içinde kalmış. Bu kez kuyruk başa dönmüş, yalvarıp yakarmış: “Ben ettim, sen etme! Kurtar beni bu durumdan! Sana karşı çıkmakla ne büyük suç işlemişim, şimdi anlıyorum!” demiş.

Bu masal, başarındakini dinlemek istemeyen kötü huy- lu, inatçı insanlar için söylenmiş.

YILAN, GELİNCİK, FARELER

Bir evde bir yılanla bir gelincik kavgaya tutuşmuşlar. Evin fareleri: “Biz artık kurtulduk! Yılanla gelincik birbirini yiyecek, bizi rahat bıracaklar!” deyip deliklerinden çıkmışlar. Yılanla gelincik fareleri görünce hemen kavgalarını bırakmış, onların üzerine atılmışlar.

Devlet işlerinde de öyledir: baştakilerin kavga etmelerine sevinip karışanlar, iki yandan da kötülük görürler.

YILANLA YENGEÇ

Bir yılanla bir yengeç bir yerde oturuyorlarmış. Yengeç yılanla iyi geçinmek istiyor, bir kötülük etmiyormuş; ama yılanın iyisi olur mu? İçinden hep: “Şunu acaba nasıl soksam!” diye düşünürmüş. Yengeç işi anlamış: “Bırak şu huyunu, sen de doğru ol” diye düşünürmüş. Yengeç işi anlamış: “Bırak şu huyunu, sen de doğru ol!” diye öğüt vermişse de dinletememiş; bakmış ki olacak gibi değil, işin sonu kendine dokunacak, yılanın uyumasını beklemiş, boğazına atılmış, öldürüvermiş. Onun öyle upuzun, dümdüz yattığını görünce de: “Bundan sonra istediğin kadar doğru ol, para etmez ki! öldün bir kez. Beni dinleyip de önceden doğruluğa özenseydin, canını kurtarırdın!” demiş.

Bazı insanlar da vardır, sağlıklarında dostlarına bile kötülük eder, ancak ölümlerinden herkese iyilik gelir; bu masalı işte onlara anlatmalı.

YILANIN ZEUS'A YAKINMASI

Yılanın birini insanlar çiğner dururlarını, dayanamamış, ulu Zeus'un katına varıp yakınmış. Zeus: "Başına ilk basana vursaydın, ikincisi sana sokulamazdı!" demiş. Kendilerine ilk saldıranlara karşı koyanlar, ötekileri de yıldırırlar; bu masal onu gösteriyor.

BUMBAR YİYEN ÇOCUK

Çobanlar kırdaki kurban keseceklermiş, komşuları da davet etmişler. Yoksul bir kadın çocuğunu alıp gelmiş. Çocuk yemiş, yemiş, karnı şişmiş; o kadar ki daha yemek bitmeden çıkarmaya başlamış. "Anne! bağırsaklarımı kusuyorum!" deyince anası: "Sen kendi bağırsaklarını değil, yediklerini kusuyorsun" demiş.

Bu masal, borç etmeyi sevenler için söylenmiş: başkalarının parasını almaya hazır dırlar ama bir de geri istendi mi, kendi malları ellerinden alınıyormuş gibi üzülürler.

ÇEKİRGE AVLAYAN ÇOCUKLA AKREP

Çocuğun biri kalenindibinde çekirge tutuyormuş. Birçok tuttuktan sonra bir akrep görmüş, onu da çekirge sanıp yakalamak istemiş; tam avucuna koyacağı sırada akrep kuyruğunu kaldırmış: "Hele beni bir tut da göreyim! demiş; tanrılar bilir ya! beni tuttuğun gibi bütün çekirgelerini de yitirirsin!"

Herkese karşı davranışımız bir olmaz, içinde iyisi bulunur, kötüsü bulunur!... Bu masal onun için söylenmiş.

ÇOCUKLA KARGA

Kadının birinin küçük bir çocuğu varmış, sonu ne olacak diye gitmiş, bakıcılara danışmış. Bakıcılar: “Senin çocuğunu bir karga öldürecek!” demişler. Kadın korkmuş, kocaman bir sandık yaptırmış, çocuğunu onun içine saklamış; her gün belli saatlerde gelip sandığı açar, çocuğa yiyecek verirmiş. Bir gün çocuk sandık açılınca başını çıkaracak olmuş, karga kafasına benseyen kilit düşüp beynini parçalamış.

YIĞITLE ASLAN RESMİ

Yaşlı bir adamcağızın bir tek oğlu varmış. Delikanlının gözü bir şeyden yılmazmış, avı da pek severmiş. Yaşlı adam bir gece uyuyormuş, düşünde oğlunu bir aslanın parçaladığını görmüş, çok korkmuş. Büyük, yüksek bir ev yaptırmış, oğlunu oraya kapamış, bir daha da dışarı çıkarmamış, ava göndermemiş. Delikanlı eğlenmiş diye evin duvarlarına birçok hayvan resimleri yapılmış, bunların içinde bir de aslan varmış. Delikanlı o resimlere baktıkça eğlenmek şöyle dursun, ava gittiği günleri anıp anıp içlenirmiş. Bir gün aslan resminin yanına gitmiş: “Sen ne kötü hayvanmışsın! Ben hep senin yüzünden, babamın gördüğü o yalancı düş yüzünden karılar gibi eve kapandım, bir yere çıkamıyorum. Sana ne etsem ben?” demiş, aslanın gözünü çıkarmak için yumruğunu duvara indirmiş. Ama duvarın orasında küçük bir çivi varmış, delikanlının tımağına batmış, çok acıtmış. Çocuğun parmağı şişmiş. Ertesi gün bir ateş gelmiş, bir türlü iyileştirememişler. Çocuk hastalıktan kurtulamamış, ölmüş. Aslan sahici aslan değilmiş, bir resimmiş ama gene de çocuğu öldürmüştü; yaşlı adamın emekleri boşa çıkmış.

Alnımıza yazılan başımıza gelir; kurtulmak için ne yap-
sak boştur; iyisi mi, ses çıkarmadan razı olmalıyız.

296

HIRSIZ ÇOCUKLA ANASI

Çocuğun biri okulda arkadaşının tahtahtasını çalmış, eve annesine getirmiş; annesi de öğüt verip böyle şeyler yapma diyeceğine sevinmiş. Sonra çocuk bir giysi çalmış, onu da eve getirmiş; annesi daha çok sevinmiş. Çocuk büyümüş, bir delikanlı olmuş, hırsızlığa alışmış bir kere, artık çalar çalar annesine getirmiş. Ama bir gün yakayı ele vermiş; ellerini arkasına bağlayıp boynunu vurmaya götürmüşler. Annesi de yanında gidiyor, göğsüne vurup vurup ağlıyormuş. Delikanlı: “Annemin kulağına bir şey söyleyeceğim” demiş, bırakmışlar. Annesinin yanına gider gitmez kulağının memesini ısırtıp koparıvermiş. Kadın: “Bu ne? Bütün günahların yetmiyor gibi bir de anneni mi sakat etmek istedin!” deyince delikanlı: “Ben ilk çaldığım tahtahtayı sana getirdiğim gün beni dövseydin ben bugün bu durumda olmazdım, beni boynunu vurmaya götürmezlerdi” demiş.

Daha başında önüne geçilmeyen kötü huy büyür gider, bir daha düzeltilemez; bu masal onu gösteriyor.

297

ÇİMMEYE GİDEN ÇOCUK

Çocuğun biri ırmakta çimmeye gitmiş, az kalmış boğuluyormuş. Uzaktan bir adam geçtiğini görmüş, yardıma çağırılmış. Ama o adam çocuğu hemen kurtaracağına: “Düşüncesizliğin sonu böyle olur! korkmadan ne diye suya girersin?” gibi sözlerle öğüt vermeye başlamış. Çocuk: “Hele sen bir y-ol beni şu sudan çek, kurtar, öğütlerini sonra verirsin!” demiş.

Bazı kimseler vardır, sırası olsun olmasın, öğüt vermeye kalkarlar; bu masal onlara söylenmiş.

298

EMANETLE ANT

Adamın biri bir dostuna emanet para bırakmışmış, bir gün gelip istemiş; bakmış ki “Sen bana bir şey vermedin, yanıyorsun” diyor, paranın üzerine yatmak istiyor: “Yargıç önüne gidelim, ant içer misin?” diye sormuş. Öteki korkmuş, o gün kalkmış bir düşünmek için, köye gitmiş. Kentin kapısından çıkarken bir topala raslamış: “Sen kimsin? nereye gidiyorsun?” diye sormuş. Topal: “Bana Ant derler, yalan yere ant içenleri cezalandırmaya gidiyorum” demiş. Öteki bunu duyunca: “Peki sen bir çıktığın kente bir daha kaç yıl sonra dönersin?” diye sormuş. Topal: “Kırk yıl sonra dönerim ya! bazen otuz yılda döndüğüm de olur” demiş. Bunun üzerine adanın hiç tasası kalmamış, ertesi gün yargıç önüne gidip: “Hayır, bana emanet para veren olmadı” diye ant içmiş. Bir de bakmış ki Ant karşısına dikilmiş, yakalayıp bir uçuruma yuvarlamak istiyor: “Hani sen en aşağı otuz yılda bir gelirim diyordun, beni bir gün bile rahat bırakmadın” demiş; bunun üzerine Ant: “Pek canımı sıkın olursa ben hemen o gün gelirim” demiş.

Tanrı, bir suçluyu cezalandırmak isteyince süre beklemez.

299

BABAYLA KIZLARI

Bir adamın iki kızı varmış, birini bir bahçivana, ötekini de bir çömlekçiye vermiş. Bir gün kalkmış, büyük kızına, bahçivanın karısına konuk gitmiş: “Nasılısınız? işleriniz yolunda

mı?" diye sormuş. Kızı: "Çok şükür, bir eksigimiz yok; tanrılar bol yağmur yağdırır da bostanımız sulanırsa başka bir dileğimiz kalmaz" demiş. Az zaman sonra adamcağız ikinci kızına, çömlekçinin karısına gitmiş: "Sen nasılsın? işleriniz yolunda mı?" diye sormuş. Kızı da: "Çok şükür, iyiyiz, havalar sıcak olur da çömleklerimiz kurursa tanrılardan başka bir dileyebileceğimiz kalmaz" demiş. Bunun üzerine babası: "A kızım! ablan yağmur yağsın diye dua eder, sen yağmasın diye dua edersin; ben hanginizin duasına amin diyeyim?" demiş.

Bir kişi birbirine uymayacak iki işe girişirse ikisini de başaramaz.

300

KEKLİKLE AVCI

Avcının biri bir gün bir keklik yakalamış, öldürecekmiş. Kuş başlamış yalvarmaya: "Kıyma bana! ben sana nice keklikler yakalatırım" demiş. Bunun üzerine avcı: "Ben seni öldürmeyeyim de kimi öldüreyim? Bak, sen sendi dostlarına, kardeşlerine kötülük etmeye kalkıyorsun!" demiş.

Dostlarına tuzak kurmaya kalkan kişi o tuzağa çoğu kendi düşer, bu masal onu gösteriyor.

301

SUSAYAN KUMRU

Kumrunun biri pek susamışmış, bir duvarda bir testi resmi görmüş, sahici sanıp yukarıdan hızla inmiş, kendini duvara çarpmış. Kanatlarının ucu kırılmış, kendi yere düşmüş, kolayca yakalanmış. Bazı insanlar da ateşli olur, bir işe düşüncesizce atılır, farkına varmadan başlarını belaya sokarlar.

302

KUMRU YLA ALAKARGA

Bir güvercinlikte beslenen bir kumru: "Bakın, ben ne çok yavru yetiştiriyorum!" diye övünüp duruyormuş. Bunu bir alakarga duymuş. "Ayol!" demiş, "sen bu durumunA övünmeli değil, yerinmelisin: ne kadar çok yavru yetiştirirsen o kadar çok köle veriyorsun demektir!"

Kullar, köleler için de öyledir: en bahtsızları, kölelikleri sırasında en çok çocuk yetiştirenleridir.

303

HEYBE

Prometheus insanı balçıktan yoğurup bitirdikten sonra boynuna bir heybe asmış, heybenin bir gözüne her insanın kendi kusurlarını, öteki gözüne de başka insanların kusurlarını koymuş. Ama içinde başkalarının kusurları bulunan göz öne, ötekiyse arkaya düşmüş; bunun içindir ki her insan başkalarının kusurlarını kolayca görür de kendininkileri göremezmiş.

Bu masal, kendi işlerini başaramayan, gene de başkalarının işine burunlarını sokmaya kalkan beceriksizler için söylenmiş.

304

MAYMUNLA BALIKÇILAR

Maymunun biri bir ağaca çıkmış, balıkçıların ne yaptıklarına bakıyormuş. Bakmış ki ağları ırmağa atıyorlar, balıklar kendiliklerinden gelip ağlara tutuluyor, işi kolay sanmış: "Ben de yaparım!" demiş. Biraz sonra balıkçılar çöküt-

melerini orada bırakıp kendileri karınlarını doyurmaya gitmişler. Maymun hemen ağaçtan inmiş, balığın nasıl tutulduğunu gördü ya! o da hemen balıkçılığa kalkışmış. Öyledir maymun, insandan ne görse kendi de bir yol dener. Ama ağıları bir türlü kullanamamış; suya atmak şöyle dursun, ağlara kendi takılmış, kurtulayım diye çabaladıkça büsbütün dolanmış, boğulacak gibi olmuş. O zaman içinden: “Oh olsun bana! demiş, balıkçılığı öğrenmeden ne demeye balık tutmaya kalkarım!”

İnsan bilmediği bir işe girişince kazanmak şöyle dursun, zarara girer; bu masal onu gösteriyor.

305

MAYMUNLA YUNUSBALIĞI

Âdettir, deniz yolculuğuna çıkanlar yanlarına küçük köpeklerle birkaç da maymun alırlar, uzun yolculukta onların oynamalarını seyrederek vakit geçirirler. Adamın biri gemiye binecekmiş, yanına bir maymun almış. Gemi Attika'nın Sunion burnu açıklarına gelince denizde bir fırtına kopmuş, gemi devrilmiş, herkes yüzerek canını kurtarmaya çalışmış. Maymun da yüzmeye başlamış. Öteden bir yunusbalığı geliyormuş, maymunu görmüş, onu da bir insan sanmış, yardım etmek için gelmiş, usulca altına girmiş, karaya kadar götürmüştü. Atina'nın limanı olan Pire'ye yaklaşmışlar, yunusbalığı maymuna: “Sen Atinalı mısın?” diye sormuş. Maymun: “Evet, Atinalıyım, benim soyum solum içinde ünlü çok kimse vardır” demiş. Yunusbalığı: “Öyleyse Pire'yi de bilirsin” deyince maymun Pire'nin bir insan olduğunu sanmış: “Bilmez olur muyum? Cancığer dostuz!” demiş. Yunusbalığı bu yalana pek içerlemiş, denize daldığı gibi maymunun boğulmasına neden olmuş.

Bu masal, kendileri bir şey bilmeden başkalarını kandırmaya kalkanlar için söylenmiş.

306

MAYMUNLA DEVE

Bir gün hayvanlar toplanıp dernek kurmuşlarmış, maymun kalkmış oynamış. Bütün hayvanların hoşuna gitmiş, hepsi uzun uzun alkışlamışlar. Deve bakmış, maymunun alkışlanmasını kıskanmış: “Ben ne diye oynamıyorum?” demiş. O da kalkmış; o kadar tatsız, çirkin bir oyun oynamış ki hayvanların hepsi kızmış, yuha, çekerek kapı dışarı etmişler.

Kendilerinden üstünleri kıskanıp onların yaptığını yapmaya kalkanların durumu böyle olur.

307

MAYMUNLA YAVRULARI

Dişi maymun her seferinde ikiz doğurmuş, ama o iki yavrudan birini pek sever, şefkatle emzirir, ötekineyse aldırmaz, pek bakmazmış. Ama, tanrının hikmeti, pek sevdiği yavrusunu seveceğim, koklayacağım diye bağına fazla bastırıp boğuverirmiş, ötekiye üzerine pek düşülmediği için yetişip büyümüş.

İnsan ne yaparsa yapsın, bir şeyin üzerine ne kadar düşerse düşsün, talihin yargısının önüne geçemez.

308

FIRTINADAN SONRA

Bir gemi denizde gidiyormuş. Karadan hayli açıldıktan sonra bir fırtına çıkmış, sular dağ gibi kabarmış. Gemi az kalmış batacakmış. Yolculardan biri bir köşede oturmuş, üstünü başını yırtarak yurdunun tanrılarına yakarmış, kurtulursa şu

kadar kurban, bu kadar dua adanmış. Fırtına dinmiş, sular y-atışmış; bu sefer de yolcular yiyip içmeye, oynayıp sıçramaya başlamışlar, geçirdikleri tehlikeyi sanki unutuvermişler. Ama kaptan akli başında bir adammış: “A benim dostlarım” demiş, “eğlenelim, eğlenelim ya, fırtınaya gene yakalanabileceğimizi de unutmayalım!”

İnsan başarılarıyla pek övünmemeli, talihin vefasızlığını da aklından çıkarmamalı; bu masal onun için söylenmiş.

309

ZENGİNLE SEPİCİ

Zenginin biri gitmiş, bir sepicinin dükkânı yanında bir ev almış. Deri kokularına dayanamayıp komşusuna: “Kuzum! sen başka bir yere git!” demiş. Sepici: “Yakında taşınacağım ben” diyerek komşusunu bir zaman oyalamış. Aradan çok geçmemiş, zengin adam deri kokusuna alışmış, bir daha da sepiciyi rahatsız etmemiş. Alışkanlık her türlü sıkıntıyı giderir.

310

ZENGİNLE AĞLAYICI KADINLAR

Bir zenginin iki kızı varmış. Biri ölmüş, başında ağlatmak için parayla birkaç kadın tutmuşlar. Öteki kız annesine: “Biz ne mutsuz insanlarıymız! Bizim yas tutmamız gerek, ama ölüye nasıl ağlanacağını bilmiyoruz; bu kadınlarsa bizim bir şeyimiz değil, dövüne dövüne ağlamasını biliyorlar!” demiş. Bunun üzerine annesi: “Bunda şaşılacak ne var kızım?” demiş, “o kadınlar elbette bizden iyi ağlar, onlar parayla ağlıyor.”

Bazı insanlar vardır, başkalarının başına gelen yıkımdan kendilerine kazanç çıkarmaya bakarlar.

ÇOBANLA DENİZ

Çobanın biri koyunlarını deniz boyunda otlatıyormuş; suları yatışık, uslu görünce: “Ne duruyorum? ben de denize çıkıp ticaret yapayım!” demiş. Hemen koyunlarını satmış, parasıyla hurma alıp gemiye binmiş, açılmış. Biraz sonra bir fırtına kopmuş; adamcağız bakmış ki olacak gibi değil, bari gemi batmasın da canımı kurtarayım diye bütün hurmaları denize atmış, kendisi de bin zorlukla karaya dönebilmiş. Bir hayli zaman geçmiş, deniz boyunda dolaşırken bir adam görmüş. Bakmış ki, o da kendisi gibi suların durgunluğuna imreniyor; “İnanma sen onun öyle durmasına, dostum,” demiş. “Belli, canı gene hurma istiyor da onun için böyle uslu uslu oturuyor!”

İnsanın her uğradığı kaza bir ders olur da gözünü açar.

ÇOBANLA KOYUNLARI OKŞAYAN KÖPEK

Bir çobanın koca bir köpeği varmış; ölü doğan kuzuları da, ölen koyunları da ona yedirirmiş. Bir gün hava bozuk olduğundan sürü ağıldan çıkamamış; çoban bir de bakmış ki köpeği, koyunların yanına gitmiş, hepsini okşuyor. Çoban onun ne düşündüğünü anlamış: “Senin o koyunlar için dilediğin kendi başına gelsin!” demiş.

Bu masal dalkavuklar için söylenmiş.

ÇOBANLA KURT YAVRULARI

Çobanın biri dağda birkaç kurt yavrusu bulmuş: “Şunları besliyelim de büyüyünce hem benim koyunlarıma bakarlarsın, hem de başkalarının koyunlarını kaparsın, bana getirirler” demiş, evine götürmüştü. Ama kurt yavruları büyür büyümeyince, çobanın dışarı çıkmasını fırsat bilip sürüyü perişan etmişler. Çoban dönüp de o durumu görünce: “Oh olsun bana! büyüklerini bile öldürmek gereken hayvanlara yavrudur diye acıyı beslemenin sonu böyle olur işte!” demiş.

Kötüleri kurtarmak, sonrabize karşı kullanacakları güçlerini artırmak demektir.

KÖPEKLER ARASINDA BÜYÜMÜŞ KURTLA ÇOBAN

Çobanın biri, yeni doğmuş bir kurt yavrusu bulmuş, evine götürmüştü, köpekleriyle birlikte büyütmüş. Kurt yavrusu büyümüş. Bir kurt gelip de sürüden bir koyun kaçırırsa o da köpeklerle birlikte kurdun peşine düşer, kovalarmış. Köpekler kurda yetişemezler de geri dönerlerse o gene gider, yetişir, kendi de bir kurt olduğu için payını istermiş; sonra döner gelirmiş. Gelen kurt ağıldan koyun kaçırılmazsa bu kez o, koyunlardan birini gizlice öldürür, köpeklerle paylaşmış. Sonunda çoban işi anlamış, kurdu bir ağaca asıp öldürmüştü.

Yaradılışından kötü olan sonradan uslanıp iyileşemez; bu masal onun için söylenilmiş.

ÇOBANLA KURT YAVRUSU

Çobanın biri bir kurt yavrusu bulur, evine götürüp büyütür. Büyüdükten sonra da ona, o çevredeki sürülerden koyun çalmayı öğretir. Kurt o işi iyice kavradıktan sonra der ki: “Bana hırsızlığı kendin öğrettin; artık senin süründen de, boyuna koyun eksilirse şaşmazsın elbette!”

Doğuştan kötü olanlar bir de hırsızlığa, yağmacılığa alıştırlırsa yabancıardan çok kendi ustalarına hayınlık ederler.

ÇOBANLA DAVARLARI

Çobanın biri koyunlarını bir meşeliğe götürmüş, orada üstü palamut dolu bir meşe görmüş: Abasını ağacın altına yaymış, kendi de tırmanıp yemişleri silkelemiş. Koyunlar palamutları yerken dikkat etmemişler, abayı da yiyivermişler. Çoban ağaçtan inmiş, bir de bakmış ki abası yok. İş anlamış, koyunlarına dönüp: “Sizi hayınlar! başkalarına giyinsinler diye yün verirsiniz, benim abamı elimden alırsınız!” demiş.

İnsanlar arasında da birçoğu yabancılarla iyilik eder de en yakınlarına etmedikleri kötülüğü komazlar.

KURDU AĞILA SOKAN ÇOBANLA KÖPEĞİ

Çobanın biri davarlarını ağıla sokarken farkına varmamış, kurdu da içeri alıyormuş; köpeği görmüş, koşarak gelmiş: “Ne yapıyorsun? davarlarının sence hiçbir değeri yok mu ki kurdu ağıla alıyorsun?” demiş. Kötülerle birlikte yaşamak insanın başına türlü belalar getirir, ölüme bile neden olur.

YALANCI ÇOBAN

Çobanın biri davarlarını köyden hayli uzağa götürürmüş. Adet edinmiş, köylüleri korkutmak için ikide bir: "Kurt geldi, davarlara saldırıyor!" diye bağırırmış; köylüler de korkar, koşuşup gelirler, kurt murt olmadığını görünce kızıp dönerlermiş. Bir gün sahiden kurt gelmiş, hem de bir kurt değil, birkaç tanesi birden gelmiş. Çoban avazı çıktığı kadar bağırmış, bağırmış, ama gene oyun ediyordur diye aldıran olmamış, kurtlar bütün sürüyü perişan etmişler.

Yalancı yalan söyler de ne kazanır? Bir daha doğruyu da söylese kimseyi inandıramaz. Bu masal onu gösteriyor.

SAVAŞ TANRISIYLA YAVUZLUK TANRIÇASI

Bütün tanrılar evlenmeye karar vermişler, her biri tanrıçalardan birini almış. Savaş tanrısının kısmetine de Yavuzluk tanrıçası düşmüş. Pek beğenmiş, çıldırasıya sevmiş. Bunun içindir ki nereye gitse yanından ayırmazmış.

Bir kentte ya da uluslar arasında ne zaman bir yavuzluk olsa savaş da hemen arkasından gelir.

IRMAKLA ÖKÜZ POSTU

Irmağın biri sularının üzerinde bir öküz postu görmüş, adını sormuş. Post: "Benim adım Sert'tir" deyince ırmak hemen üzerine atılmış: "Ya adını değiştirirsin, ya da şimdi seni yumuşatırım!" demiş. Nice sert, çalımlı yiğitleri de feleğin kahırları yumuşatıverir.

321

KIRKILMIŞ KOYUN

Koyunun birini kırkıyorlarmış; ama kırkan pek acemiymiş, makası ikide bir hayvanın etine batırıyormuş. Koyun dönmüş demiş ki: “Yünümü istiyorsan, daha yukarıdan kes; yok, canımı istiyorsan, böyle işkence edeceğine hemen öldür de kurtulayım!”

Bu masal, işlerinde beceriksiz olanlar için söylenmiş.

322

PROMETHEUS İLE İNSANLAR

Zeus'un buyruğu üzerine Prometheus insanları da, hayvanları da yaratmış. Zeus bakmış ki hayvanlar insanlardan çok; Prometheus'u çağırmış: “Olmadı, şunların bir kısmını insan yapıver!” demiş. Prometheus o buyruğu da yerine getirmiş. Bunun içindir ki daha başlangıçta insan olarak yaratılmamış olanların kalıbı insan kalıbı olmuş ama içi insan içi olamamış.

Bu masal yaratılışlarında kabalık, yavuzluk bulunan kimseler için söylenmiş.

323

GÜLLE HOROZİBİĞİ

Bir horozibiği bir gül fidanının yanında yetişmiş. Bir gün güle: “Sen ne kadar güzelsin! Seni tanrılar da seviyor, insanlar da . Seni güzelliğin için de, kokun için de kutlarım!” demiş. Gül: “Beni kıskanma, horozibiği!” demiş. “Ben ne kadar yaşarım ki! Gelip bir koparan olmasa bile çabucak solarım. Ama sen hiç solmaz, hep böyle taze kalırsın!”

Güzellikler, süsler içinde bir zaman yaşayıp sonra feleğin

sillesini yemek, çabucak ölmektense, elimizdekiyle yetinip uzun uzun yaşamak yeğdir.

324

NAR AĞACI, ZEYTİN AĞACI, ELMA AĞACI, BİR DE BÖĞÜRTLEN

Bir gün nar ağacı, elma ağacı, zeytin ağacı arasında: “Benim yemişim iyidir... Yok benimki daha iyidir...” diye bir tartışmadır başlamış. Söylemişler, söylemişler, öfkelenip ağır ağır sözlere başlamışlar. Orada bir çitten onları dinleyen bir böğürtlen varmış: “Arkadaşlar, bırakalım artık kavgayı!” demiş.

Bir ülkenin ileri gelenleri arasında tartışma, kavga baş gösterirse hiçten insanlar kendilerini bir şey sanmaya başlarlar.

325

BORAZAN

Bir ordunun borazancısı düşmanın eline tutsak düşmüş: “Arkadaşlar, bana kıymayın; ben sizden kimseyi öldürmedim. Benim silahım yok ki! elimdeki şu bakır borudan başka nem var benim?” demiş. Bunun üzerine düşman erleri: “Biz seni öldürmeyeceğiz de kimi öldüreceğiz? Kendi canını tehlikeye koymaz, hep başkalarını kışkırtırsın!” demişler.

Bu masal asıl suçun kötülüğü edende değil, kötülüğe kışkırtanda olduğunu gösteriyor.

326

KÖSTEBEKLE ANASI

Köstebeklerin gözü görmez, ama bir köstebek anasına: “Benim gözlerim açıldı, görüyorum ben!” demiş. Anası: “Acaba doğru mu söylüyor? Bir deneyelim!” demiş, yavrusuna

bir parça öd ağacı verip: “Bu nedir?” diye sormuş. Yavrusu: “Ne olacak? Bir kaya parçası!” deyince anası: “A yavrum!” Senin gözlerinin görmesi şöyle dursun, artık burnun da koku almaz olmuş!” demiş.

Nice kimseler de vardır: “Biz şunu yaparız! Biz bunu yaparız!” diye böbürlenirler ama ellerinden hiçbir şey gelmez.

327

YABAN DOMUZUYLA TILKI

Yaban domuzunun biri bir ağacın arkasına saklanmış, dişlerini biliyormuş. Onu bir tilki görmüş: “Dişlerini ne diye biliyorsun? Bir tehlike mi sezdin? Avcı mı var burada?” diye sormuş. Domuz: “Hayır, şimdilik bir tehlike yok; ama ben dişlerimi bileyim de hazır bulunsun; birdenbire tehlike çıkarsa bilemeye vaktim olmaz!” demiş.

Hazırlık için işin başa gelmesini beklemek doğru değildir, bu masal onun için söylenmiş.

328

YABAN DOMUZU, AT, BİR DE AVCI

Bir yaban domuzuyla bir at, çayırdaki otluyorlarmış. Yaban domuzu otları boyuna kökünden söküp kurutuyor, suyu da bulandırıyor. At kızmış, öcünü almak için gitmiş bir avcı bulmuş: “Kurtar beni şu yaban domuzundan!” demiş. Avcı: “Peki, kurtarayım, kurtarayım ama ben tek başıma o işi başaramam ki! Gel, senin ağzına bir gem vurayım, üstüne bineyim, sen de yardım et!” At o kadar öfkeliymiş ki hiç düşünmeden razı olmuş. Avcı atın üstüne binmiş, yaban domuzuna saldırmış; onun hakkından gelmiş ama atı da eve götürüp ahıra bağlamış.

Birçok kimse de öfkelenip düşmanlarından öç almaya kalkar, ama kendi başlarını da belaya soktuklarını hiç düşünmezler.

329

DİŞİ DOMUZLA KANCİK KÖPEK ARASINDA SÖVME YARIŞI

Dişi bir domuzla kancık bir köpek kızmışlar, birbirlerine sövmeye başlamışlar. Domuz: “Aphrodite tanrıça hakkı için söylüyorum, seni paramparça edeceğim!” demiş. Köpek gülmeye başlamış: ‘Aphrodite tanrıçayı söze karıştırmak da sana düşer ya! Seni o kadar seviyormuş ki senin etinden yiyenleri tapınağına bile almaya razı değilmiş!” demiş. Bunun üzerine domuz: “Elbette sevdiğinden,” demiş. “Beni o kadar seviyor ki öldürüp yiyenleri, bana bir kötülük edenleri tapınağına sokmuyor. Sana gelince, senin dirin de pis kokar, leşin de!”

Becerikli aytaçlar, düşmanlarının en ağır sözlerini de kendilerine yontmayı bilirler, bu masal onu gösteriyor.

330

YABAN ARILARI, KEKLİKLER, BİR DE ÇİFTÇİ

Yaban arılarıyla keklükler susamışlar, bir çiftçinin tarlasına gidip: “Bize biraz su verirsen, biz de sana hizmet ederiz” demişler. Keklikler bağı belliyecelerine, yaban arıları da hırsızları sokup kaçıracaklarına söz vermişler: Çiftçi: “Benim bir çift öküzüm var, bir şey adamadan her işimi görüyorlar; size vereceğime onlara veririm daha iyi!” demiş, hepsini kovmuş.

Bu masal, birçok şeyler adayıp sonra da yalnızca zararı dokunan kötüler için söylenmiş.

331

YABAN ARISIYLA YILAN

Bir gün bir yaban arısı bir yılanın başına konar, boyuna iğnesini batırarak rahatsız eder. Yılan canının acısından deliye döner, bir türlü arıyı yakalayıp öcünü almak da elinden gelmez. En sonunda dayanamaz, gider başını bir arabanın altına sokar, hem arıyı öldürür, hem de kendini.

Bazı kimseler düşmanları ölsün diye kendilerini de fedaya etmeye hazırdırlar, bu masal onu gösteriyor.

332

BOĞAYLA YABAN KEÇİLERİ

Bir gün bir boğanın arkasına bir aslan düşer; boğa koşar, koşar, bir mağaraya sığınır. Meğer orada yaban keçileri varmış, üzerine atılıp başlarlar boynuzları vurmaya. Boğa bakar, bakar: "Böyle vurmanıza ses çıkarmadığım için beni korkuttunuz sanmayın, ben sizden değil, dışarıda bekleyenden korkuyorum!" der.

Bazan bizden güçlüsünden korktuğumuz için, bizden güçsüzünün yaptıklarına dayanırız.

333

TAVUSLA TURNA

Tavus kuşunun biri bir tumayla alay ediyor, rengini beğenmiyormuş. "Benim bak ne güzel tüylerim var, hepsi altın gibi

parlı parlı yanıyor; seninse kanatlarında bir tek süsün bile yok!” demiş. Turna kuşu tavusun alayına hiç aldırmamış: “Ben,” demiş, “ta yükseklerle uçar da yıldızların yanında öterim; sen, horozlar gibi, hep aşağıda, tavukların içinde dolaşırsın!”

Ünsüz kalıp zenginlik içinde kurulmaktansa, yoksul giysisi içinde ünlü olmak yeğdir.

334

TAVUSLA ALAKARGA

Kuşlar toplanmışlar, kendilerine kıral seçmek istemişler. Tavus kuşu güzelliğini öne sürerek kendisinin seçilmesini istemiş; öteki kuşlar da razı olacaklarmış, ama alakarga çıkmış: “Ya üzerimize kartal çullanınca ne yapacağız? Tavustan bize ne yarar gelir? Kıralımızdır diye bizi koruyabilir mi?” demiş.

Gelecek tehlikeleti önceden düşünüp de ihtiyatlı olmak isteyenleri ayıplamayın; bu masal onun için söylenmiş.

335

AĞUSTOS BÖCEĞİYLE TILKI

Ağustos böceği yüksek bir dala konmuş, ötüyormuş. Oradan tilkinin biri geçmiş: “Şunu bir yesem” diye içi çekmiş, bir kurnazlık düşünmüş. Ağacın karşısına geçmiş, ağustos böceğinin sesine bayıldığını söylemiş: “in de seni bir yakından göreyim!” demiş. Ağustos böceği tilkinin meramını anlamış, daldan bir yaprak koparıp aşağıya atmış. Tilki, ağustos böceği indi sanarak hemen atılmış. Ağustos böceği: “Aldandın işte, arkadaş,” demiş. “Bir tilkinin pislğinde ağustos böceği kanadı gördüğüm günden beri benim tilkilere hiç güvenim kalmadı.”

Aklı başında insan, komşunun başına gelenden ibaret alır.

AĞUSTOS BÖCEĞİYLE KARINCALAR

Bir kış günüymüş; karıncalar, ıslanan azıklarını çıkarmışlar, güneşte kurutuyorlarmış. Ağustos böceğinin biri pek acıkmış, gelmiş karıncalardan bir lokma yiyecek istemiş. “Sen de yazın yiyecek toplayaydın ya! şimdi böyle aç kalmazdın” demişler. Ağustos böceği: “Yazın yiyecek düşünmeye vaktim yoktu ki! tatlı tatlı şarkılar söylüyordum!” demiş. “Madem yazın şarkı söyledin, şimdi de oynarsın!” demişler. Başınıza bir yıkım, bir tehlike gelmesin dersiniz, her işinizde yarını da düşünmelisiniz.

DUVARLA ÇİVİ

Duvar, hoyratça canını acıtan çiviye: “Ben sana ne kötülük ettim ki beni böyle deliyorsun?” diye sormuş:” Çivi: “Benim seninle bir alışverişim yok. Görmüyor musun? Beni de arkadan itiyorlar!” demiş.

AVCIYLA ASLAN

Ok atmakta usta bir avcı bir gün avlanmaya dağa çıkmış. Bütün hayvanlar kaçışmış, yalnızca aslan karşısına geçmiş: “Gel de dövüşelim!” diye meydan okumuş. Avcı yayını germiş, nişan alıp atmış, deşdirmiş, “Bu benim habercimdir, arkasından da kendim gelirim!” demiş. Yaralı aslan döndüğü gibi başlamış kaçmaya. Önüne bir tilki çıkmış: “Neden korktun kaçıyorsun? Sen ondan güçlüsün, alt edersin” demiş. Aslan: “Yooo! duramam,” demiş; “habercisi bu kadar yaman olunca kendi kim bilir nasıldır!”

Bir işi daha haşlangıcında incelemeli, çıkış yolunu aramalıyız.

339

TEKEYLE BAĞ

Bağın filiz verdiği günlerde bir teke gelmiş, tomurcukları yiyormuş. Bağ: “Taze ot kalmadı mı ki gelip de benim canımı yakıyorsun?” demiş. “Yoksa tomurcuklarını yiyeye bitireceğini mi sanıyorsun? Korkma, seni kesip kurban ettikleri gün şarap gene bendendir.”

Bu masal, dostlarının malına göz diken kötüler için söylenmiş.

340

SIRTLANLAR

Dedikleri doğruysa, sırtlanların her yıl cinsiyetleri değişirmiş; yani hepsi de bir yıl erkek, bir yıl dişi olurmuş. Bir gün bir erkek sırtlan bir dişi sırtlanın yanına varmış, onunla doğaya uymayan bir iş görmeye kalkmış. Dişi sırtlan: “Arkadaş,” demiş, “bu yıl senin bana yapmak istediğini bir dahaki yıl da sana yaparlar?” Bir yargıç kendinden sonra yargılığa geçeceklerine haksızlık etmeye kalkmasın, onlardan bu yanıtı alır.

341

SIRTLANLA TILKI

Sırtlanlar için her yıl cinsiyet değiştirir, dişiyken erkek olur derler. Dişi sırtlanın biri bir tilki görmüş, yaltaklanmış; tilkinin istemediğini görünce de sitem etmeye başlamış. Tilki: “Kusura bakma, güzelim,” demiş, “hayır demezdim, demezdim ama sana inan olmaz ki! Şimdi karın olacağım

dersin, yarın kocam olmaya kalkarsın!” Bu masal iki yüzölü adam için söylenmiş.

342

DAZ KAFALI ATLI

Daz kafalının biri başına takmasaç geçirmiş, birata binmiş, gidiyormuş. Yel esmiş, öyle de güçlü esmiş ki adamcağızın takma saçlarını alıp götürmüş. Görenler kakhahayla gülmeye başlamışlar. Adamcağız hayvanını durdurmuş: “Takma saçların beni bırakıp gitmesine neden şaşıyorsunuz? Ben doğduğum zaman dünyaya birlikte getirdiğim saçlar durmadıktan sonra bunlar durur mu hiç?” demiş.

Başımıza bir kaza geldi diye yerinmeyelim: İnsanın doğuşundan birlikte getirmedığı hiçbir şey asıl malı sayılmaz; her insan da çıplak gelir, çıplak gider.

343

DIŞI DOMUZLA KANCİK KÖPEĞİN DOĞURGANLIK KAVGASI

Bir gün dışı domuzla kancık köpek doğurganlık üzerine kavgaya tutuşmuşlar. Köpek: “Görmüyor musun? Dört ayaklı hayvanlar içinde en çabuk doğuran benim; benim gebeliğim ne kadar sürer!” demiş. Dışı domuz: “İyi, ama sen yavrularını gözleri kapalı doğurduğunu unutuyorsun!” demiş.

Bir işin çabuk olmasına değil, tamam olmasına bakılır; bu masal onun için söylenmiş.

344

PİNTİ

Pintinin biri nesi var nesi yoksa altınla değiştirmiş, al-

tını da külçe olarak götürüp bir yere gömmüş. Ama gönlünü de, aklını da birlikte gömmüş. Her gün bir yol gelir, toprağı kazar, malına bakarmış. İşçinin biri uzaktan görmüş, işi anlamış, gelmiş, altını külçesini alıp götürmüştü. Ertesi gün pinti toprağı gene kazmış, bakmış ki altını yok, dövünüp ağlamaya, saçlarını yolmaya başlamış. Oradan biri geçiyormuş: “Ne var? Ne oldu?” diye sormuş. İşin aslını öğrenince: “Ne ağlıyorsun, be adam? demiş. Senin altının ha varmış, ha yokmuş. Git bir taş al, onu göm, altındır de çık işin içinden. Senin için altınla taşın bir farkı mı var? Anlaşıyor ki sen altının varken de bir hayrını görmüyormuşsun!”

İnsanın malı olması yetmez, malından yararlanmasını bitmeli.

345

DEMİRCİYLE KÖPEĞİ

Bir demircinin bir köpeğı varmış. Demirci demir döerken köpeğı de bir köşede uyurmuş; ama efendisi sofraya oturdu mu, köpek de uyanır, hemen yanına gelirmiş. Bir gün demirci köpeğın önüne bir kemik atmış, demiş ki: “Ne berbat hayvanmışsın sen! Ben kollarımı oynatır, didinirken sen tembel tembel yatar, uyanmak bilmezsin; ama ben çenemi oynattım mı, koşar gelirsın yanıma!”

Bu masal, başkalarının sırtından geçinmek isteyen tembeller için söylenmiş.

346

KIŞLA İLK YAZ

Bir gün kış, ilkyazla alay etmiş, demediğini komamış: “Sen bir ortaya çıktın mı, kimsenin rahatı kalmıyor; kimi kır-

lara, ormanlara gidip çiçek topluyor, güller, leylaklar deriyor, koklayıp koklayıp saçlarına takıyor; kimi yola çıkıyor, gemilere biniyor, başkalarını görmeye gidiyor; yele de, sağanağa da bir aldırın kalmıyor. Bir de bana bak: Ben her dediğimi dinleten bir kıralım. Herkesin gözü yerde olsun, kimse göğe bakmasın derim, kimse de başını yerden kaldıramaz. Herkesi öyle korkutur, öyle titretirim ki çoğu kimseler evlerinden çıkmayı bile gözlerine alamazlar!” Kış böyle söyleyince İlyaz: “İnsanlar da senden kurtuldukları için seviniyorlar ya!” demiş. “Beniyse çıldırmasıya severler, adımı dünyanın en güzel adı diye anarlar. Ben geçip gittim mi, hep bana özlem çekerler; bana kavuşunca da bayram ederler!”

347

KIRLANGIÇLA EJDER

Kırlangıcın biri gitmiş, bir mahkemenin saçağına yuva kurmuş. Bir gün yavrularına yem getirmeye çıkmış; o sırada bir ejder gelip yavruların hepsini yemiş. Kırlangıç dönüşte bakmış ki yavruları yok, başlamış yanıp yakınmaya. Oradan başka bir kırlangıç geçiyormuş: “Ne yapalım? yavrularını çaldırın kırlangıç bir sen değilsin ya! Daha nicelerinin başına geldi!” diyerek arkadaşını avutmak istemiş. Ama öteki kırlangıç: “Ben asıl yavrularımın öldüğüne yanmıyorum, böyle bir yerde, zavallıların korunması gereken bir yerde başıma bu bela geldi diye yanıyorum!” demiş.

Bir bela, beklenmedik bir yerden gelince bir kat daha acı olur, bu masal onu gösteriyor.

348

KIRLANGIÇLA ALAKARGANIN GÜZELLİK KAVGASI

Kırlangıçla alakarga: “Ben güzelim... Sen güzelsin....”

diye çekişmeye başlamışlar. Kırlangıç ne dediyse karşısındaki kandırılmamış; sonunda alakarga: "Sen benden güzel olur musun hiç? sen ancak ilkyazda güzelsin, benim vücudum ise kışa karşı kor!" demiş.

Güzel olmaktansa uzun ömürlü olmak yeğdir, bu masal onu gösteriyor.

349

KIRLANGIÇLA KUŞLAR

Ökse otunun bittiğini görünce kırlangıç, kuşların başında dolaşan tehlikeleri sezmiş, hepsini toplamış, meşeleri dolaşp hepsinden ökse otlarını koparın diye öğüt vermiş: "Elinizden gelmezse bari insanlara sığının, yalvarın, bizi tutmak için ökse kullanımasınlar!" demiş. Öteki kuşlar: "Sen bunamışsın, saçmalıyorsun!" diye alay etmişler. Bunun üzerine kırlangıç gidip insanı bulmuş, ona yalvarmış. İnsan kırlangıcın böyle akıllı olduğunu görünce beğenmiş, kendi evinde ona bir yer vermiş. Bunun içindir ki insan öteki kuşları öksyle tutup yediği halde kırlangıcı korur, kendi evinde barınmasına bilâes çıkarmaz. Geleceği düşünen kendini en büyük tehlikelerden kurtarır, bu masal da onu gösteriyor.

350

ÖVÜNGEÇ KIRLANGIÇLA ALAKARGA

Kırlangıç alakargaya demiş ki: "Sen beni ne sandın? Ben Atinalı bir tiğinceyim (25), hem de Atina kralının kızını!" Bunun üzerine kalkmış, başından geçenleri

(25) Tiğince: Bey kızı, prenses

Tereus'un kendisine nasıl eziyet ettiğini, dilini nasıl kestiğini anlatmış. Alakarga: "Şenin dilini kesmişler, gene bu kadar dedikodu yapıyorsun; ya kesmeseler ne olacakmış!" demiş. Övüngeçler yalan uydura uydura kendilerini de ele verirler.

351

KAPLUMBAĞAYLA KARTAL

Kaplumbağanın biri kartala gitmiş, uçma öğretmesini dilemiş. Kartal: "Sen uçmak için yaratılmamışsın ki! Senin kanadın yok!" demişe de bir türlü dinletememiş, kaplumbağa ille uçmak istemiş. Bunun üzerine kartal onu pençeleriyle kavramış, havaya kaldırmış, sonra bırakivermiş. Kaplumbağa düşünce kayalara çarpmış, paramparça olmuş.

Bazı kimseler böyledir, kendilerine ne dense dinlemez, ille daha güçlülere benzemek ister, bunun için de başlarına bela getirirler.

352

KAPLUMBAĞAYLA TAVŞAN

Kaplumbağa tavşanın karşısına gitmiş: "Ben senden daha hızlı koşarım!" demiş. Tavşan: "Git işine!" demişe de dinletememiş. Sonunda bakmış olmayacak, yarış etmeye hazır olmuş. Gün gösterip sözleşmişler, sonra ayrılmışlar. Günü gelmiş. Tavşan nasıl koştuğunu biliyor ya! hiç aldırmamış, yolun kıyısına kıvrılmış, uyumuş; ama kaplumbağa koşamayacağını biliyor, bir dakikasını bile geçirmemiş, hemen yola düzölmüş, gidecekleri yere tavşandan önce varmış.

Çalışmak bazen doğuştan gelme güçleri de alt eder, hele doğuştan vergili olan tembellik ederse!

KAZLARLA TURNALAR

Kazlarla turnalar bir çayırdaki kanlılarını doyuruyorlarmış. Avcılar çıkıp gelmiş. Turnalar hafif olur, çevik olur, hepsi de uçup gitmişler; ama kazlar gövdeleri ağır olduğu için bir türlü kaçamamışlar, hepsi de avcılarının eline düşmüş. İnsanlar arasında da öyledir: bir kenti düşman sarıp da aldı mı, yoksullar kolayca kaçıp başka bir ülkeye geçer, özgürlüklerini kurtarırlar; zenginlerse malları yüzünden kaçamaz, çoğu köle olurlar.

ÇÖMLEKLE TENCERE

Bir çömlekle bir tencere ırmağa düşmüşler. Çömlek tencereye: “Ben senin gibi bakırdan değilim, çok rica ederim, benden uzak git; ben kendim istemeden bile sana değersem paramparça olurum!” demiş. Açgözlü büyüğün komşusu olan yoksul, yarın da yaşayacağına nasıl güvenebilir?

PAPAĞANLA KEDI

Adamın biri bir papağan almış, evin içine salıvermiş. Papağan insana alışıkmiş, oradan oraya sıçramış, ocağın üstüne çıkmış, orada da tuhaf tuhaf söylenmeye başlamış. Evin kedisi onu görünce şaşmış: “Sen kimsin? Nereden geliyorsun?” diye sormuş. Papağan: “Efendi beni yeni aldı” demiş. Bunun üzerine kedi: “Sen ne arsız hayvanmışsın! Bu eve daha yeni gelmişsin, utanmadan dırlanıp duruyorsun. Bense bu evde doğdum, bu evde büyüdüm, bir söylenecek olsam efendilerim

kızar, beni kapı dışarı ederler!” demiş. Papağan: “Hadi ordan be!” demiş, “sen kendini benimle bir mi tutuyorsun? Benim sesim seninki gibi efendileri rahatsız etmez ki!”

Bu masal, hemen herkeste suç bulmaya kalkışan eleştiriciler için söylenmiş.

356

PIREYLE PEHLİVAN

Bir gün pirenin biri bir sıçramış, gitmiş, hasta bir pehlivanın ayak parmaklarından birine konmuş, iyice bir ısırılmış. Pehlivan öfkelenmiş, pireyi yakaladığı gibi iki parmağı arasında ezmek istemiş ama pire durur mu? bir sıçrayış sıçramış, ama öyle tam pire sıçrayışıyla sıçramış, kaçıp canını kurtarmış. Bunun üzerine pehlivan içini çekmiş: “Hey ulu Herakles!” demiş, “senin bana bir pireye karşı ettiğin yardım buyusa artık düşmanlara karşı yardımından ne yarar gelir?”

Öyle ufak işler için tanrılardan yardım beklememiz doğru değildir; tanrılara yalvaracaksak, büyük işler için yalvaralım. Bu masal onun için söylenmiş.

357

PIREYLE İNSAN

Bir gün pirenin biri bir insanı rahatsız edip duruyormuş. Sonunda adam pireyi yakalamış: “Sen kimsin böyle! benim her yerimi ısırдың, her yerimden kanımı emdın?” demiş. Bunun üzerine pire yalvarmaya başlamış: “Dokunma bana, benim geçimim böyledir. Görüyorsun ya! sana büyük bir kötülük etmiyorum!” demiş. İnsan gülmüş bu söze: “Seni elim bir geçirmişken bir daha bırakır mıyım? Şimdi geber-

teceğim. Bana ettiğin kötülük ister büyük olsun, ister küçük, o kötülüğü bir daha etmene meydan bırakamam!” demiş.

Bir kötü güçlü olsun, güçsüz olsun, acımamalı, hemen başını ezmeli.

358

PİREYLE ÖKÜZ

Bir gün pire, öküzün karşısına geçmiş: “Nedir o senin durumun? İnsanoğluna kul köle olmuşsun. Oysa ki sen güçlüsün, yiğitsin, ne diye karşı gelmezsin? Bana baksana: ben acımadan insanı iğneliyor, kanını içiyorum!” demiş. Öküz: “Ben iyilik bilirim de onun için insana kul köle oldum; insan beni sever, gelip benim alnımı okşar, omuzlarımı okşar, arkamı sıvazlar” demiş. Pire: “Sen insanoğlunun okşamasından hoşlanıyorsun, benim de asıl fenama giden o okşama. Bazen ellerine düştüm mü, beni okşayacaklar diye ödüm kopuyor!” demiş.

Sözle övünmeye kalkanları bazen en saf kimseler bile utandırır.

Mehmet Faraç

TÖRE KISKACINDA KADIN

**YENİ
ÇIKTI**

Sevda'lar, Rabia'lar ve diğerleri... Suçları sevmek olan
Urfalı kadınlar... Onlar yok olup gittiler, töreler ise
yaşiyor... Bu kitap töre kurbanı kadınların ibret verici
öykülerini anlatıyor.

**Cumhuriyet
Kitap Kulübü**

Çağ Pazarlama A.Ş. Türkocağı Cad. No:39/41
(34334)Cağaloğlu-İstanbul Tel: (212)514 01 96

